

DET SUNDHEDSVIDENSKABELIGE FAKULTET
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Evaluering af hundelovens forbudsordning

(LOV nr. 717 af 25/06/2010)

I. Meyer, B. Forkman

12. august 2013

Denne rapport er udarbejdet af dyrlæge Iben Meyer og professor Björn Forkman

Kontakt oplysninger

Københavns Universitet

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Institut for Produktionsdyr og Heste

Grønnegårdsvej 8, 1870 Frederiksberg

Björn Forkman

Tlf.: 35 33 35 81

Email: bjf@sund.ku.dk

Iben Meyer

Tlf. 35 33 61 47

Email: ihm@sund.ku.dk

Indhold

1. Resume	6
2. Indledning	8
2.1 Den lovmæssige baggrund	8
2.2 Fremgangsmetode for evalueringen	9
2.3 Den teoretiske baggrund	12
Formål.....	12
Aggression som et biologisk fænomen.....	12
Typer af aggression.....	12
Tests for aggression	14
Aggression og skader	14
Aggression og race.....	15
Internationale erfaringer med lovgivning omkring farlige hunde.....	17
Diskussion	18
Delkonklusion	18
3 Resultater fra de forskellige informantskilder.....	19
3.1 Data fra Dansk Hunderegister	19
Formål.....	19
Resultater	19
Delkonklusion	21
3.2 Data fra humane skadestuer	22
Formål.....	22
Indsamling af data	22
Resultater	22
Diskussion	28
Delkonklusion	28
3.3 Data fra dyrehospitaler.....	29
Formål.....	29
Indsamling af data	29
Resultater	30
Diskussion	35
Delkonklusion	36

3.4 Data fra panel undersøgelse.....	37
Formål	37
Indsamling af data	37
Resultater	38
Diskussion	46
Delkonklusion	46
3.5 Data fra de hundesagkyndige.....	48
Formål.....	48
De hundesagkyndiges rapporter udarbejdet for politiet	48
Indsamling af data	48
Resultater	48
Diskussion	52
Interview af de hundesagkyndige	53
Indsamling af data	53
Resultater	53
Diskussion	58
Delkonklusion	58
3.6 Data fra forsikringselskaber	59
Formål.....	59
Indsamling af data	59
Resultater	59
Diskussion	61
Delkonklusion	62
3.7 Data fra Rigspolitiet.....	63
Formål.....	63
Indsamling af data	63
Resultater	63
Diskussion	65
Delkonklusion	65
3.8 Medieinformation	66
Formål.....	66
Indsamling af data	66
Resultater	67

Diskussion	70
Delkonklusion	71
4 Overordnet diskussion.....	72
4.1 Hundelovens forbudsordning.....	72
Bidskader på mennesker	72
Bidskader på hunde	73
Holdninger til forbudsordningen	74
Effekt af et raceforbud	75
4.2 Raceforskelle	77
5 Konklusion	79
6. Tak	79
7 Referencer	80
8 Bilagsoversigt.....	82

1. Resume

Målet med denne evaluering har været at undersøge, hvilke effekter hundeloven og nærmere bestemt forbuddet af visse hunderacer, har haft på angreb med bidskader til følge på hunde og mennesker. Vi har desuden, hvor det var muligt, vurderet holdningen til hundelovens forbudsordning. Evalueringen er baseret på en sammenligning af forholdene to år inden (2008+2009) og to år efter (2011+2012) indførelsen af forbuddet. Vi har lagt vægt på at få et bredt datagrundlag, med information fra flere kilder: humane skadestuer, dyrehospitaler, panel undersøgelse, de hundesagkyndige, forsikringsselskaber, Rigspolitiet samt medieomtaler. Vi er bevidst om at der stadig findes hunde af de forbudte racer samt at mængden af disse kommer at mindske alt eftersom de dør af og ikke erstattes af nye. En undersøgelse gjort om 10 år kan derfor komme til andre resultater end den nuværende, vi kan imidlertid kun evaluere effekten af hundeloven sådan som den har virket frem til nu.

I forhold til bid på mennesker er der ikke noget i vores undersøgelse, der tyder på, at hundelovens forbudsordning har haft en reducerende effekt. Vi fandt ingen signifikante ændringer i antal eller omfang af bidskader fra inden til efter forbuddets indførelse, hverken i data fra Skadestuen OUH, i data fra panelundersøgelsen eller i antallet af sager i medierne.

I forhold til antallet og omfanget af bidskader på hund, fandt vi ikke et entydigt billede. For data fra Københavns Dyrehospital fandt vi et signifikant fald i antal bidskader på hund, men ikke en signifikant forskel i forholdet mellem simple og komplicerede bidskader fra inden til efter hundeforbuddets indførelse (de forbudte racer menes have en form for aggression der leder til alvorligere skader). Dette fund er støttet af udsagnet fra en af de hundesagkyndige i Københavnsområdet om fornemmelsen af et overordnet fald i antallet af behandlede bidskader på vedkommendes klinik. Vi kan ikke konkludere om faldet skyldes et reduceret antal af forbudte hunde, eller en øget opmærksomhed og forsigtighed blandt hundeejere generelt. At andelen af komplicerede bidskader er den samme inden og efter hundeforbuddets indførelse, taler umiddelbart imod at faldet skyldes et fald i antallet af bidskader sket i forbindelse med den type af aggression som vises af kamphunde. Vi fandt ikke en signifikant ændring i antallet af behandlede bidskader på hund efter hundeforbuddets indførelse for Svendborg og Århus Dyrehospital. I modsætning til det fundne fald i antal behandlede bidskader på hund på Københavns Dyrehospital, fandt vi ikke noget signifikant fald i antallet og omfanget af bidskader på hund i data fra forsikringsselskabet Dyrekassen Danmark, men dog en tendens. Hundeejere, der deltog i panelundersøgelsen rapporterede ikke et fald i antallet af bidskader på hund, og der ses heller ikke et fald i antallet af sager i medierne.

Også i forhold til spørgsmålet om holdninger til hundelovens forbudsordning var resultaterne af vores undersøgelse blandede. Blandt deltagerne i panelundersøgelsen var der generelt en positiv holdning til et forbud af visse racer, både blandt hundeejer og i et nationalt repræsentativt udsnit af panelister, idet mellem 55 og 64 % var enige eller meget enige med et forbud af visse racer. Det skal påpeges, at paneldeltagerne ikke blev bedt om at tage stilling til forbuddet af bestemte racer, men blot til det, at forbyde visse hunderacer i Danmark. Rigsadvokaten har tilkendegivet at loven i relation til anklagemyndigheden lader til at fungere hensigtsmæssigt. I modsætning hertil er de hundesagkyndige generelt imod forbud af visse hunderacer, hvilket de begrundede med manglende faglig understøttelse af et forbud mod de racer, som i 2010 blev forbudt, og en vurdering af, at det meget ofte er ejeren i lige så høj grad som hunden, der er problemet i de sager, hvor hunde påfører andre voldsom skade. Hvad paneldeltagernes holdninger til hundelovens raceforbud betyder i relation til paneldeltagernes tryghed er ikke muligt at udlede.

Konklusion

Hundelovens forbudsordning har haft som konsekvens at mængden af nyregistreringer af de forbudte hunderacer er mindsket. Derimod kan vi ikke, i det indsamlede materiale, finde stærke beviser på at forbudsordningen har haft som konsekvens at antallet af bid på mennesker og hunde er mindsket i Danmark.

2. Indledning

2.1 Den lovmæssige baggrund

Hundeloven blev i 2010 revideret og besiddelse og avl af i alt 13 hunderacer (og krydsninger heraf) blev forbudt (heraf havde to racer været forbudt siden 1991). Udover lovens forbudsliste blev en observationsliste med 12 yderligere hunderacer udarbejdet. Af bemærkningerne til lovforslaget om forbudsordningen fremgår det at forbudsordningen, og herunder hvilke hunderacer, der omfattes af forbuddet, bør evalueres, når loven har været i kraft i 3 år.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at formålet med forbudsordningen er "at varetage hensynet til borgernes sikkerhed og tryghed" (2009/1 LSF 163, punkt 2.3.1 i bemærkninger). I bemærkningerne, under en beskrivelse af de forskellige typer af hunde på forbudslisten (muskelhunde, kamphunde og hyrde- og vagthunde fra Syd- og Østeuropa samt Asien; herefter refereret som racer af kamphundetype og racer af hyrde- og vagtype), fremstilles forbudte racer af kamphundetypen desuden som særligt problematiske i forhold til andre hunde (ibid.). Ligeledes i bemærkningerne til lovforslaget er det i baggrunden for lovforslaget angivet at der er set en stigende udbredelse af farlige hunde de sidste 5 år frem til revisionen af loven i 2010 (2009/1 LSF 163, punkt 1.1 i bemærkninger).

2.2 Fremgangsmetode for evalueringen

Målet med denne evaluering har været at undersøge, hvilke effekter forbuddet af visse hunderacer, har haft på angreb med bidskader til følge på hunde og mennesker. En begrundelse for lovforslaget var en formodet øget utryghed på grund af tilstedeværelsen af hunde af muskel og kamphundetype. Det er ikke muligt at vurdere følelsen af utryghed retrospektivt. Det vi kan, er at vurdere holdningen til hundelovens forbudsordning, nu hvor den har været i kraft i 3 år. Den samlede undersøgelse er baseret på en sammenligning af forholdene to år inden (2008+2009) og to år efter (2011+2012) indførelsen af forbuddet. Vi har undladt at samle eller bruge information fra 2010, da vi mener, at risikoen for en kraftig bias i datagrundlaget for denne periode er stor. Vi har samlet information om bidskader på både mennesker og hunde, og vi har lagt vægt på at få et bredt datagrundlag, med information fra flere kilder. Vi har, så vidt muligt, indsamlet informationer om hunderacer, offertyper samt omstændigheder for og alvorlighed af bidskaderne¹.

For flere af evalueringens dataindsamlinger gælder, at det ikke har været muligt at få oplysninger om racen på den hund, der havde bidt eller angrebet i en given situation. I de tilfælde, hvor vi har fået oplysninger om den angribende hunds race, er tallene meget små, og det har derfor været nødvendigt at gruppere de forbudte racer eller raceblandinger til én kategori: forbudte racer. Tilsvarende for racer, der indgår på observationslisten, har vi i de fleste dele af evalueringen valgt at gruppere disse til én kategori: observationsliste racer. De hyppigst forekommende racer i kategorien 'forbudte racer' har været amerikansk staffordshire terrier og amerikansk bulldog. De hyppigst forekommende racer i kategorien 'observationsliste racer' har været rottweiler og engelsk staffordshire bullterrier. For begge kategorier afspejler dette nok mest af alt, at de andre racer på listerne er repræsenteret med meget få individer i Danmark.

Amerikansk staffordshire terrier og amerikansk bulldog er begge racer der kan karakteriseres som kamphunde. Den amerikanske staffordshire terrier er i følge den amerikanske kennelklub (www.akc.org) oprindeligt blevet avlet til kamp med tyre. Den amerikanske bulldog er i følge den amerikanske bulldog forening (<http://www.american-bulldog.com>) oprindeligt blevet avlet og brugt til kampe med tyrer og hunde, i følge United Kennel Club (www.ukcdogs.com) er de i sær blevet brugt til tyrekampe og som vagthunde.

¹ Hvor materialet er analyseret statistisk har vi anvendt Fisher's Exact Test, der er en nonparametrisk test, der kan anvendes til at teste fordelinger i kontingenstabeller.

En almindelig opfattelse er at hunde af denne type viser en type af aggression der ligger tættere på jagt end på anden type for aggression (se afsnittet "Typer af aggression" nedenfor). Denne type af aggression leder ofte til alvorligere bidskader end anden aggression da formålet i jagt er at dræbe byttedyret, mens det i andre former af aggression primært er at fjerne en konkurrent eller en trussel.

Dette sammen med udtalelsen om at forbuddet af specifikke hunderacer gælder "...hunde, der kan være farlige for omgivelserne..." (Bemærkning til lovforslaget, 2009/1 LSF 163) fører os til at lade følgende spørgsmål ligge til grund for denne evaluering (i parentes er angivet de afsnit, hvori spørgsmålene behandles):

1. Bider hunde af de forbudte racer oftere mennesker og hunde end andre hunde gør? (se afsnit 2.3, 3.5, 3.7, 3.8)

2. Er der sket en ændring i mængden af bid på mennesker? (se afsnit 3.2, 3.4, 3.8)

2a Er der sket en ændring i mængden af bid på børn? En jagtadfærd bliver oftere rettet imod småt bytte og man kan derfor tænke sig, at børn ville blive hyppigere angrebet end voksne (se afsnit 3.8)

2b Er der en ændring i proportionen af alvorlige bid på mennesker? Som tidligere nævnt er det en udbredt opfattelse at kamphunde forårsager alvorligere skader end andre hunderacer (se afsnit 3.2, 3.4)

2c Er der en ændring i antallet af bid på mennesker i det offentlige rum? Det virker sandsynligt at mennesker oplever bideepisoder i det offentlige rum som mere alvorlige/foruroligende end når det sker i hjemmemiljøet (se afsnit 3.2, 3.4)

3. Er der sket en ændring i mængden af bid på hunde? (se afsnit 3.3, 3.4, 3.6, 3.8)

3a Er der sket en ændring i mængden af bid på små hunde? En jagtadfærd bliver oftere rettet imod småt bytte og man kan derfor tænke sig at små hunde ville blive hyppigere angrebet end store hunde (se afsnit 3.3, 3.4)

3b Er der en ændring i proportionen af alvorlige bid på andre hunde? Som tidligere nævnt er det en udbredt opfattelse at kamphunde forårsager alvorligere skader end andre hunderacer (se afsnit 3.3, 3.4, 3.6)

3c Er der en ændring i antallet af bid på hunde i det offentlige rum? Det virker sandsynligt at mennesker oplever bideepisoder i det offentlige rum som mere alvorlige/foruroligende end når det sker i hjemmemiljøet (se afsnit 3.4)

4. Hvad er holdningen til et raceforbud? (se afsnit 3.5, 3.7, 3.8)

Denne evaluering er foretaget i perioden 1.april 2013 til 26. juli 2013.

2.3 Den teoretiske baggrund

Formål

At beskrive aggression som fænomen, at beskrive mulighederne for at forudsige aggression, forskel i aggression mellem forskellige hunderacer samt internationale erfaringer af forbud af farlige hunderacer. Formålet er også at besvare spørgsmål 1. "Bider hunde af de forbudte racer oftere mennesker og hunde end andre hunde gør?"

Aggression som et biologisk fænomen

En biologisk definition af aggression er, at det er en skadevoldende adfærd eller trussel om skadevoldende adfærd rettet imod en artsfælle (Manning & Dawkins 1998). Så hører f.eks. predation ikke til aggression, et rovdyr der dræber et byttedyr er ikke aggressivt. Årsagen til at man skelner på denne måde er, at adfærdsmønstret er meget forskelligt i de to situationer. Således finder man ofte truende og submissive signaler i interaktioner mellem artsfæller, signaler der har til formål at afgøre en interaktion uden at det kommer til et faktisk slagsmål, der risikerer at være omkostningsfuldt for begge parter. En aggressiv interaktion mellem artsfæller går typisk fra adfærd med få omkostninger (f.eks. stive ben, stirrende blik), til mere tydelig adfærd, der ligger tættere på et bid (blottede tænder), for at slutteligt at gå over i den skadevoldende adfærd - selve bidet, men selv her bliver det oftere et angreb med åben mund snarere end et decideret bid. Den aggressive interaktion kan afbrydes i det øjeblik et af individerne giver op. Aggression i interaktioner mellem artsfæller leder typisk ikke til alvorlige skader, da det er i begge interesse at afgøre det med så få skader som muligt. Intensiteten i et slagsmål hænger sammen med værdien af ressourcen, jo mere værdifuld desto større risiko for skader. Kun i meget få tilfælde slås dyr til døden.

Typer af aggression

Aggression kan deles op i mange forskellige typer, men der er en meget lille enighed om, hvor mange typer der findes og hvordan de skal beskrives (Beaver 1983, Serpell & Hsu 2001). I den følgende tekst har vi valgt at bruge et minimum af kategorier: angstrelateret aggression, ressource forsvar, dominansrelateret aggression og jagtrelateret aggression.

Angstrelateret aggression siges ofte at være en meget hyppig form for aggression hos hund (f.eks. Borchelt 1983, Sullivan et al 2008, Serpell & Hsu 2001). I den angstrelaterede aggression bider hunden for at forsvare sig eller sine. Så snart trusselen er fjernet holder hunden op med at knurre eller gøre udfald. Den angst relaterede aggression minder meget om smerte induceret aggression. Typisk optræder den i situationer, hvor hunden ikke føler at den kan flygte, eller hvor den bliver overrasket, f.eks. ved fysisk

afstraffelse eller hvis den f.eks. bliver forstyrret af et barn, mens den sover (Nahlik et al 2010). Korrelationen mellem angst og aggression er størst for aggression rettet imod mennesker og især imod fremmede mennesker (Duffy et al 2008). Alle former for aggression påvirkes ikke kun af hundens genetiske baggrund men også af de erfaringer, som hunden gør sig. Dette gælder måske i særlig høj grad for angst relateret aggression, hvor hunden meget hurtigt lærer, at den ved at vise aggressiv adfærd kan forhindre at personer eller hunde, som den oplever som truende, kommer tæt på.

Mange dyr har en naturlig tendens til at forsvare ressourcer eller revir. Nogle hunderacer er blevet avlet netop for at forsvare ressourcer, revir eller personer (f.eks. vogtende hyrdehunde, doberman, rottweiler). Aggression relateret til ressourceforsvar er primært et problem i hjemmet eller i et område, som hunden opfatter som sit (f.eks. Wake et al 2009). Ligesom det er tilfældet med angst relateret aggression, er formålet med aggression relateret til ressourceforsvar, at få det andet individ til at fjerne sig.

Begrebet dominans og brugen af begrebet til at forklare hundes adfærd er meget omdiskuteret, især når det drejer sig om forholdet mellem hund og menneske (Bradshaw et al 2009). Sociale konflikter er dog en vigtig kategori af aggression, især når det gælder aggression over for ejeren og andre i husholdet (Beaver 1983, Bamberger & Houpt 2006, Fatjo et al 2007, Perez-Guisado & Muñoz-Serrano 2009). Dominans relateret aggression kan også være en forklaring på den højere grad af aggression mellem hunde af samme køn, både i hushold og ved møde mellem hunde (Sherman et al 2006).

Som tidligere beskrevet, inkluderes jagt normalt ikke som en form for aggression indenfor biologien. Både motivationen for adfærden og adfærdsmønstrene er meget forskellig fra den klassiske aggression. Jagtadfærd hos hund kan imidlertid rettes imod andre hunde og mennesker og kan da føre til meget svære skader (Avis 1999). Medens formålet med andre former for aggression er, enten at få det andet individ til at fjerne sig, eller at afgøre hvem der er dominant, så er formålet med jagt at dræbe det individ, der ses som et byttedyr.

I mange tilfælde er hundens adfærd forårsaget af en blanding af flere forskellige motivationer, den kan for eksempel forsvare sit revir (ressource forsvar) men samtidigt være bange for det fremmede individ (angst relateret aggression).

Aggression kan også deles op i, hvem aggressionen rettes imod, f.eks. børn, fremmede voksne, fremmede hunde eller hunde af samme køn. For nogle hunderacer er der en god korrelation mellem aggression over for mennesker og aggression over for hunde (f.eks. gravhund og chihuahua; Duffy et al 2008), men det er ikke tilfældet for alle racer (f.eks. akita og pitbull; Duffy et al 2008). Da erfaring fra tidligere situationer indgår som en vigtig faktor i forhold til, hvordan hunden kommer til at reagere, kan hundeejere nogle

gange erfare, at det er meget specifikke stimuli, der udløser aggression, f.eks. aggression over for fremmede mænd men ikke over for kvinder (Netto & Planta 1997).

Ikke alle bid er aggressive bid. Cornelisen & Hopster (2010) spurgte ind til hvorvidt mennesker, der var blevet bidt, mente at hunden ville bide dem ("intentional bite") eller at det var et uheld/skete under leg. Næsten en tredjedel af personerne mente at hunden havde bidt dem på grund af et uheld. En noget større proportion voksne end børn mente, at de var blevet bidt ved et uheld. Bid der blev vurderet som et uheld var mindre alvorlige og var oftere rettet mod ejeren end når det blev vurderet at hunden bevidst prøvede at bide.

Tests for aggression

Da aggression hos hund både er et stort samfundsmæssigt problem og en hyppig årsag til aflivning (Mikkelsen & Lund 2000, Fatjo et al 2007), har der været en række forskellige forsøg på at konstruere tests for aggressivitet. En af de mest komplette er udviklet af Netto & Planta (1997). I denne test udsættes hunde for 43 forskellige situationer, der bliver gradvist mere og mere truende. Situationerne er valgt sådan at hundene er udsat for en meget bred vifte af forskellige stimuli (møde med andre hunde, fjernelse af madskål, fremmede personer etc.). Testen blev senere videreudviklet og antallet af delmomenter blev reduceret til 16, denne version af testen er kendt som "Socially Acceptable Behaviour"-test (SAB-test; De Meester et al 2008). Testen viser sig at være god til at forudsige angstrelateret aggression, men ikke til at forudsige aggression, der ikke er angstrelateret (der Borg et al 2010). Det samme resultat, at en test forudsiger angstrelateret aggression, men ikke jagtrelateret eller dominansrelateret aggression, er også fundet for en række af andre tests (Mittmann 2002, Christensen et al 2006), inklusive for den mentalbeskrivelse af hund, der bliver brugt i Danmark i dag (Svartberg 2005). Dette gør det særlig svært at bruge tests til at bedømme sandsynligheden for, at en hund bider, når det drejer sig om de racer, for hvilke angst spiller en relativt lille rolle for den udviste aggression, som f.eks. rottweiler (Duffy et al 2008).

Der findes ikke i dag en videnskabeligt valideret test som forudsiger alle hundes aggression i det daglige på en tilfredsstillende måde.

Aggression og skader

Der er tre vigtige faktorer, der har betydning for risikoen for at hunde forårsager bidskader. Den første faktor er hundens overordnede tendens til at være aggressiv. Undersøgelser har vist, at hunde kan have en generel tendens til at reagere aggressivt på tværs af forskellige typer af situationer (Duffy et al 2008).

Den anden faktor er størrelsen på hunden. Den skade, som hunde af en bestemt race forårsager, har kun en lille relation til det niveau af aggression, som hunde af den race udviser. Selv om gravhund og chihuahua

hyppigt fremtræder blandt de mest aggressive hunderacer (for eksempel Duffy et al 2008), så er der få angreb, forårsaget af disse hunderacer, der resulterer i meget alvorlige skader. Angreb af store hunde fører oftere til alvorlige skader i kraft af hundenes størrelse.

Den tredje faktor er den type af aggression som er hyppig for den pågældende race. Som diskuteret tidligere fører forskellige typer af aggression til forskellige adfærdsmønstre og deraf følgende skader. Det er sandsynligt at jagtrelateret aggression volder de sværeste skader. Mange hunde har en grad af bidhæmning, sådan at de ikke bider fuldstændigt, men primært napper eller markerer. Racer der er avlet til at dræbe (f.eks. terriers der tidligere blev brugt som rottehunde), vil have en lavere grad af bidhæmning og derved et mere alvorligt bid. Det samme gør sig gældende for racer, der er avlet til brug i hundekampe (Overall & Love 2001).

Aggression og race

Som det fremgår af den tidligere tekst, er aggression flerdimensionelt, og det er derfor svært at sige, at en race er mere aggressiv end en anden i alle situationer og over for alle typer af individer. En sammenligning af resultater fra forskellige undersøgelser er også vanskelig, da forskellige lande har forskellige traditioner og avlsmål, og da det derfor kan være forskelle i morfologi og intensitet i adfærden hos hunde fra forskellige lande.

I en større undersøgelse besvarede ejere af næsten 10 000 hunde et spørgeskema vedrørende deres hundes adfærd i forskellige situationer (Duffy et al 2008). Spørgeskemaet, C-BARQ, er et velkendt brugt instrument til at undersøge hundes temperament (Hsu & Serpell 2003 - for en diskussion af brug af spørgeskema til bedømmelse af hundes temperament se Jones & Gosling 2005). De racer, der i den store undersøgelse blev rapporteret som værende de mest aggressive over for mennesker, var chihuahua, gravhund og jack russell terrier. Amerikansk cocker spaniel og beagle fremstod i undersøgelsen som meget aggressive over for deres ejere. Akita, jack russell terrier og pitbull var alle racer, der rapporteredes at have en meget høj grad af aggression over for andre hunde. Lignende resultater for aggression over for andre hunde kommer fra et studie, der identificerede racer på de hunde, der har angrebet service hunde (Brooks et al 2010). Dette studie viser en overrepræsentation af "bull-type" hunde (amerikansk bulldog, bull terrier, pitbull, Staffordshire bullterrier).

Et spansk studie med en anden tilgang, baseret på klienter der kommer til en adfærds-klinik, fandt at de to racer, der havde en særlig høj risiko for at vise aggression over for mennesker, var cocker spaniel og catalansk hyrdehund, men at også belgisk hyrdehund og beagle havde en forhøjet risiko sammenlignet med reference populationen (Fatjo et al 2007). Et lignende studie i USA fandt i modsætning hertil at det var

dalmatiner, engelsk springer spaniel og schæfer, der var mest aggressive overfor mennesker (Bamberger & Haupt 2006).

Studier, der er funderet på rapporter fra hospitaler, finder typisk, at det er større hunde, der har forårsaget skaderne. Her synes især schæfer at være overrepræsenteret (Gershman et al 1994, Rosado et al 2007). I en lignende undersøgelse på patientdata fandt Shuler et al (2008), at det var mere sandsynligt at hunde fra racegrupperne terrier og arbejdende hunde bed mennesker. Samme type af resultater ses i en Hollandsk undersøgelse, der spurgte til, hvorvidt respondenterne var blevet bidt de seneste 24 måneder. Her var de mest overrepræsenterede racer af hunde, der havde bidt respondenterne, rottweiler, dobermann og bouvier de flandres (en stor arbejdende hund; Cornellisen & Hopster 2010). I en undersøgelse af hundebid på børn i USA fra 1999-2006 fandt man en stor overvægt af bid af hunde af pitbull-type, dog mangler der data på forekomsten af de forskellige racer, så overvægten er ikke sat i forhold til hvor hyppige racen er (Daniels et al 2009). Sacks et al (2000) fandt at 2/3 af alle fatale hundeangreb var gjort af hunde af pitbull type eller rottweiler, og argumenterer for, at selvom de ikke kender hundepopulationens sammensætning, er det meget usandsynligt, at den består af 2/3 hunde af pitbull type og rottweilere, og at disse racer derfor er overrepræsenterede i den alvorlige bidstatistik.

Der foreligger meget få eksperimentelle undersøgelser af en eventuel forskel i aggression mellem racer. I den danske og den svenske mentalbeskrivelse er mere end henholdsvis 4.500 hunde (den danske) og mere end 40.000 hunde (den svenske) blevet beskrevet. Ved en sammenligning af resultaterne for den svenske mentalbeskrivelse og et spørgeskema vedrørende hundens adfærd i hverdagen (C-BARQ), var der en meget dårlig korrelation mellem den estimerede aggression i de to situationer (Svartberg 2005). Dog blev der fundet en mere specifik sammenhæng mellem socialitet/angst over for fremmede mennesker målt i mentalbeskrivelsen og aggression over for fremmede mennesker beskrevet i spørgeskemaet sådan at mindre sociale hundeviste mere aggression over for fremmede mennesker.

Schalke et al (2008) testede aggression udvist af bull terriers, hunde af pitbull type, dobermann, rottweiler, og staffordshire bullterrier i en modificeret udgave af den test, der er beskrevet af Netto og Planta (1997; Mittmann 2002) og hvori hunden udsættes for en bred vifte af forskellige stimuli. Knap 38 % af hundene viste ikke nogen aggression, 60 % viste nogen aggression og 0,2% af hundene angreb uden advarselssignaler. Forfatterens konklusion er, at 95 % af hundene viste den rigtige adfærd i den pågældende situation, medens 5 % viste en overdreven eller ikke egnet adfærd. I en senere undersøgelse sammenlignedes de samme racer samt amerikansk staffordshire terrier med den adfærd som golden retrievere viser i den samme test (Ott et al 2008). Der var ingen signifikant forskel i aggression mellem de først nævnte racer og golden retrievere.

Af det ovenstående fremgår det, at der er meget stor forskel på om man spørger efter hvilke racer, der viser mest aggression i hverdagen (målt i test eller spørgeskema til ejerne), hvilke racer der forårsager alvorlige skader på andre hunde (målt i besøg på dyrehospital) eller hvilke racer der forårsager skader på mennesker (målt i besøg på hospital).

Racenavnene i teksten ovenfor skal tolkes med stor forsigtighed, især begreberne "pitbull" og "pitbull-type". Disse kan dække over meget forskellige racer afhængigt af land og forskergruppe.

Internationale erfaringer med lovgivning omkring farlige hunde

Fødevarestyrelsen har med lokale ambassaders hjælp indsamlet information omkring forbudte racer i en række europæiske lande samt USA og Canada (se Bilag 1). En række lande har specifikke raceforbud eller kræver særlig tilladelse til at holde visse racer, enten på landeniveau eller mere lokalt: Schweiz, Belgien, Norge, Tyskland, England, Frankrig, Polen, Østrig, USA og Canada. Et mindre antal lande, der ikke har raceforbud, er: Holland, Sverige, Finland og Spanien. Blandt de forbudte racer findes næsten altid pitbull og amerikansk staffordshire terrier, men også tosa, dogo argentino, forskellige mastiffer og rottweiler forekommer.

Der er forholdsvis få videnskabelige studier der har undersøgt effekten af stramninger i lovgivningen omkring hold af hunde, så som raceforbud, påbud om at holde hunden i snor, påbud om brug af mundkurv med mere. En af to undersøgelser, der har set positive resultater, er Villalbí et al (2010), der undersøgte mængden af bid på mennesker inden og efter en stramning af lovgivningen (obligatorisk snor og mundkurv) for 13 hunderace i Catalonien. Mængden af bid på mennesker faldt drastisk, især i ikke urbane områder, hvor risikoen for at blive bidt tidligere var høj. Den anden undersøgelse, gjort af Raghavan et al (2012), sammenlignede to Canadiske byer: en by med raceforbud og en by uden raceforbud, inden og efter introduktionen af raceforbuddet. Konklusionen på undersøgelsen var, at raceforbuddet kan have haft en gunstig indvirkning på antallet af mennesker, der bliver alvorligt skadet af hunde, især for personer under 20 år. I modsætning til disse fandt Klaassen et al (1996) ingen effekt af den Britiske racelovgivning på proportionen af patienter der søgte for hundebid til sygehuset.

Lovgivning omkring hold af hunde eller forbud af hunderacer er funderet på en formodning om at racerne viser forskellig grad af aggression. Lovgivningen omkring hold af hund er derfor især blevet undersøgt og kritiseret på basis af forskel eller mangel på forskel i aggressivitet/skadevoldende adfærd mellem racer (f.eks. Schalke et al 2008, Ott et al 2008, Cornelisen & Hopster 2010).

Diskussion

Der findes forskellige former for aggression, som sandsynligvis leder til forskellig risiko for alvorlige skader hos det menneske eller den hund, som bliver angrebet. Hvilke situationer, der udløser aggression, kan variere fra race til race men også fra individ til individ som et resultat af tidligere erfaring. Dette gør udviklingen af test for aggression meget svær. Dette gør det også svært at bestemme, hvilke racer der er mest aggressive eller volder mest skade. Små hunderacer (gravhund, chihuahua, men også beagle og cocker spaniel) bliver ofte udpeget som de mest aggressive, når frekvensen af aggressiv adfærd er det, som måles. Pitbull og lignende hunde er ofte udpeget for aggression over for andre hunde, medens hunde af pitbull-type, rottweiler og schæfer er de som oftest bliver nævnt i sammenhæng med alvorlige skader på mennesker. I eksperimentelle studier har det ofte vist sig at være svært at finde de forskelle, som man mener sig se i epidemiologiske undersøgelser. Dette kan enten være en funktion af konstruktionen af testen, eller være på grund af bias i indrapporteringen til de epidemiologiske undersøgelser.

Delkonklusion

Spørgsmål 1: Bider hunde af de forbudte racer oftere mennesker og hunde end andre hunde gør?

De eksperimentelle studier viser ikke nogen klar forskel i aggressivitet mellem de forskellige racer. De epidemiologiske studier viser at svære skader på mennesker og især børn volderes af store hunde, mest hyppigt nævnte er hunde af pitbull-type eller rottweiler.

3 Resultater fra de forskellige informantskilder

3.1 Data fra Dansk Hunderegister

Formål

At undersøge ændringen i antallet af hunde inden og efter hundeforbuddets indførelse, at vise antallet af nyregistrerede hunde af de forbudte racer, samt at vise udbredelsen af de forbudte racer fordelt på geografiske områder for at bruges i fortolkningen af de følgende analyser.

Resultater

For at kunne sammenholde antallet af bidskader forårsaget af hund inden og efter hundeforbuddets indførelse, med antallet af hunde i Danmark, har vi indhentet informationer fra Dansk Hunderegister om antallet af nye registreringer for alle racer i årene 2008, 2009, 2011 og 2012. Der er sket et lille fald i det samlede antal af nye registreringer af hund fra 145.756 registreringer inden til 141.530 registreringer efter hundeforbuddets indførelse. I tabel 1 ses antal registreringer af de 13 forbudte hunderacer, samt blandinger heraf, inden og efter hundeforbuddets indførelse.

Det skal her påpeges, at der er tale om antallet af nye registreringer af hunde og ikke antallet af hunde af den givne race, som blev holdt i Danmark i de to perioder. Det kan virke fornuftsstridigt at der er foretaget nye registreringer af hunde af de forbudte racer i perioden efter hundeforbuddets indførelse, men dette er ikke desto mindre tilfældet. Med overgangsperioden, der tillader forbudte hunde (på nær pitbull og tosa inu), erhvervet inden d.17.marts 2010, at blive holdt, såfremt de føres i fast line og med mundkurv, vil der være en del hunde af de forbudte racer, som fortsat holdes lovligt i Danmark. Hertil kommer de hunde af de forbudte racer, som ikke registreres, eller som registreres som noget andet end en forbudt race, og som derfor holdes ulovligt i Danmark.

Hvor stor en procentdel, registreringerne af de to mest udbredte forbudte racer, udgør af alle nye registreringer inden og efter hundeforbuddets indførelse, er vist i figur 1. I samme figur er vist, hvor stor en procentdel, registreringer af andre store og mere udbredte racer, udgør af alle nye registreringer.

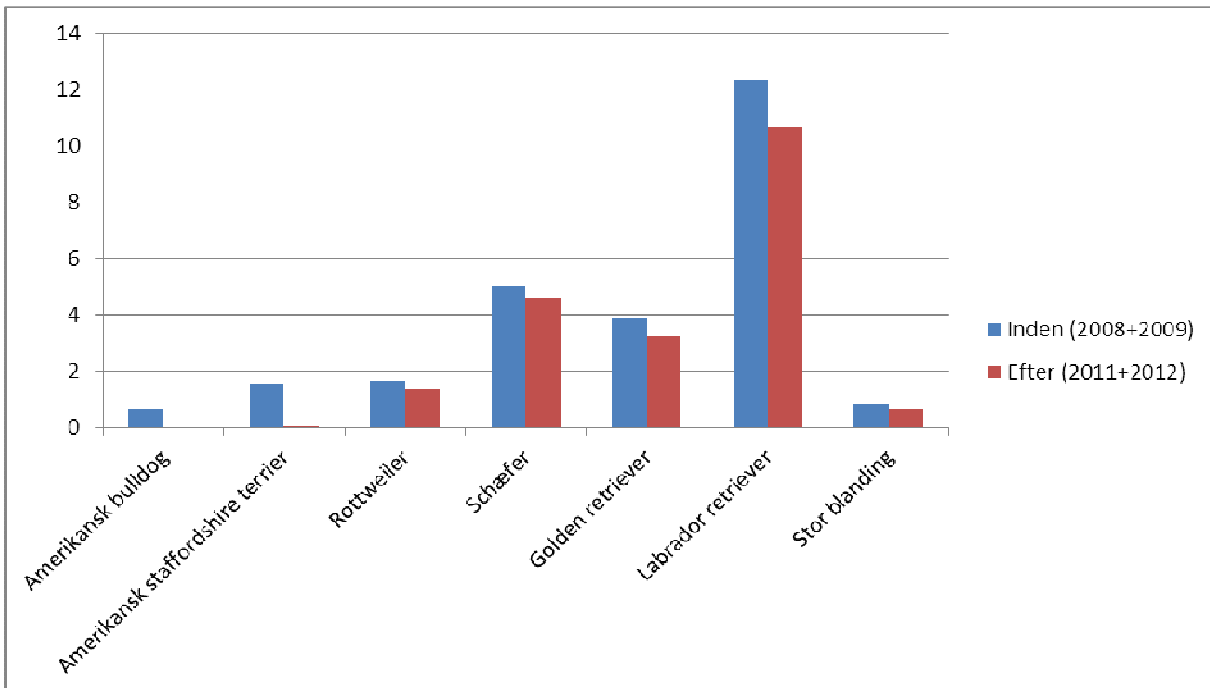
Tabel 1. Antal registreringer af de 13 forbudte hunderacer i Danmark inden og efter hundeforbuddets indførelse. Baseret på data fra Dansk Hunderegister

Race	Inden (2008+2009)	Efter (2011+2012)
Pitbull terrier	0	0
Tosa inu	0	0
Amerikansk staffordshire terrier	2242	114
Blanding af amerikansk staffordshire terrier	642	81
Fila brasileiro	11	0
Dogo argentino	49	1
Amerikansk bulldog	912	40
Blanding af amerikansk bulldog	196	16
Boerboel	172	5
Kangal	7	2
Centralasiatisk ovtcharka	15	3
Kaukasisk ovtcharka	12	0
Sydrussisk ovtcharka	0	0
Tornjak	15	0
Sarplaninac	1	0

I tabel 2 ses antallet af hunde af racerne amerikansk staffordshire terrier og amerikansk bulldog, samt krydsninger af dem begge, der er registreret i dag. Det er ikke obligatorisk at afmelde en hund når den er død, så tallene skal fortolkes med forsigtighed. Dog virker det sandsynligt at størrelsen på fejlkilden er den samme for alle geografiske områder.

Tabel 2. Antal hunde af de mest hyppige forbudte racer der på nuværende tidspunkt er registreret. opdelt på geografiske områder (Fyn er postnummer 5000-5950, Jylland 6000-9990, København 1000-2900 og Aarhus 8000-8290)

	Fyn	Jylland	København	Aarhus
Amerikansk staffordshire terrier	783	3031	1599	195
Amerikansk staffordshire blanding	86	481	260	27
Amerikansk bulldog	255	1005	859	55
Amerikansk bulldog blanding	26	83	50	5
Totalt	1150	4600	2768	282

Figur 1. Procentdelen af registrerede hunde af to forbudte og fem andre racer/raceblandinger ud af alle registreringer af hunde inden og efter hundeforbuddets indførelse

Delkonklusion

Mængden af nyregistrerede hunde af de forbudte racer er faldet kraftigt. Der ses ikke nogen tilsvarende stigning i antallet af andre store hunderacer (f.eks. rottweiler, schæfer). Det totale antal af nyregistrerede hunde er faldet noget (med cirka 3 %).

3.2 Data fra humane skadestuer

Formål

At besvare spørgsmål 2 "Er der sket en ændring i mængden af bid på mennesker?"

2b Er der en ændring i proportionen af alvorlige bid på mennesker?

2c Er der en ændring i antallet af bid på mennesker i det offentlige rum?

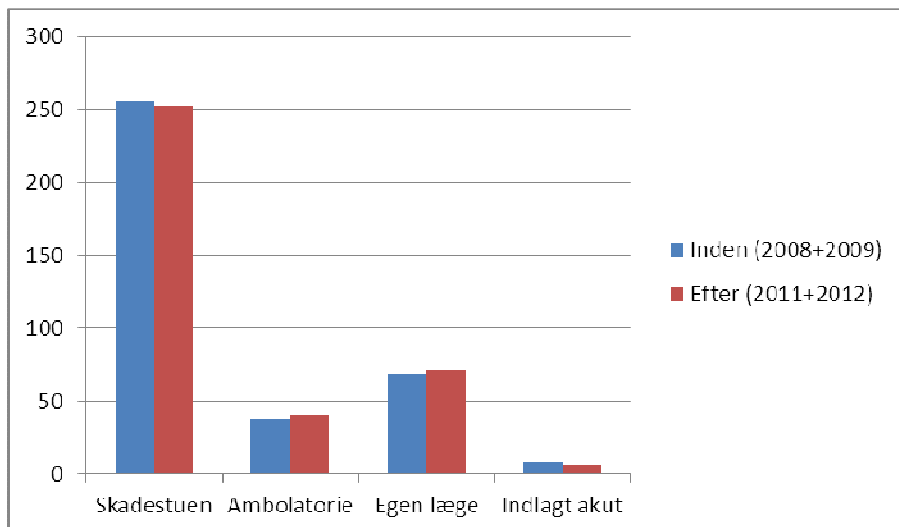
Indsamling af data

Til indsamling af oplysninger om antallet af hundebid, der behandles på en skadestue, valgte vi at bruge data fra Ulykkes Analyse Gruppen ved Odense Universitets Hospital (OUH). Data kvaliteten fra Ulykkes Analyse Gruppen er meget høj, sammenlignet med data indrapporteret af ikke-forskningsrelaterede skadestuer, og denne høje kvalitet muliggjorde blandt andet, at vi kunne få korte beskrivelser af omstændigheden for bidskaderne. Af hensyn til Datalovgivningen kunne disse beskrivelser dog ikke kobles til de andre oplysninger i data fra Ulykkes Analyse Gruppen, og beskrivelsen af omstændighederne for bidskader blev derfor blive behandlet separat. Data fra OUH er nationalt repræsentative i forhold til alder på skadestuens patienter.

Resultater

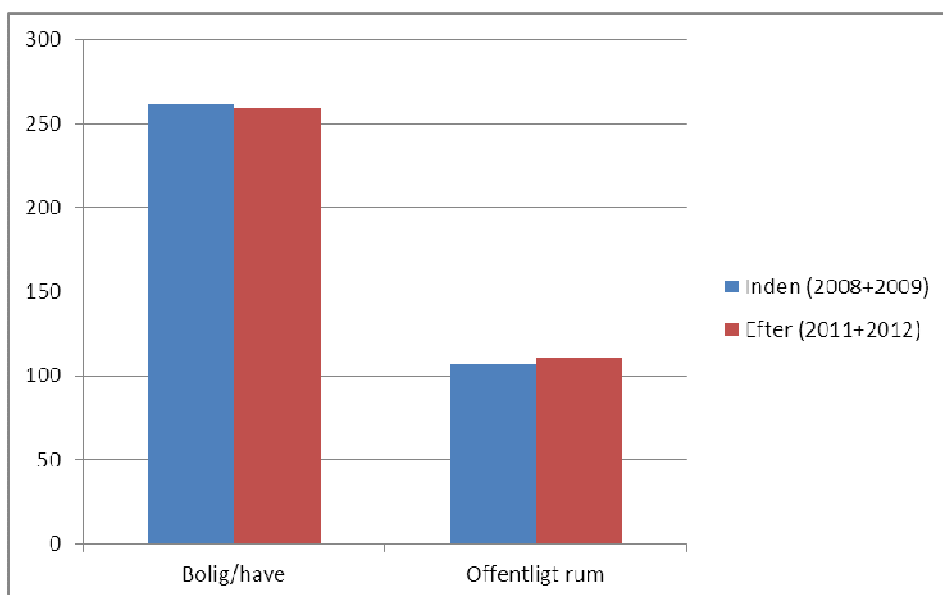
Antallet af henvendelser til Skadestuen OUH på grund af hundebid var meget ens for perioden inden (2008+2009) og perioden efter (2011+2012) hundeforbuddets indførelse, nemlig 370 patienter inden og 372 patienter efter. Andelen af børn i aldersgruppen 0-10 år var 12 % inden og 11 % efter hundeforbuddets indførelse. Drenge/mænd udgjorde 52 % af patienterne i perioden inden og 55 % af patienterne i perioden efter hundeforbuddets indførelse.

I figur 2 er vist antallet af forskellige måder at afslutte skadestuebehandlingen på inden og efter hundeforbuddets indførelse. Afslutningsmåder kan bruges som et mål for bidskadens alvorlighed. 'Skadestue' betyder at behandlingen er afsluttet med det samme på skadestuen, 'Egen læge' betyder at der har været en efterbehandling, som f.eks. fjernelse af sting fra et syet sår, 'Ambolatorie' betyder at patienten har været behandlet på en mere specialiseret del af hospitalet udover behandlingen i skadestuen og 'Indlagt akut' er den sværeste grad af bidskade i denne sammenhæng, da det er bidskader, der har krævet indlæggelse.

Figur 2. Afslutningsmåder for bidskader behandlet på Skadestuen OUH inden og efter hundeforbuddets indførelse

Antallet af bidskader behandlet på Skadestuen OUH, som var opstået i en bolig eller en have, var over dobbelt så stort som antallet af bidskader, som var opstået i det offentlige rum. Dette var gældende både for perioden inden og for perioden efter hundeforbuddets indførelse. Som det ses af figur 3 var antallet af bidskader opstået i privat og offentligt rum meget ens for de to perioder.

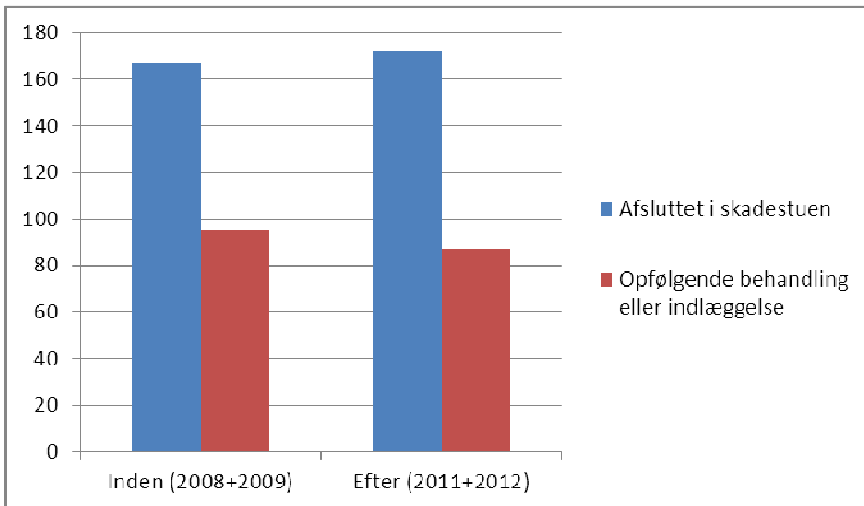

Figur 3. Antallet af bidskader, behandlet på Skadestue OUH, opstået i privat og offentligt rum i perioden inden og efter hundeforbuddets indførelse

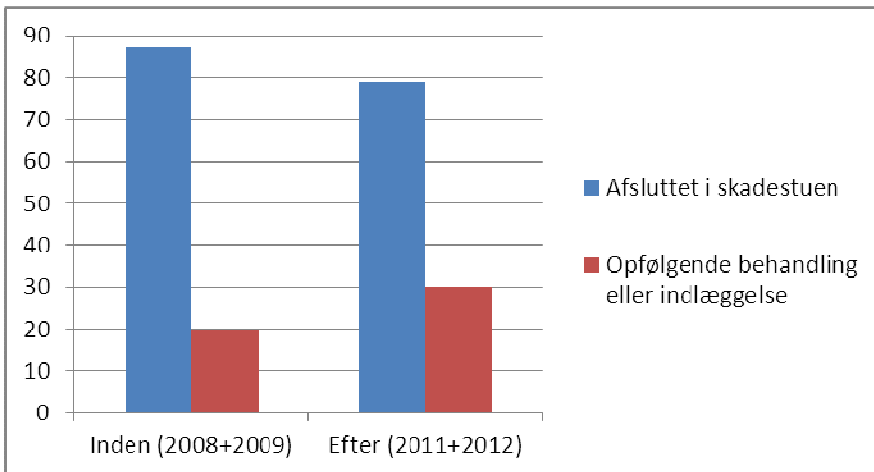
Forholdet mellem antallet af bidskader, der blev afsluttet med det samme, og antallet af bidskader, der krævede opfølgende behandling eller indlæggelse, er vist for perioden inden og efter hundeforbuddets indførelse figur 4 og figur 5. Figur 4 viser fordelingen mellem sager afsluttet i skadestuen og sager med

opfølgende behandling for bidskader opstået i det private rum. Forskellen i fordelingen i perioden inden og perioden efter hundeforbuddets indførelse er ikke signifikant (Fisher's Exact Test: $X^2=0,33$, $df=1$, $p=0,58$).

Figur 5 viser samme fordeling som figur 4 men for bidskader opstået i det offentlige rum. Den højere andel af sager med opfølgende behandling i perioden efter forbuddet er ikke signifikant forskellig fra andelen af sager med opfølgende behandling i perioden inden forbuddet (Fisher's Exact Test: $X^2=2,71$, $df=1$, $p=0,11$).

Figur 4. Behandling af hundebid, opstået i det private rum inden og efter hundeforbuddets indførelse. Data fra Skadestuen OUH

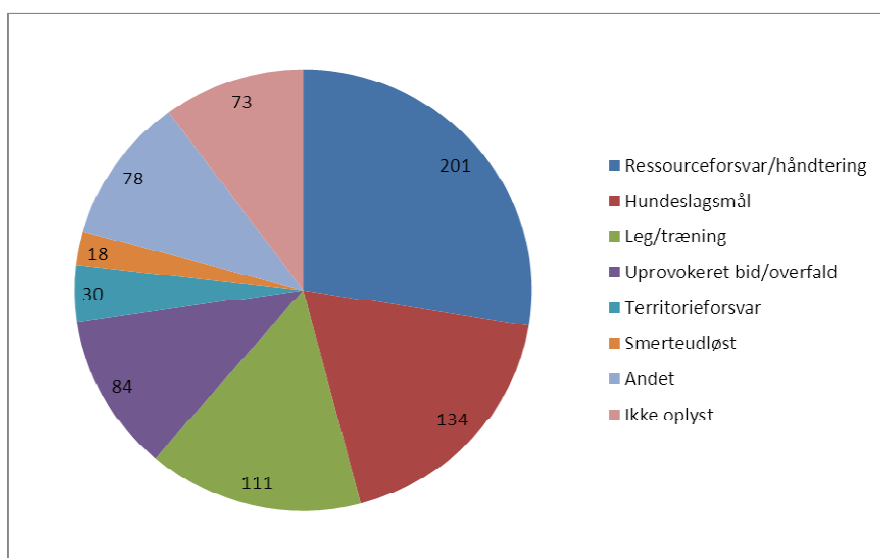
Figur 5. Behandling af hundebid, opstået i det offentlige rum inden og efter hundeforbuddets indførelse. Data fra Skadestuen OUH

Ved en gennemgang af de korte beskrivende tekster af bidskaderne behandlet på Skadestuen OUH i 2008, 2009, 2011 og 2012, blev otte kategorier af omstændigheder identificeret. Teksterne blev inddelt i:

- **Ressourceforsvar eller håndtering:** situationer, hvor patienten enten var kommet for tæt på eller havde forsøgt at tage en genstand, som hunden forsvarede, eller hvor patienten havde forsøgt at håndtere/klappe/kontakte hunden, der bed. Denne kategori dækker også over tilfælde, hvor en ejer var blevet bidt i forbindelse med irettesættelse eller straf af hunden, der bed
- **Hundeslagsmål:** situationer, hvor patienten var blevet bidt i et forsøg på at adskille to hunde, der var oppe at slås
- **Leg eller træning:** situationer, hvor patienten blev bidt under leg eller træning med hunden, enten som følge af et uheld, eller fordi legen eskalerede
- **Uprovokeret bid eller overfald:** situationer, hvor der ikke var oplysninger om at patienten havde interageret med hunden inden bidet. Typiske eksempler var bidskader på løbere, cyklister og folk der gik tur. Alle beskrivelser, hvor det fremgik at patienten kendte hunden godt, blev udelukket fra denne kategori
- **Territorieforsvar:** situationer, hvor patienten var blevet bidt i forbindelse med at være trængt ind på hundens grund
- **Smerteudløst:** situationer, hvor patienten var blevet bidt, fordi hunden, der bed, enten var smertepåvirket, pludseligt forskrækket, konfus eller lignende. Typiske eksempler var bidskader opstået når patienten havde forsøgt at hjælpe en tilskadekommet hund
- **Andet:** alle de beskrivelser, der ikke umiddelbart faldt ind under de ovenstående 6 kategorier, eller hvor der manglede oplysninger om omstændighederne, men f.eks. var oplysninger om patientens kendskab til hunden. Eksempler på situationer i denne kategori: 'Var til fødselsdag – blevet bidt af hund'; 'Stod i køkkenet og var ved at lave mad – bidt af hund'; 'Var til fodboldkamp – blevet bidt af politihund'
- **Ikke oplyst:** beskrivelser, hvor der kun var angivet at patienten var bidt af en hund

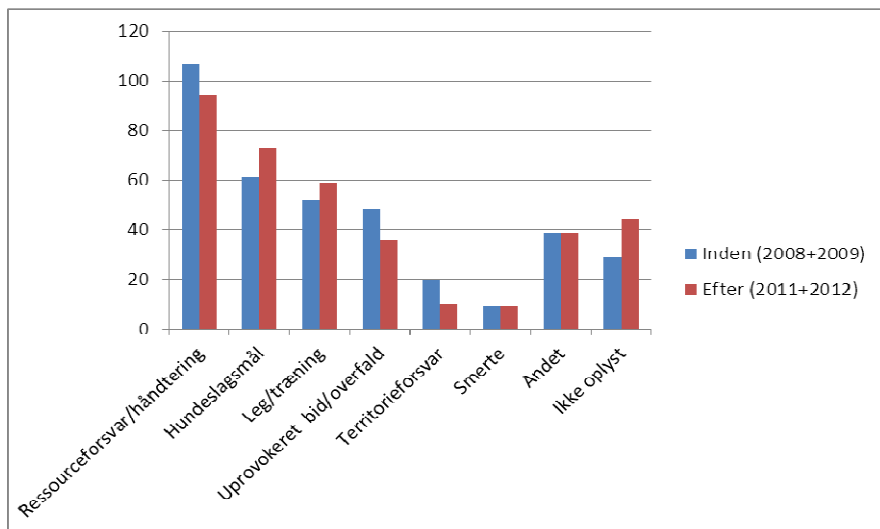
Der var i alt 729 beskrivelser af bidskader behandlet på Skadestuen OUH i årene 2008, 2009, 2011 og 2012. 13 patienter blev sorteret fra, da bidskaden enten ikke var forårsaget af en hund eller ikke var sket i Danmark. I figur 6 ses fordelingen af de forskellige bidskade situationer. Ressourceforsvar/håndtering, leg/træning og hundeslagsmål udgjorde tilsammen 61 % af bidskade-beskrivelserne fra Skadestuen OUH, det vil sige, at i næsten 2/3 af de behandlede bidskader havde patienten interageret med hunden eller

forsøgt at skille to hunde, der sloges. Kun 12 % af bidskade-beskrivelserne kunne kategoriseres som uprovokeret bid/overfald, og nogle af disse kan endda være fejlkategoriseret på grund af manglende detaljer i beskrivelsen: 'Gik tur med sin hund – anden hund bider patient' kunne f.eks. høre under 'hundeslagsmål' men blive kategoriseret som uprovokeret bid/overfald, da der ikke er beskrevet forudgående interaktion mellem den angribende hund og patienten eller patientens hund.

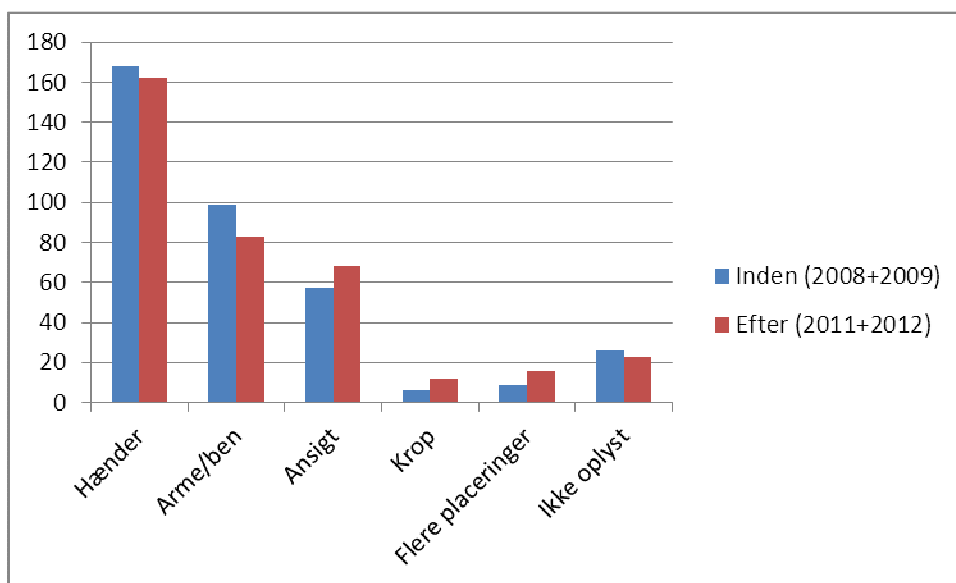
Figur 6. Fordelingen af de otte mulige bidskade-situationer identificeret i tekst beskrivelserne fra Skadestuen OUH. I cirkeldiagrammet er angivet antallet af beskrivelser, der blev placeret i hver kategori for årene 2008, 2009, 2011 og 2012.

I figur 7 ses antallet af bidskade-beskrivelser i hver af de otte kategorier inden og efter hundeforbuddets indførelse. Beskrivelser af uprovokeret bid/overfald udgjorde 13 % af alle beskrivelserne inden og 10 % af alle beskrivelserne efter hundeforbuddets indførelse. Forholdet mellem beskrivelser af uprovokeret bid/overfald og beskrivelser af andre situationer inden og efter hundeforbuddets indførelse, er dog ikke signifikant forskelligt (Fisher's Exact test: $X^2=1,34$, $df=1$, $p=0,29$).

Figur 7. Antallet af bidskader behandlet på Skadestuen OUH, hvor situationen for bidskaden kunne identificeres og beskrives som en af de 8 kategorier inden og efter hundeforbuddets indførelse.

I bidskade beskrivelserne var det i de fleste tilfælde også muligt at se placeringen af bidskaden på patienten. Antallet af tekster, der beskrev bidskader på henholdsvis hænder, arme/ben, ansigtet, kroppen og flere steder på kroppen, inden og efter hundeforbuddets indførelse kan ses i figur 8. Som det ses, er der en stigning i antallet af tekster, der beskriver bidskader i ansigtet, på kroppen og flere steder på patienten fra inden til efter hundeforbuddets indførelse. Forholdet mellem antallet af disse typer skader, antallet af skader på hænder, arme og ben og antallet af beskrivelser, hvor bidets placering ikke er oplyst er ikke statistisk forskelligt mellem de to tidsperioder (Fisher's Exact test: $X^2=4,48$, $df=2$, $p=0,11$).

Figur 8. Antallet af bidskader behandlet på Skadestuen OUH, hvor placeringen af bidskaden på patienten kunne identificeres og klassificeres som en af de 6 kategorier inden og efter hundeforbuddets indførelse.

Diskussion

Det skal understreges, at analyserne i dette afsnit er baseret udelukkende på registreringer fra Odense området. Selvom kvaliteten af data fra Ulykkes Analyse Gruppen ved OUH er høj, og data fra OUH er nationalt repræsentative i forhold til patienternes alder, så kan det ikke udelukkes, at data indsamlet i f.eks. Københavnsområdet eller Århusområdet ville have set anderledes ud i forhold til antal og omfang af bidskader forårsaget af hunde.

For oplysninger omkring situationen, hvori bidskaderne skete, er eventuelle fortolkninger forbundet med en vis usikkerhed. Dels kunne sådanne oplysninger kun identificeres for et udsnit af patienterne, dels må oplysningerne formodes at bero på beskrivelser givet af patienten, og som følge heraf er validiteten begrænset.

En mulig forklaring på den manglende effekt af forbuddet af særlige hunderacer på antallet af bid og alvorlige bid på mennesker, kunne være, at der har været og er meget få hunde af de forbudte racer på Fyn. Et forbud ville i så fald ikke gøre nogen forskel i mængden af hunde og derfor heller ikke i antallet af bid. Som det kan ses i tabel 2 i afsnit 3.1 så er dette ikke tilfældet.

Delkonklusion

Spørgsmål 2: Er der sket en ændring i mængden af bid på mennesker?

Nej, der er ikke sket en ændring i mængden af bid på mennesker.

Spørgsmål 2b: Er der sket en ændring i proportionen af alvorlige bid på mennesker?

Nej, der er ikke sket en ændring i proportionen af alvorlige bid på mennesker, hverken i det offentlige eller private rum

Spørgsmål 2c: Er der sket en ændring i antallet af bid på mennesker i det offentlige rum?

Nej, der er ikke sket en ændring i af antallet af bid på mennesker i det offentlige rum

3.3 Data fra dyrehospitaler

Formål

At besvare spørgsmål 3: Er der sket en ændring i mængden af bid på hunde?

3a Er der sket en ændring i mængden af bid på små hunde?

3b Er der sket en ændring i proportionen af alvorlige bid på andre hunde?

Indsamling af data

To store dyrehospitaler med egen døgnvagt blev udvalgt fra hver af følgende landsdele: Sjælland, Fyn og Jylland. Store dyrehospitaler blev valgt for at få så stort et datagrundlag som muligt. Uofficielle tilbagemeldinger fra kollegaer rapporterede om 1-2 bidsår på hund om måneden for mindre dyreklinikker, og op mod 20-30 bidsår på hund om måneden for et stort dyrehospital i hovedstadsområdet. Da bidsår ofte opstår, når ejer har fri, og det vil sige uden for normal åbningstid, valgte vi dyrehospitaler med døgnvagt. Hospitaler med egen døgnvagt blev valgt for at få så stort og fyldestgørende et datamateriale som muligt, og for at undgå fejlkilder som f.eks. at hospitalet kun så vagtpatienter på bestemte ugedage eller at der i løbet af perioden 2008-2012 var et skift i andelen af vagtpatienter, som blev set af henholdsvis det givne dyrehospital og resten af vagtkredsen. På grund af problemer med at trække data ud af nogle af dyrehospitalernes journaler systemer, blev stikprøven reduceret til tre store dyrehospitaler, jævnt fordelt i landet: Københavns Dyrehospital, Svendborg Dyrehospital og Århus Dyrehospital.

Data omkring antallet og omfanget af bidsår på hund, forårsaget af andre hunde, blev indsamlet ved at Iben Meyer mødte op på de respektive dyrehospitaler og selv indhentede oplysninger fra dyrehospitalernes journaler for perioderne 2008, 2009, 2011 og 2012.

For Københavns Dyrehospital, der bruger journalsystemet Novax Vetsys©, blev der søgt på journaler for de angivne tidsperioder, hvori der var takseret behandling af bidsår. Journaler, hvoraf det tydeligt fremgik, at der var tale om et bidsår forårsaget af en anden hund, blev anvendt til videre analyse. Dyrehospitalet havde tre mulige takseringer af bidsår, afhængigt af behandlingens omfang, og disse blev brugt til at klassificere bidsårene som 'simple', 'mellem' og 'komplicerede'. Antallet af bidsår for de fire tidsperioder blev sammenholdt med antallet af fakturaer på hund i de samme perioder.

For Svendborg Dyrehospital, der bruger journal systemet VetNetManagement©, blev der søgt på journaler for de angivne tidsperioder, der havde en diagnosekode svarende til en af følgende: 'bidsår', 'syning af sår' eller 'klipning og rensning af sår'. Journaler, hvoraf det tydeligt fremgik, at der var tale om et bidsår forårsaget af en anden hund, blev anvendt til videre analyse. Bidskaderne blev klassificeret som følger:

- **Simple:** prisen for behandlingen svarede til en konsultationspris og ingen af følgende var beskrevet i journalen: revet eller lacereret væv, beskadigelse af dybereliggende væv, afrivning af væv (dog undtaget ubetydelige afrivninger af væv fra øret, da dette ikke syntes at være forbundet med særligt voldsomme bid) eller død/aflivning som følge af bidet
- **Mellem:** prisen for behandlingen var op til 3 gange så høj som en konsultationspris, eller prisen svarede til en konsultationspris, men en eller flere af følgende var beskrevet i journalen: revet eller lacereret væv, beskadigelse af dybereliggende væv, afrivning af væv (dog undtaget ubetydelige afrivninger af væv fra øret, da dette ikke syntes at være forbundet med særligt voldsomme bid) eller død/aflivning som følge af bidet
- **Komplicerede:** prisen for behandlingen var mere end 3 gange så høj som en konsultationspris. I journalen for de fleste komplicerede bidskader var også beskrevet en eller flere af følgende: revet eller lacereret væv, beskadigelse af dybereliggende væv, afrivning af væv (dog undtaget ubetydelige afrivninger af væv fra øret, da dette ikke syntes at være forbundet med særligt voldsomme bid) eller død/aflivning som følge af bidet

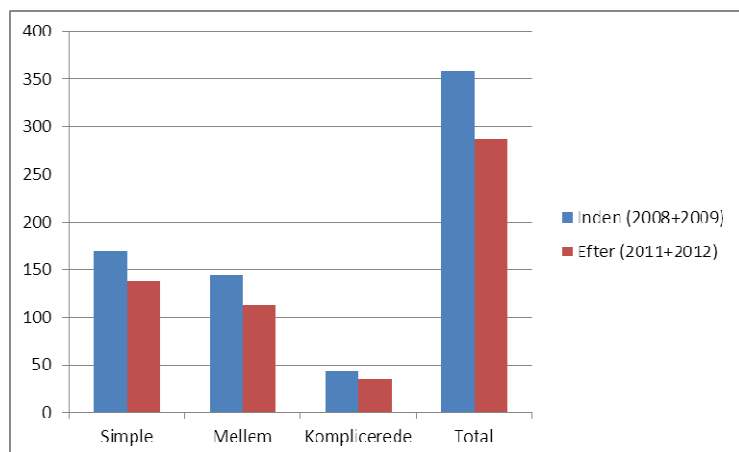
Antallet af bidsår for de fire tidsperioder blev for Svendborg Dyrehospital sammenholdt med antallet af hunde i journalsystemet i de samme perioder.

For Århus Dyrehospital, der også bruger journal systemet VetNetmanagement®, blev der søgt på journaler for angivne tidsperioder, der havde en diagnosekode svarende til 'bidsår' eller 'revet/skåret sår i huden'. Journaler, hvoraf det tydeligt fremgik, at der var tale om et bidsår forårsaget af en anden hund, blev anvendt til videre analyse. Bidskaderne blev klassificeret som beskrevet for Svendborg Dyrehospital. Antallet af bidsår for de fire tidsperioder blev for Århus Dyrehospital sammenholdt med antallet af fakturaer på hund i de samme perioder. Under dataindsamling blev det klart at Århus Dyrehospital kun har haft egen døgnvagt fra foråret 2013. I perioden 2008-2012 indgik Århus Dyrehospital i et vagtsamarbejde med 5 andre dyreklinikker, men havde en stor andel af vagtpatienterne i hele perioden. Data indsamlet fra Århus Dyrehospital bygger derfor på data fra et stort dyrehospital med delt vagtbyrde.

Resultater

I figur 9 ses antallet af simple, mellem og komplicerede bidskader registreret for alle tre dyrehospitaler inden og efter hundeforbuddets indførelse. Antallet af bidskader, både alvorlige og mindre alvorlige kan påvirkes af en ændring af antallet hunde, som kommer på dyrehospitalerne; jo flere hundepatienter, jo flere bidskade behandlinger. Udover antallet af hundepatienter, kan også tilbøjeligheden til at søge dyrlæge, påvirke antallet af bidskade behandlinger. Udbredelsen af sygeforsikringer til hund, kunne f.eks. øge tilbøjeligheden til at søge dyrlæge, mens økonomisk krise kunne sænke tilbøjeligheden til at søge

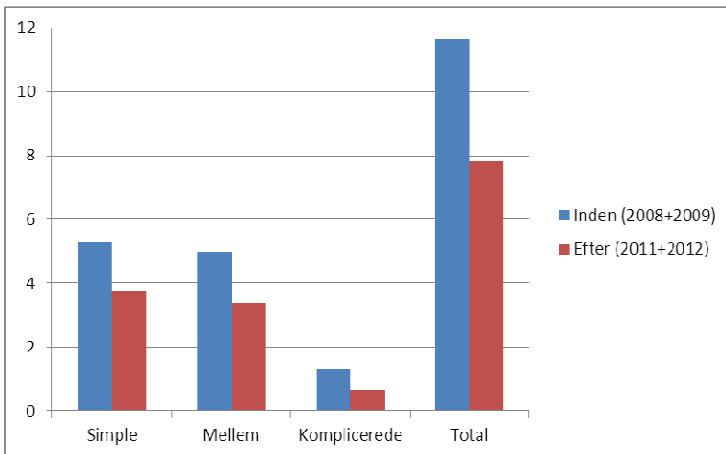
dyrlæge. Det er dog sandsynligt at hundeejere til enhver tid vil søge dyrlægehjælp, hvis deres hund har pådraget sig en kompliceret bidskade, og antallet af behandlinger af komplicerede bidskader på et dyrehospital er derfor påvirket primært af antallet af hundepatienter på dyrehospitalet, men ikke af tilbøjeligheden til at søge dyrlægehjælp.

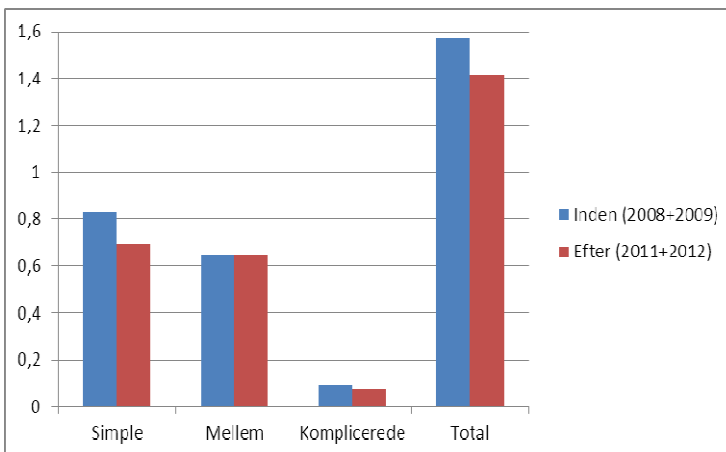
Figur 9. Det samlede antal registrerede bidskader på tre store dyrehospitaler inden og efter hundeforbuddets indførelse. Total=Simple+Mellem+Kompliserede. Data er indsamlet fra København, Svendborg og Århus Dyrehospital

Figur 10 til 12 viser for hvert af de tre dyrehospitaler, hvor stor en andel de forskellige typer bidskade udgør af det samlede antal behandlinger på hund (samlede antal hundepatienter for Svendborg) for hvert hospital inden og efter hundeforbuddets indførelse². Proportionen af komplicerede bidskade behandlinger ud af det totale antal behandlinger på hund, påvirkes ikke af et dyrehospitals antal af hundepatienter; flere eller færre patienter, må formodes at føre til flere eller færre hunde med alvorlige bidskader, og proportionen forbliver derved den samme. Derimod påvirkes proportionen af alvorlige bidskade behandlinger ud af alle behandlinger på hund af tilbøjeligheden til at søge dyrlægehjælp, idet en øget tilbøjelighed f.eks. vil føre til flere generelle behandlinger på hund, hvorved andelen af alvorlige bidskader falder. Omvendt vil en nedsat tilbøjelighed til at søge dyrlæge føre til et fald i antallet af generelle behandlinger og dermed en stigning i andelen af alvorlige bidskade behandlinger ud af alle behandlinger.

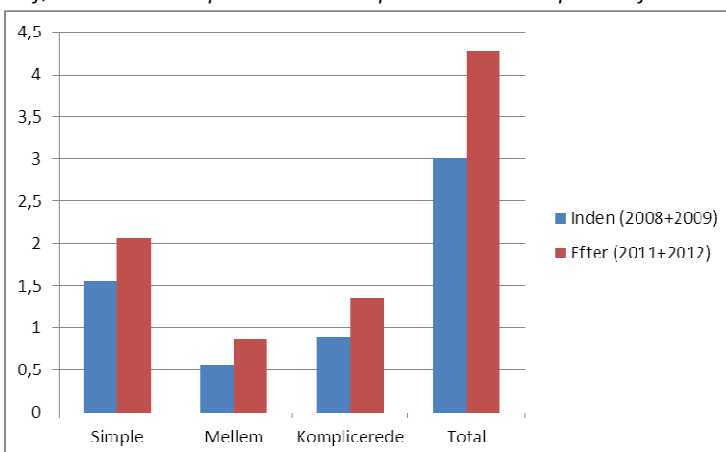
² Da antallet af fakturaer pr år for de enkelte dyrehospitaler ikke må opgives, kan antal af bidskader pr år for de tre dyrehospitaler heller ikke opgives.

Figur 10. Andelen (promille) af registrerede bidskader (i promille) ud af alle behandlinger på hund inden og efter hundeforbuddets indførelse. Total=Simple+Mellem+Komplicerede. Baseret på data fra Københavns Dyrehospital

Figur 11. Andelen (promille) af registrerede bidskader (i promille) ud af alle hundepatienter inden og efter hundeforbuddets indførelse. Total=Simple+Mellem+Komplicerede. Baseret på data fra Svendborg Dyrehospital.

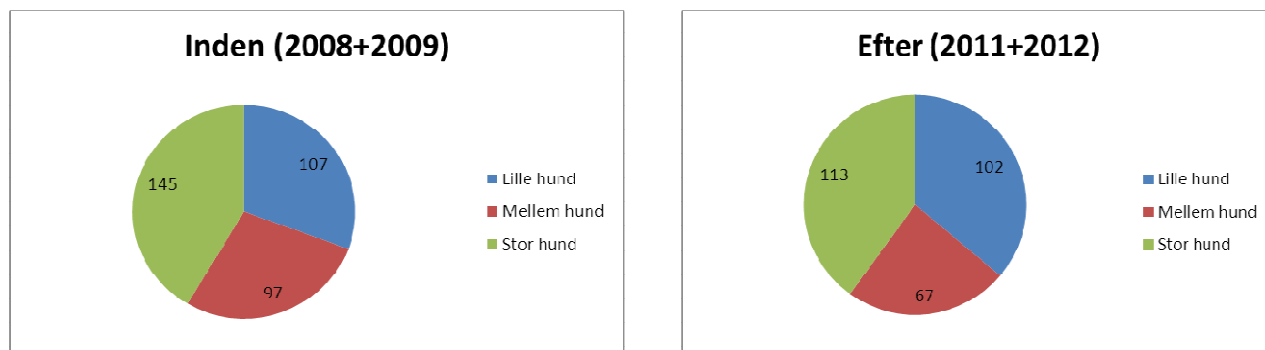
Figur 12. Andelen (promille) af registrerede bidskader (i promille) ud af alle behandlinger på hund inden og efter hundeforbuddets indførelse. Total=Simple+Mellem+Komplicerede. Baseret på data fra Århus Dyrehospital.

Andelen af registrerede bidskadebehandlinger (alle tre klassifikationer) ud af alle behandlinger på hund er faldet signifikant fra inden til efter hundeforbuddets indførelse, når man ser på data fra alle tre hospitaler samlet (se også faldet i totale antal bidskader fra inden til efter i figur 9) (Fisher's Exact: $X^2=6,19$, $df=1$, $p=0,01$), og når man ser på data fra Københavns Dyrehospital (Fisher's Exact: $X^2=16,35$, $df=1$, $p<0.0001$). Faldet i andelen af registrerede bidskadebehandlinger i forhold til alle hundepatienter på Svendborg Dyrehospital er ikke signifikant (Fisher's Exact: $X^2=0,32$, $df=1$, $p=0,59$), og stigningen i andelen af registrerede bidskadebehandlinger i forhold til alle behandlinger på hund på Århus Dyrehospital er heller ikke signifikant (Fisher's Exact: $X^2=2,78$, $df=1$, $p=0,11$).

For Københavns Dyrehospital er faldet i andelen af registrerede bidskadebehandlinger i forhold til alle behandlinger på hund signifikant for både simple (Fisher's Exact: $X^2=5,72$, $df=1$, $p=0,02$), mellem (Fisher's Exact: $X^2=6,83$, $df=1$, $p=0,002$) og komplicerede (Fisher's Exact: $X^2=4,86$, $df=1$, $p=0,03$) bidskader. For Svendborg Dyrehospital og Århus Dyrehospital, er ændringer i andelen af simple, mellem og komplicerede bidskadebehandlinger ud af alle hundepatienter/behandlinger på hund inden og efter hundeforbuddets indførelse ikke signifikante.

Fordelingen af simple, mellem og komplicerede registrerede bidskader inden og efter hundeforbuddets indførelse er ikke signifikant, hverken når man tester data fra de tre hospitaler sammen (Fisher's Exact: $X^2=0,04$, $df=2$, $p=0,99$) eller hver for sig (Fisher's Exact Test, København: $X^2=0,99$, $df=2$, $p=0,62$; Svendborg: $X^2=0,25$, $df=2$, $p=0,91$; Århus: $X^2=0,09$, $df=2$, $p=1$). For de her registrerede bidskader er andelen af komplicerede bidskader i forhold til simple og mellem skader er altså ikke steget eller faldet signifikant fra inden til efter hundeforbuddets indførelse.

Fordelingen af registrerede bidskader på små, mellemstore og store hunde fundet i journalerne fra de tre dyrehospitaler, er stort set den samme inden og efter hundeforbuddets indførelse, se figur 13. I perioden inden var 31 % af patienter, registreret med bidskade, små hunde, mens små hunde udgjorde 36 % af patienter, registreret med bidskade, i perioden efter hundeforbuddets indførelse. Ser man kun på komplicerede bidskader, udgjorde små hunde 34 % af patienter registreret med bidskade inden og 38 % af patienter registreret med bidskade efter hundeforbuddets indførelse. For Københavns Dyrehospital, hvor det mest markante fald i bidskader fra inden til efter hundeforbuddet blev set, er tallene tilsvarende: bidskader på små hunde udgjorde inden forbuddet 31 % af alle registrerede bidskader og 34 % af komplicerede bidskader, mens de efter forbuddet udgjorde 33 % af både alle og komplicerede registrerede bidskader.

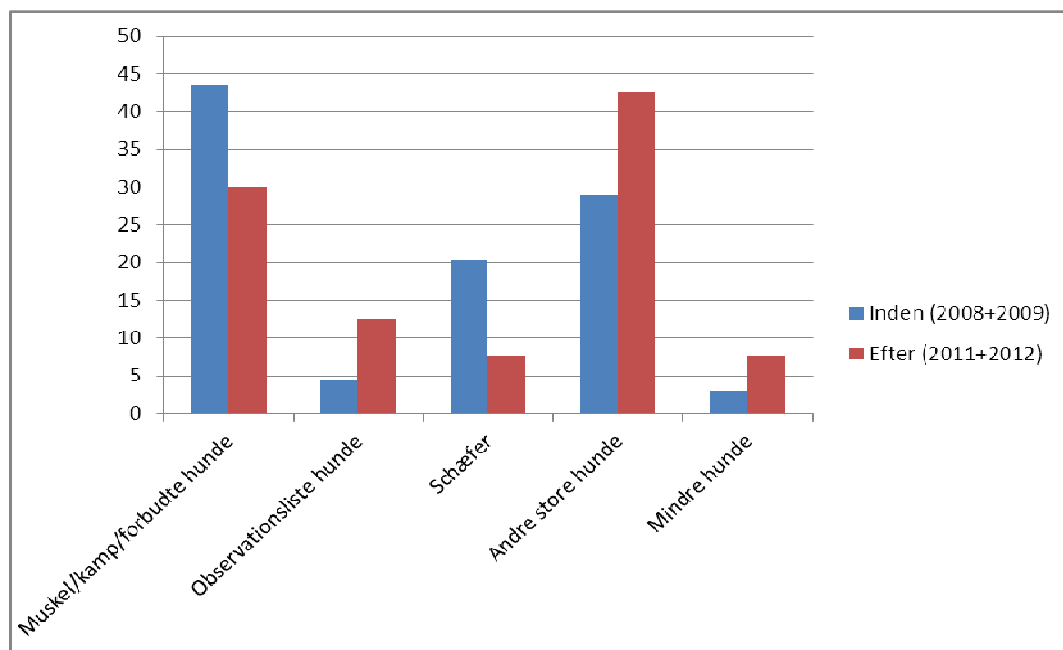

Figur 13. Fordelingen af størrelsen på patienter med bidskade inden og efter hundeforbuddets indførelse. I cirkeldiagrammerne er angivet det samlede antal patienter registreret med en bidskade på et af de tre dyrehospitaler i perioden.

I 23 % af de analyserede journaler fra de tre dyrehospitaler, kunne oplysninger om hunden, der bed, identificeres. Det er vigtigt at understrege at oplysninger om hunden, der bed, i de fleste tilfælde stammer fra ejeren af hunden, der blev bidt, og at validiteten af sådanne oplysninger kan være ringe. Typen af hund, der havde bidt blev delt ind i følgende kategorier:

- Hunde af forbudte racer (her repræsenteret af racerne pitbull, amerikansk bulldog, amerikansk staffordshire terrier, eller beskrevet som 'muskelhund' eller 'kamphund')
- Hunde af observationslisteracerne (her repræsenteret primært af rottweiler, samt to engelsk staffordshire bull terrier og en cane corso)
- Hunde af racen schæfer
- Andre store hunde (hvor der enten bare var angivet 'stor hund' i journalen, eller hvor der var angivet en stor hunderace som boxer, golden retriever eller alaskan malamute)
- Mindre hunde (hvor der enten var angivet 'lille hund', eller hvor der var angivet en lille race, som gravhund eller cairn terrier)

I figur 14 er vist andelen af journaler, der nævner hundene fra de fem kategorier, ud af de 149 journaler, der havde oplysninger om den angribende hund, inden og efter hundeforbuddets indførelse. Forholdet mellem journaler, hvori den angribende hund er beskrevet som forbudt race og journaler, hvor den angribende hund er beskrevet som en anden race er ikke signifikant forskellig mellem perioden inden og perioden efter hundeforbuddets indførelse (Fisher's Exact Test: $X^2=2,91$; $df=1$, $p=0,12$).

Figur 14. Andelen (procent) af journaler, hvor den angribende hund er beskrevet som en af de fem typer, ud af alle journaler med oplysninger om den angribende hund henholdsvis inden og efter hundeforbuddets indførelse. Baseret på data fra alle dyrehospitalerne.

Diskussion

En oplagt fejlkilde ved dataindsamlingen fra de tre dyrehospitaler er dyrlægenes taksering og journalisering ved behandling af bidskader på hund. Langt de fleste bidskader vil blive takseret eller diagnosticeret (afhængigt af, hvilket system det enkelte dyrehospital anvender) som bidsår, men det fremgik under dataindsamlingen at enkelte bidskader blev takseret eller diagnosticeret som andre behandlinger/lidelser, f.eks. snitsår, byld eller konsultation. Det er dog overvejende sandsynligt at antallet af bidskader takseret/diagnosticeret som noget andet end bidsår er lige stort for perioden inden og perioden efter hundeforbuddets indførelse. Denne fejlkilde får således kun indflydelse på de eksakte antal og ikke på fordelingen af bidskader inden og efter hundeforbuddets indførelse.

Klassificeringen af bidskader som simple, mellem og komplicerede er forbundet med en vis usikkerhed for Svendborg Dyrehospital og Århus Dyrehospital, dels på grund af svingende udførlighed i journaliseringen, dels på grund af behovet for at basere klassificeringer på behandlingernes pris. Det fremgår af måden at klassificere bidskaderne på, at en bidskade, hvor dyrlægen har undladt at beskrive afrevet væv, beskadigelse af andre væv eller lignende, vil blive klassificeret som mindre alvorlig end den egentlig er. Vi har forsøgt at kompensere for dette, ved også at inddrage prisen i klassificeringen, men det er klart, at der kan være forskel på, hvordan dyrehospitalerne og individuelle dyrlæger takserer behandlingen af et bidsår.

Hertil kommer, at prisen for behandlingen af et bidsår normalt er højere i vagttiden, og at bidskader behandlet i almindelig åbningstid derfor figurerer som mindre alvorlige.

For Århus Dyrehospital er antal og omfang af bidskader på hund forbundet med større usikkerhed end for de to andre dyrehospitaler, da Århus Dyrehospital i perioden 2008-2012 havde delt vagtsamarbejde med andre dyreklinikker. Århus er også en region med forholdsvis få registrerede kamphunde (på nuværende tidspunkt, se tabel 2), og hvis man antager at det primært er de forbudte hunde, der forårsager de fleste bideskader, er det derfor ikke forbausende at man ikke kan se en nedgang i antallet af bidte hunde efter hundeforbuddets indførelse.

For alle dyreklinikker gælder, at i redegørelsen af de relative tal, altså antallet af bid i relation til andre behandlinger, tages der højde for eventuelle forandringer i mængden af hunde. Derimod kan der ikke tages højde for en ændring mellem to perioder i tilbøjeligheden til at søge dyrlægehjælp til sin hund.

Delkonklusion

Spørgsmål 3. Er der sket en ændring i mængden af bid på hunde?

Ja, for Københavns dyreklinik har der været en nedgang i mængden af behandlinger af bidskader på hund.

Det samme gør sig gældende for en sammenlagt vurdering af de tre dyrehospitaler. Der er et ikke signifikant fald i antallet af bid fra hunde, som den tilskadekomne hunds ejer, beskrev som 'kamphundetype', men samtidig en tilsvarende ikke signifikant stigning i antallet af bid fra hunde, som den tilskadekomne hunds ejer beskrev som 'stor hund'.

Spørgsmål 3a: Er der sket en ændring i mængden af bid på små hunde?

Nej, der er ikke sket en ændring i, hvilke hunde, der bliver bidt.

Spørgsmål 3b: Er der sket en ændring i proportionen af alvorlige bid på andre hunde?

Der er ikke en ændring af alvorlige bid i forhold til andre bid, men for Københavns dyreklinik er der et fald i forhold til det totale antal behandlinger af alle typer.

3.4 Data fra panel undersøgelse

Formål

At besvare:

Spørgsmål 2: Er der sket en ændring i mængden af bid på mennesker?

2b Er der sket en ændring i proportionen af alvorlige bid på mennesker?

2c Er der sket en ændring i antallet af bid på mennesker i det offentlige rum?

Spørgsmål 3: Er der sket en ændring i mængden af bid på hunde?

3a Er der sket en ændring i mængden af bid på små hunde?

3b Er der en ændring i proportionen af alvorlige bid på andre hunde?

3c Er der sket en ændring i antallet af bid på hunde i det offentlige rum?

4. Hvad er holdningen til et raceforbud?

Indsamling af data

Panelundersøgelsen blev valgt for at afdække forhold, som er svære at afdække gennem de andre dele af evalueringen, herunder blandt andet den angribende hunds race og omstændighederne for bidepisoder. Firmaet Userneed A/S blev valgt til at lave panel undersøgelsen. Userneeds har Danmarks største panel med ca. 140.000 aktive panelister. En panelundersøgelse foregår ved at analysefirmaet, i det her tilfælde Userneeds, udsender e-mail invitationer til deres panelister, der så kan vælge at deltage i en online spørgeskema undersøgelse (se bilag 2 for spørgsmålene til spørgeskemaet). Userneeds styrer, hvilke panelister invitationerne bliver sendt til, og ved løbende at holde styr på, hvem der besvarer spørgeskemaet, kan de sammensætte en svargruppe, der er nationalt repræsentativ i forhold til køn, alder og geografi. Userneeds kan desuden invitere panelister med særlige baggrundsdata, hvilket blev udnyttet i denne undersøgelse, hvor vi ønskede at et stort antal hundeejere skulle svare på vores spørgeskema. Selve spørgeskemaet blev udformet af KU-SUND og tilrettet i samarbejde med en forsknings konsulent fra Userneeds. Det blev besluttet at lave en nationalt repræsentativ undersøgelse på omkring 2000 besvarelser. Da cirka 20 % af danske familier ifølge Danmarks statistik (Danmarks Statistik, 2000) har hund, ville det give omkring 400 besvarelser fra hundeejere. Dette ville blive suppleret med besvarelser fra omkring 1600 hundeejere, så vi i alt ville få besvarelser fra omkring 2000 hundeejere.

Samlet fik vi 3012 nationalt repræsentative besvarelser. Fordelingen på køn, alder og geografi var nationalt repræsentativ i denne gruppe af besvarelser. Da ca. 34 % af de nationalt repræsentative besvarelser kom

fra hundeejere, blev denne gruppe suppleret med 1018 besvarelser fra hundeejere. Det samlede antal besvarelser blev således 4030, hvoraf 2044 kom fra hundeejere. Panelundersøgelsen fandt sted i perioden d.3.juni 2013 til d.17.juni 2013. Userneeds rapporterede om god interesse i undersøgelsen fra deres panelister og for hundeejerne lå svarprocenten langt over den gennemsnitlige svarprocent for en online undersøgelse.

For panelundersøgelsen blev de forbudte hunderacer repræsenteret af 12 amerikansk staffordshire terrier, 3 amerikansk bulldog, 2 boerboel og 1 pitbull terrier. Tilsvarende blev observationsliste racer repræsenteret af 22 rottweiler, 3 engelsk staffordshire bull terrier, 2 bullmastiff, 2 cane corso italiano og 1 mastin espanol. Det lille antal af hunde for de forbudte hunderacer gør at vi har valgt at ikke analysere deres tendens til at bide, sammenlignet med den vist af andre racer.

Panelundersøgelsen samlede information om bidskader på mennesker, bidskader på hunde og deltagernes holdninger til forbudsordningen. For spørgsmål vedrørende bidskader blev der lagt vægt på at identificere tidspunktet for bidskaden, karakterisering af hunden, der bed, og mennesket eller hunden, der blev bidt, alvorligheden af bidskaden og omstændighederne, hvori bidskaden opstod. Da behandlingskrævende bidskader, i forhold til bidforsøg og meget overfladiske og ikke behandlingskrævende bid, udgør et større samfundsproblem var det vigtigt at kunne skelne mellem behandlingskrævende og ikke behandlingskrævende bid i paneldeltagernes svar. Denne skelnen var desuden vigtig for kunne vurdere en effekt af forbudsordningen, idet forbuddet af racer, der formodes at forvolde mere voldsom skade, ikke kan forventes nødvendigvis at påvirke antallet af mindre alvorlige bidskader, som dem, der opstår i forbindelse med leg/træning/irretesættelse af hunden. Da mennesker har en tendens til at glemme episoder, der ligger længere tilbage i tid, var det ligeledes vigtigt at skelne mellem ubetydelige og alvorlige bidskader, da vores hypotese er, at voldsommere bidskader huskes bedre end ubetydelige bidskader og at sammenligningen af alvorlige bidskader inden og efter hundeforbuddets indførelse derfor giver et mere realistisk billede end en tilsvarende sammenligning af mindre alvorlige bidskader.

Resultater

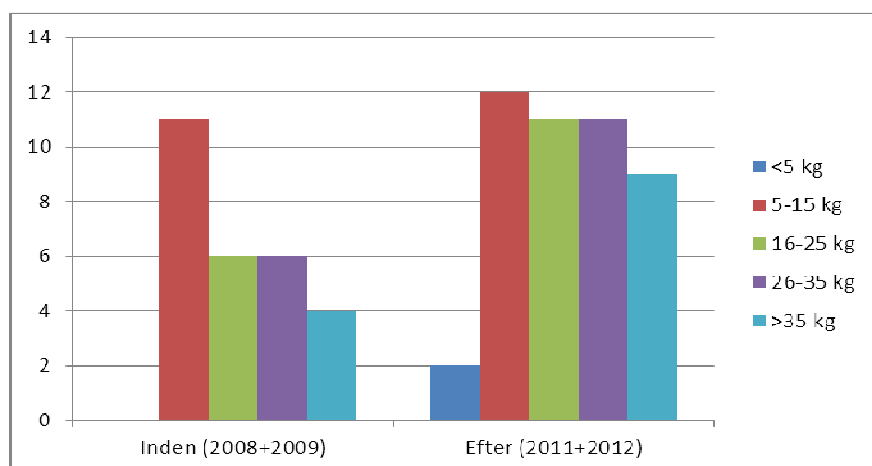
1 Bid på paneldeltagernes egne hunde

Af de 2044 paneldeltagere, der havde eller havde haft hund indenfor de sidste 6 år, var der 44 % der havde oplevet at deres hund blev bidt af en anden hund, 6 % havde oplevet at deres hund blev bidt af en anden hund, så det krævede dyrlægebehandling, og 0,1 % havde oplevet at miste deres hund som følge af bid fra en anden hund. Af de 2044 paneldeltageres hunde, var 152 ifølge ejeren blevet bidt i perioden inden hundeforbuddets indførelse, heraf havde 27 fået behandlingskrævende bidskader. For perioden efter

hundeforbuddets var 330 hunde ifølge ejeren blevet bidt og heraf havde 45 fået behandlingskrævende bidskader.

1.2 Sammensætningen af de panel deltager hunde, der er blevet bidt

I figur 15 er vist, hvordan de rapporterede behandlingskrævende skader fordeler sig på størrelsen af paneldeltageres hunde inden og efter hundeforbuddet. Her ses en stigning i rapporterede tilfælde af behandlingskrævende bidskader på paneldeltager hunde af større størrelse i perioden efter hundeforbuddets indførelse, og antallet af rapporterede behandlingskrævende bidskader på små hunde er steget lidt fra inden til efter hundeforbuddets indførelse. Fordelingen af behandlingskrævende bidskader på de forskellige hundestørrelser i perioden inden er ikke signifikant forskellig fra fordelingen efter hundeforbuddets indførelse (Fisher's Exact Test: $X^2=2,57$, $df=4$, $p=0,73$)

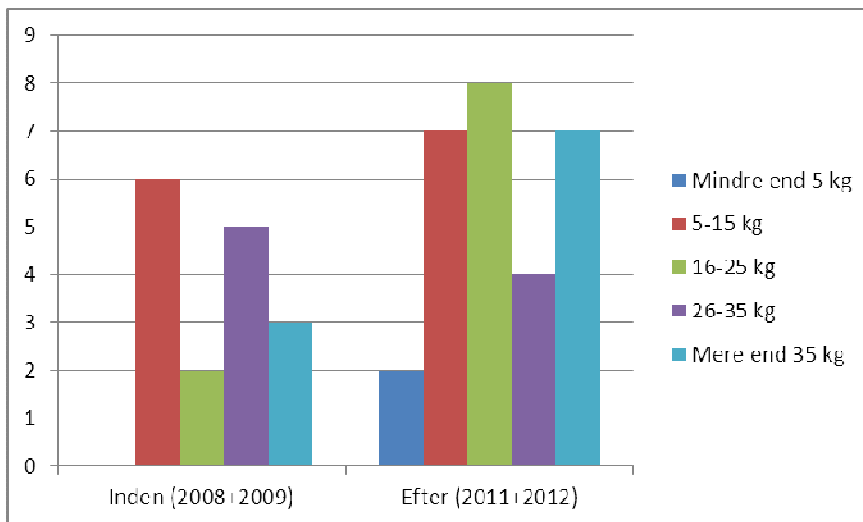
Figur 15. Antallet af rapporterede behandlingskrævende bidskader på forskellige størrelser af paneldeltageres hunde inden og efter hundeforbuddets indførelse

1.3 Bid af overfalds-karakter på hunde

For at undersøge forekomsten af de bidskader på hund, der har karakter af overfald, udvalgte vi de panel deltager besvarelser, der opfyldte følgende overfaldskriterier:

- bidskaden var behandlingskrævende
- bidskaden skete ikke i forbindelse med et slagsmål mellem hundene
- hundene kendte ikke hinanden
- bidet fandt sted i offentligt rum
- hunden, der bed, var ikke i snor
- hunden, der bed, viste ikke tydelige tegn på frygt, underkastelse eller flugtforsøg

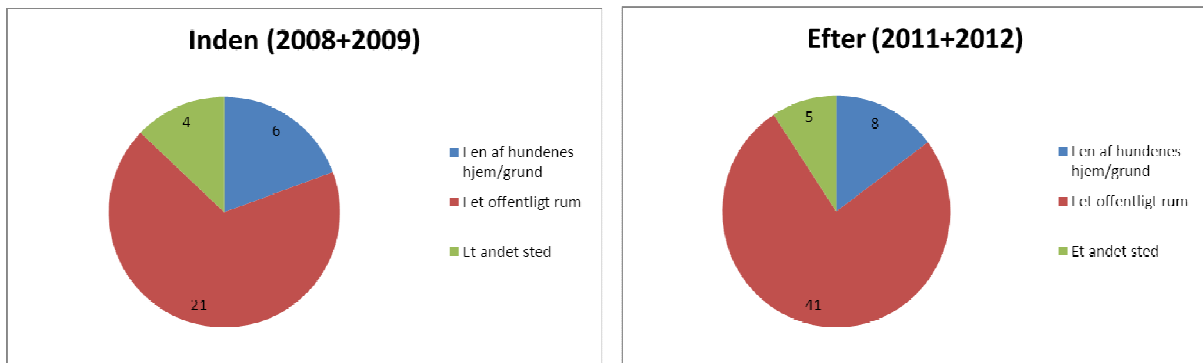
Med disse kriterier var der for perioderne 2008+2009 samt 2011+2012, henholdsvis 16 og 28 hundeejere, der rapporterede en bidskade med karakter af overfald på deres egen hund, mens kun én hundeejer rapporterede at vedkommendes hund (schæfer) havde forårsaget bidskade med karakter af overfald på en anden hund i hele denne periode. Fordelingen af størrelsen på de hunde, der blev overfaldet, er vist i figur 16.

Figur 16. Antallet af og størrelsen på de hunde, der ifølge panelundersøgelsen blev overfaldet og bidt i perioden inden og efter hundeforbuddets indførelse.

1.4 Steder hvor hunde bliver bidt

En af begrundelserne for hundelovens forbudsordning var utryghed i det offentlige rum. Paneldeltagerne blev derfor spurgt til, hvor bidskaderne på hund fandt sted. Antallet af behandlingskrævende bidskader forårsaget af paneldeltagernes hunde og behandlingskrævende bidskader påført paneldeltagernes hunde er samlet og en opgørelse over, hvor disse bidskader ifølge paneldeltagerne har fundet sted er illustreret i figur 17, der viser fordelingen på tre mulige rum, hvor bidskader kan opstå, inden og efter hundeforbuddets indførelse. For de rapporterede behandlingskrævende bidskader på hund, fandt størstedelen sted i offentligt rum både inden og efter hundeforbuddets indførelse. Forskellen i fordelingen af, hvor behandlingskrævende bidskader ifølge paneldeltagerne fandt sted, inden og efter hundeforbuddets indførelse, er ikke signifikant (Fisher's Exact Test: $X^2=0,73$, $df=3$, $p=0,83$).

Figur 17. Fordelingen af behandlingskrævende bidskader på hund på tre mulige steder, hvor bidskader på hund kan opstå. Bidskader enten forårsaget af eller påført paneldeltageres hunde inden og efter hundeforbuddets indførelse

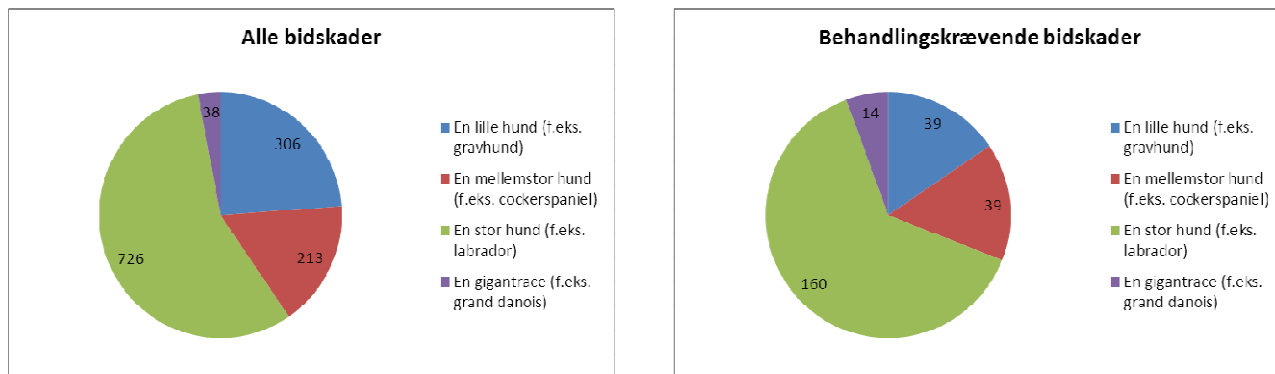
2. Bid på mennesker

I panelundersøgelsen spurgte vi til, hvor mange af paneldeltagerne selv, der er blevet bidt af en hund.

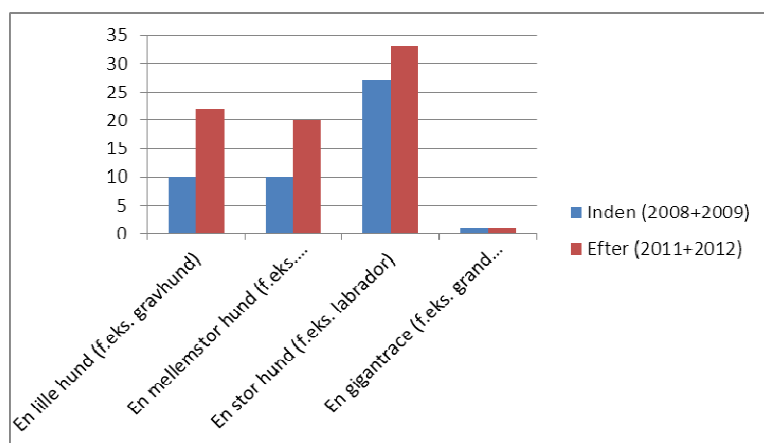
2.1 Bid på paneldeltagerne selv

Af de i alt 3012 nationalt repræsentative paneldeltagere, rapporterede 43 % at de var blevet bidt af en hund og 8 % rapporterede at de havde fået behandlingskrævende bidskader som følge af hundebid. Der var 48 personer, der rapporterede at være blevet bidt i perioden inden hundeforbuddets indførelse, heraf 7 behandlingskrævende, mens 76 personer, rapporterede at være blevet bidt i perioden efter hundeforbuddets indførelse, heraf 10 behandlingskrævende. Af de paneldeltagere, der angav at være blevet bidt i perioderne 2008+2009 og 2011+2012, havde 39 % selv hund i denne tidsperiode. I perioden inden og perioden efter hundeforbuddets indførelse var henholdsvis 17 % og 18 % af de deltagere, der angav at være blevet bidt, blevet bidt af deres egen hund. Tilsvarende var 58 % og 59 % af de deltagere, der angav at være blevet bidt henholdsvis inden og efter hundeforbuddets indførelse, blevet bidt af en ukendt hund.

I figur 18 ses fordelingen af størrelsen på de hunde, som blev rapporteret at have bidt paneldeltagerne, og i figur 19 ses fordelingen af størrelsen på de bidende hunde i perioden inden og efter hundeforbuddets indførelse. Forskellen i fordelingen af hundenes størrelse i de to perioder er ikke signifikant (Fisher's Exact Test: $X^2=2.41$, $df=3$, $p=0.49$).

Figur 18. Antal og fordeling af hundens størrelse i tilfælde, hvor paneldeltagerne rapporterer at være blevet bidt af en hund. Antallet af bidskader er fra den nationalt repræsentative gruppe af 3012 deltagere og for hele perioden 1990-2013

Figur 19. Antal af og størrelsen på de hunde, der er rapporteret at have bidt paneldeltagerne i perioden inden og efter hundeforbuddets indførelse. Antallet af rapporterede bidskader er fra den nationalt repræsentative gruppe af 3012 deltagere.

Ser man kun på behandlingskrævende bidskader på mennesker i perioden inden og efter hundeforbuddets indførelse, rapporterer 7 deltagere at have lidt behandlingskrævende skade inden, mens 10 deltagere rapporterer at have lidt behandlingskrævende skade efter hundeforbuddets indførelse. Inden hundeforbuddets indførelse var det ifølge deltagerne 'En stor hund (f.eks. en labrador)' der bed i 4 af de 7 sager, og tilsvarende var det ifølge deltagerne 'En stor hund (f.eks. en labrador)', der bed i 6 ud af de 10 sager efter hundeforbuddets indførelse.

2.2 Bid af overfalds-karakter på mennesker

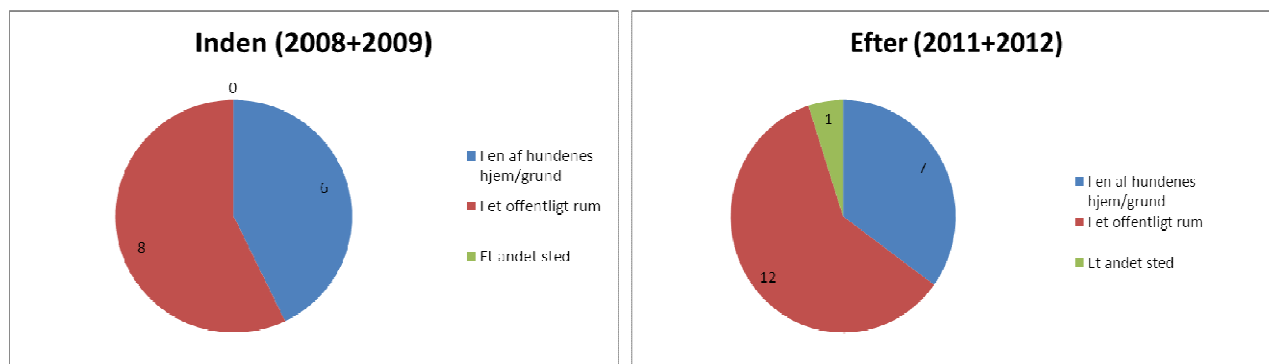
For at undersøge forekomsten af de bidskader på mennesker, der har karakter af overfald, udvalgte vi fra den samlede gruppe af 4030 deltagere, de paneldeltageres besvarelser, der opfyldte følgende overfaldskriterier:

- bidskaden var behandlingskrævende
- hunden, der bed, var ikke familiens egen hund
- bidet fandt sted i offentligt rum
- Bidet skete ikke i forbindelse med leg
- hunden, der bed, var ikke i snor
- hunden, der bed, viste ikke tydelige tegn på frygt, underkastelse eller flugtforsøg

Med disse kriterier var der for perioderne 2008+2009 og 2011+2012, henholdsvis 2 og 1 paneldeltagere, der rapporterede at deres hund havde forårsaget en bidskade med karakter af overfald på et menneske. De to hunde i perioden inden hundeforbuddets indførelse var en dansk/svensk gårdhund og en golden retriever, mens en schæfer stod for bidet i perioden efter hundeforbuddets indførelse. Fem paneldeltagere (af de i alt 4030 paneldeltagere) rapporterede at have fået en bidskade med karakter af overfald i perioden inden hundeforbuddets indførelse, mens 8 rapporterede sådanne bidskader efter hundeforbuddets indførelse. De fem bid inden var forårsaget af 1 mellemstor (f.eks. cocker spaniel) og 4 store hunde (f.eks. labrador), mens de 8 bid efter var forårsaget af 3 små til mellemstore (f.eks. gravhund eller cocker spaniel) hunde og 5 store (f.eks. labrador) hunde.

2.3 Steder hvor mennesker bliver bidt

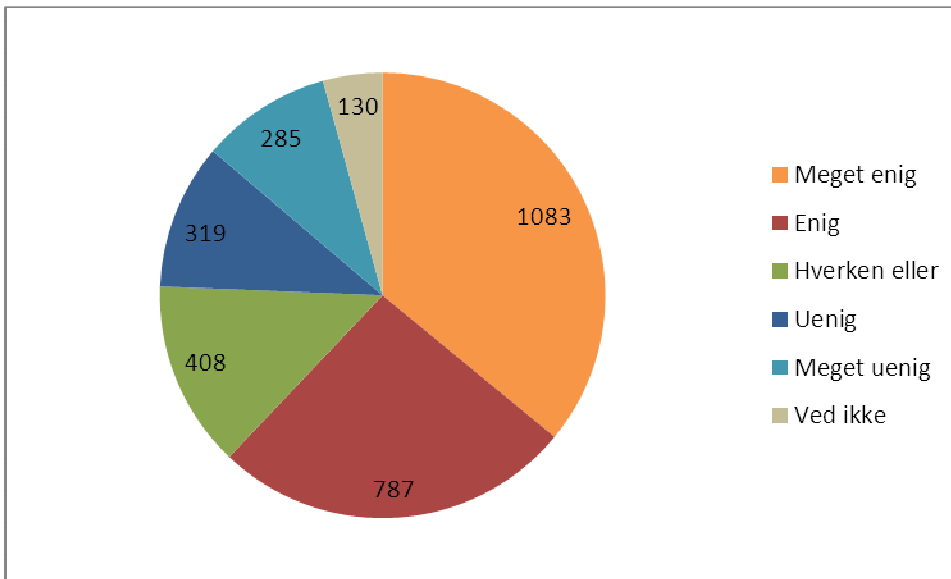
Antallet af behandlingskrævende bidskader på mennesker forårsaget af paneldeltageres hunde og behandlingskrævende bidskader, påført paneldeltagerne selv, er samlet og en opgørelse over, hvor disse bidskader ifølge paneldeltagerne har fundet sted er illustreret i figur 20. De to diagrammer viser fordelingen på tre mulige rum, hvori bidskader kan opstå, inden og efter hundeforbuddets indførelse. Forskellen i fordelingen af, hvor behandlingskrævende bidskader ifølge paneldeltagerne fandt sted inden og efter hundeforbuddets indførelse, er ikke signifikant (Fisher's Exact Test: $X^2=0,84$, $df=2$, $p=1$).

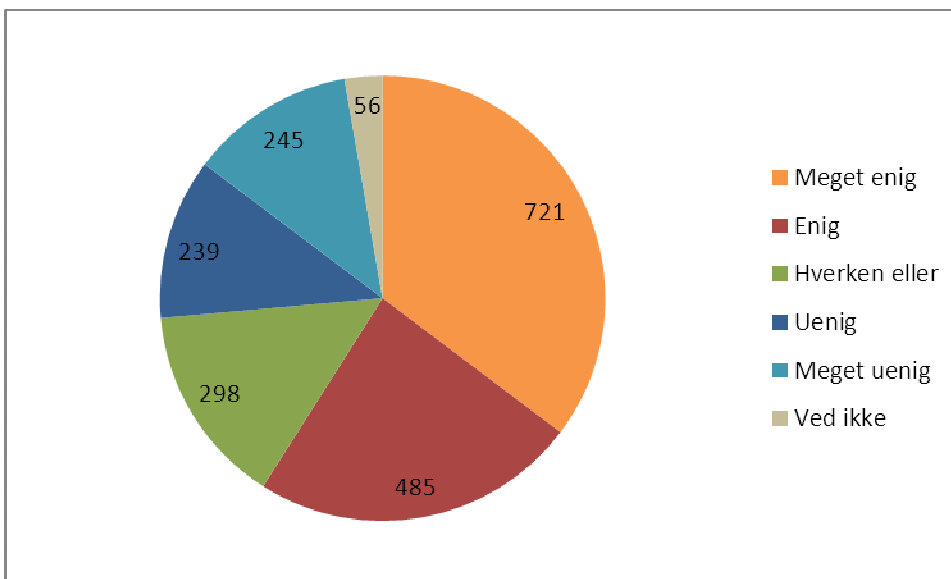
Figur 20. Fordelingen af rapporterede behandlingskrævende bidskader på mennesker på tre mulige steder, hvor bidskader på mennesker kan opstå. Bidskader enten forårsaget af paneldeltagernes hunde eller påført paneldeltagerne selv inden og efter hundeforbuddets indførelse. Antallet af bidskader er fra den samlede gruppe af 4030 deltagere.

3. Holdning til hundeforbud blandt paneldeltagerne

Alle paneldeltagere blev stillet følgende spørgsmål: 'Hvor enig eller uenig er du i, at det burde være forbudt at eje visse hunderacer i Danmark?' I den nationalt repræsentative gruppe af besvarelser svarede 62 % 'meget enig' eller 'enig', mens 20 % svarede 'meget uenig' eller 'uenig'. Se også figur 21 for fordelingen af svar. Blandt de mandlige paneldeltagere var 65 % 'meget enige' eller 'enige' i et forbud, mens der blandt de kvindelige paneldeltagere var 59 % der var 'meget enige' eller 'enige' i et forbud. Paneldeltagernes alder syntes at spille en rolle for deres holdning til et forbud af visse hunderacer i Danmark: hvor kun godt halvdelen (51 %) af de 18-34 årige var 'meget enige' eller 'enige' med et forbud, var 70 % af de 50-70 årige og 62 % af de 35-49 årige 'meget enige' eller 'enige' i et forbud. Fordelingen i holdninger til et forbud af visse hunderacer i Danmark var ensartet for de fleste regioner, med 62-64 % 'meget enige' eller 'enige' i regionerne: Hovedstaden, Sjælland, Syddanmark og Midtjylland. Kun region Nordjylland lå lidt lavere med 59 % 'meget enige' eller 'enige' i et forbud.

Figur 21. Fordelingen af svar i den nationalt repræsentative gruppe af deltagere på spørgsmålet: 'Hvor enig eller uenig er du i, at det burde være forbudt at eje visse hunderacer i Danmark?'

Figur 22. Fordelingen af svar blandt 2044 hundeejere på spørgsmålet: 'Hvor enig eller uenig er du i, at det burde være forbudt at eje visse hunderacer i Danmark?'

Blandt de paneldeltagere, der havde hund eller havde haft hund inden for de sidste 6 år, var der 59 % der var 'meget enige' eller 'enige' i et forbud af visse racer i Danmark, mens 24 % var 'meget uenige' eller 'uenige' i et sådant forbud, se figur 22. For hundeejerne var der for regionerne en større variation i fordelingen af holdning til et forbud mod visse racer. I region Hovedstaden var der således 62 % af hundeejerne der var 'meget enige' eller 'enige' i et forbud, mens der var 57-59 % 'meget enige' eller 'enige'

hundeejere i regionerne Sjælland, Syddanmark og Midtjylland. Blandt hundeejere i Nordjylland var der 55 %, der var 'meget enige' eller 'enige' i et forbud.

Diskussion

I fortolkningen af en spørgeskemaundersøgelse skal man altid være bevidst om hvilket udvalg af respondenter man har, og hvorvidt de er repræsentative for populationen som helhed.

Hukommelse synes at påvirke paneldeltagernes besvarelser, især for ikke behandlingskrævende bidskader. Det er langt lettere at huske en episode, hvor ens hund havde en mindre uoverensstemmelse med en anden hund eller sagde en smule fra overfor et menneske, hvis episoden fandt sted for 1-2 år siden end hvis den fandt sted for 4-5 år siden. Til gengæld burde det, for de fleste mennesker, være muligt at angive årstallet for en behandlingskrævende bidskade sket inden for de sidste 5 år.

Delkonklusion

Spørgsmål 2: Er der sket en ændring i mængden af bid på mennesker?

Nej, der er ikke rapporteret en ændring

Spørgsmål 2b: Er der sket en ændring i proportionen af alvorlige bid på mennesker?

Nej, der er ikke rapporteret en ændring, men tallene er meget små

Spørgsmål 2c: Er der sket en ændring i antallet af bid på mennesker i det offentlige rum?

Nej, der er ikke rapporteret en ændring, heller ikke i proportionen af "overfald"

Spørgsmål 3: Er der sket en ændring i mængden af bid på hunde?

Nej, der er ikke rapporteret en ændring

Spørgsmål 3a: Er der sket en ændring i mængden af bid på små hunde?

Nej, der er ikke rapporteret en ændring

Spørgsmål 3b: Er der en forandring af proportionen alvorlige bid på andre hunde?

Nej, der er ikke rapporteret en ændring

Spørgsmål 3c: Er der en forandring i antallet af bid på hunde i det offentlige rum?

Nej, der er ikke rapporteret en ændring

4. Hvad er holdningen til et raceforbud?

På spørgsmålet om, hvorvidt deltagerne er enige i at visse hunderacer burde være forbudt, var en majoritet enig. I relation til ønsket om at raceforbuddet skulle skabe større tryghed i befolkningen kan dette resultat tolkes som talende både for og imod en effekt af hundeforbuddet. Det kan argumenteres, at paneldeltagerne føler sig mere trygge og at de derfor overvejende er enige i et forbud, det kan dog også omvendt argumenteres, at paneldeltagerne stadig føler sig utrygge og derfor er enige i et forbud af visse hunderacer.

3.5 Data fra de hundesagkyndige

Formål

At besvare spørgsmål 1: Bider hunde af de forbudte racer oftere mennesker og hunde end andre hunde gør? Ved at beskrive de hundesagkyndiges erfaringer med og vurdering af hunde af de forbudte racer. At besvare spørgsmål 4: "Hvad er holdningen til et raceforbud"?

De hundesagkyndiges rapporter udarbejdet for politiet

Indsamling af data

Af de af justitsministeriet udpegede hundesagkyndige, var der på tidspunktet for denne undersøgelse 5 aktive hundesagkyndige: to i Københavnsområdet, en i Århus, en i Skanderborg og en på Bornholm. Alle fem hundesagkyndige er praktiserende dyrlæger og alle har, med undtagelse af dyrlægen på Bornholm, haft flere vurderinger af hunde og deres adfærd for politiet i perioden 2008 til 2012. Den hundesagkyndige på Bornholm har i denne periode kun haft en enkelt vurdering af en hund for politiet.

Dansk Selskab for Klinisk Veterinær Etologi (DSKVE) har udarbejdet en protokol til anvendelse ved vurdering af en hunds farlighed (bilag 3). Alle fem hundesagkyndige følger fremgangsmåden beskrevet i denne protokol, når de vurderer hunde for politiet. Vurderingen udmunder i en rapport til politiet, hvori de hundesagkyndige blandt andet anbefaler en håndtering af hundens fremtid til politiet. Det fremgår af de hundesagkyndiges rapporter, at denne anbefaling er baseret på oplysninger om sagen, der har ført til at hundens adfærd skal vurderes, hundens adfærd under vurderingen, hundens og ejerens samspil, ejerens adfærd og villighed til at overholde påbud samt en klinisk undersøgelse af hunden.

Denne del af evalueringen er baseret på de hundesagkyndiges rapporter til politiet, udarbejdet to år inden og to år efter hundeforbuddets indførelse. I tilfælde, hvor rapporterne indeholdt personfølsomme oplysninger, blev rapporterne anonymiseret i nødvendigt omfang.

Resultater

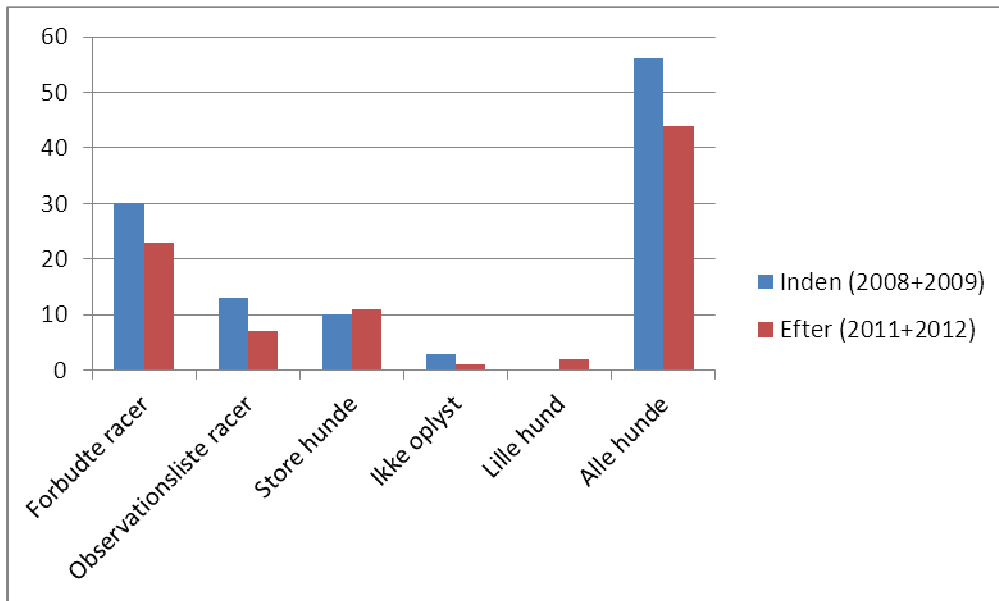
Der var i alt 100 rapporter fra de 5 hundesagkyndige, som var udarbejdet i perioden inden og perioden efter hundeforbuddets indførelse. Forskellige dele af landet var repræsenteret som følger: 64 % af sagerne var fra Sjælland, 30 % var fra Jylland, 5 % var fra Fyn og 1 % var fra Bornholm.

Fordelingen af de vurderede hunde på racer og racekategori kan ses i tabel 3

Tabel 3. Fordelingen af racer for de 100 hunde, som de hundesagkyndige vurderede for politiet i 2008, 2009, 2011 og 2012.

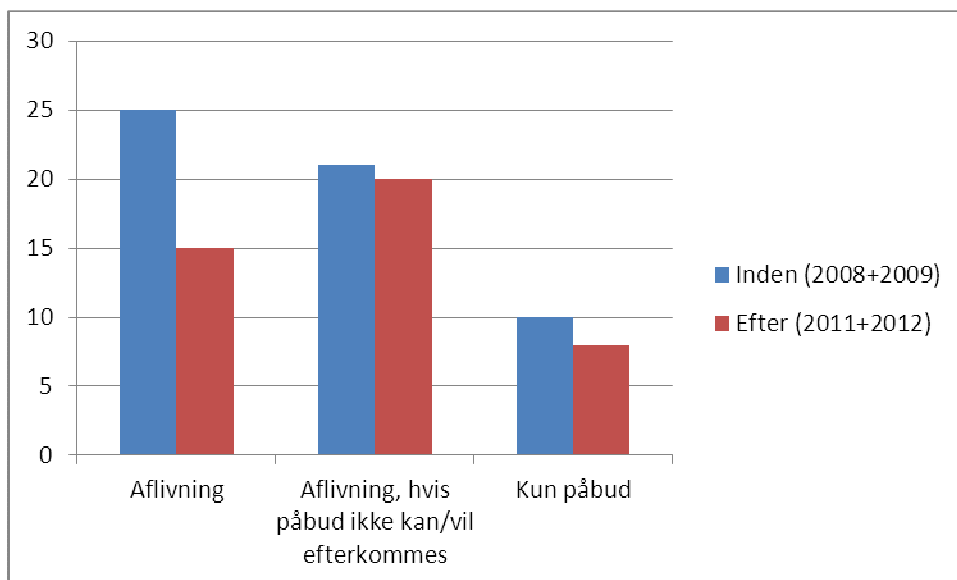
Racekategori	Racer	Antal
Forbudte racer	Amerikansk staffordshire terrier	25
	Amerikansk bulldog	6
	Boerboel	1
	Dogo argentino	4
	Blandingsrace indeholdende am staff eller amerikansk bulldog	17
	Total forbudte racer	53
Observationsliste	Rottweiler	8
	Blandingsrace indeholdende rottweiler eller bullmastif	7
	Engelsk staffordshire bullterrier	4
	Dogo canario	1
	Total observationsliste racer	20
Store hunde	Schæfer	6
	Grand danoir	2
	Blandingsrace	7
	Anden race (alaskan malamute, dobermann, kleiner münserlænder,	6
	Total store hunde	21
Små hunde	Chihuahua og tibetansk terrier	2
Ikke oplyst		4
Samlet total		100

I figur 23 er vist antallet og fordelingen af hunde fra de forskellige racekategorier, der er blevet vurderet for politiet af de hundesagkyndige inden og efter hundeforbuddets indførelse. Der er et fald på 21 % i antallet af hunde, der blev vurderet af hundesagkyndige efter hundeforbuddets indførelse i forhold til inden hundeforbuddets indførelse. Som det ses af figur 23, skyldes dette fald primært et fald i antallet af vurderede sager omhandlende hunde af de forbudte racer og observationsliste racer. Det største fald i antallet af vurderede sager er sket i Jylland, hvor faldet i antal sager fra inden til efter hundeforbuddets indførelse er på 42 %.

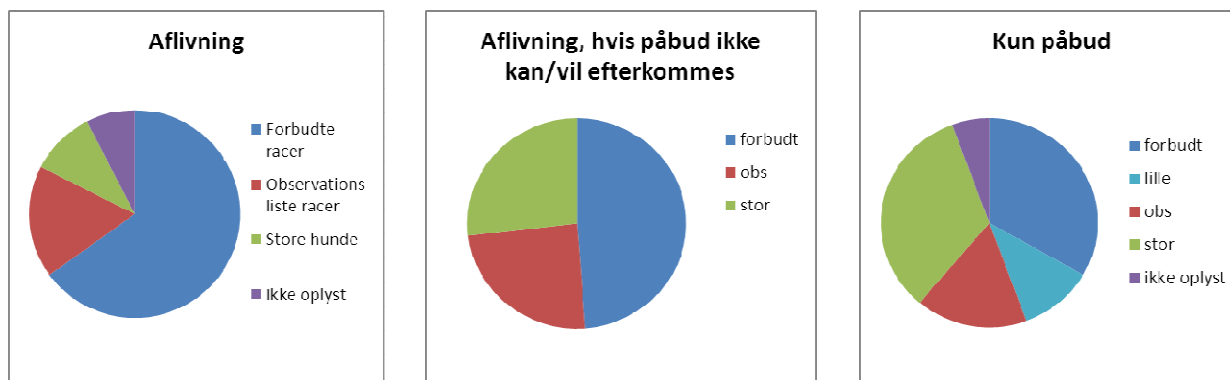
Figur 23. Antal og fordeling af hunde fra de forskellige racekategorier, der er blevet vurderet for politiet af de hundesagkyndige inden og efter hundeforbuddets indførelse

De hundesagkyndige kom med en anbefaling i forhold til den vurderede hunds fremtid i 99 sager (i en sag, var der tvivl om, hvorvidt den vurderede hund var involveret i den politisag, der førte til vurderingen). Anbefalinger kunne deles op i tre typer: 1) aflivning, 2) aflivning, hvis et påbud (snor, mundkurv, forsvarlig indhegning af ejers grund eller flere af disse) ikke kan/vil efterkommes af hundens ejer og 3) kun påbud (enkelte hunde i denne kategori fik ikke påbud, da hunden var vurderet for sin farlighed uden at have forårsaget bidskader). I figur 24 er vist antallet af sager, hvor henholdsvis 'aflivning', 'aflivning, hvis påbud ikke kan/vil efterkommes' og 'kun påbud' blev anbefalet i perioden inden og efter hundeforbuddets indførelse. Forholdet mellem de tre typer anbefalinger inden og efter er ikke statistisk signifikant (Fisher's Exact test: $\chi^2=1,06$, $df=2$, $p=0,60$).

Figur 24. Antallet af sager inden og efter hundeforbuddets indførelse, hvor de hundesagkyndige i deres rapporter angav en af de tre typer anbefaling.

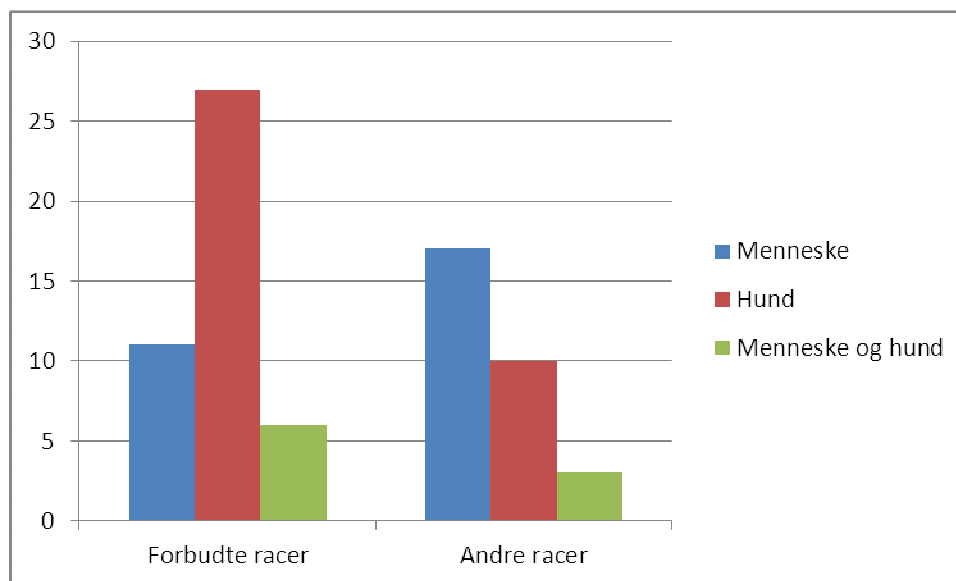
Fordelingen af hunde fra forskellige racekategorier i de sager, hvor de hundesagkyndige anbefalede henholdsvis 'aflivning', 'aflivning, hvis påbud ikke kan/vil efterkommes' og 'kun påbud' er vist i figur 25. Forskellen i fordeling af racekategorier imellem de tre typer anbefaling er statistisk signifikant (Fisher's Exact test: $X^2=19,34$, $df=8$, $p=0,02$).

Figur 25. Fordelingen af hunde fra forskellige racekategorier for de tre typer af anbefaling, som de hundesagkyndige gav i deres rapporter til politiet i 2008, 2009, 2011 og 2012

Af de 100 rapporter udarbejdet af de hundesagkyndige i perioden inden og efter hundeforbuddets indførelse, var der 77 rapporter, hvor offeret i den sag, der havde ført til at hunden skulle vurderes, kunne identificeres som hund eller menneske eller begge. I figur 26, er vist fordelingen af offertyper for henholdsvis hunde af de forbudte racer (eller blandinger heraf) og hunde af andre racer (eller blandinger

ikke indeholdende de forbudte racer). Forskellen i forholdet mellem de tre offertyper er statistisk signifikant (Fisher's Exact test: $X^2=7,42$, $df=2$, $p=0,03$).

Figur 26. Antal og fordeling af sager hvor hunde af henholdsvis forbudte racer (eller blandinger heraf) og hunde af andre racer (eller blandinger heraf) er blevet vurderet af en hundesagkyndig som følge af at have bidt enten mennesker, hunde eller begge dele. Baseret på data fra rapporter udarbejdet af de hundesagkyndige i årene 2008, 2009, 2011 og 2012

Diskussion

Det er vigtigt at være opmærksom på, at de hunde, som de hundesagkyndige i perioden 2008-2012 er blevet bedt om at vurdere for politiet, ikke er repræsentative for, hvilke hunde, som bider. Hundene, der er blevet vurderet af de hundesagkyndige, er først blevet vurderet til at skabe frygt eller fare i deres omgivelser, enten af omgivelserne selv eller af politiet. En sådan vurdering vil naturligvis være baseret på hundens adfærd, men i mange tilfælde også på ejerens adfærd, da denne har et stort ansvar for, om hunden er til gene eller fare for sine omgivelser. Hunde, der har bidt, eller reageret u hensigtsmæssigt i forhold til omgivelserne og hvor ejeren af hunden frivilligt vælger at få hunden aflivet eller er i stand til at overbevise sine omgivelser om, at det ikke vil ske igen, ender således ikke til vurdering hos de hundesagkyndige. De sager, hvor politiet ikke har været i tvivl om sagens udfald, og derfor ikke har benyttet sig af en hundesagkyndigs vurdering, er heller ikke repræsenteret i materialet fra de hundesagkyndige, og med indførelsen af § 6, stk. 5 (skambids paragraffen) i hundeloven i 2010, vil der være hunde, der tidligere ville være blevet vurderet af en hundesagkyndig, som efter skambids paragraffens indførelse er blevet aflivet uden yderligere vurdering.

Interview af de hundesagkyndige

De hundesagkyndige, der alle fem er dyrlæger med specialviden om og erfaring med dyrs adfærd, kan i forbindelse med denne evaluering defineres som eksperter, både i forhold til deres arbejde med at vurdere hunde for politiet og i forhold til adfærd hos forskellige hunderacer. Vi fandt det derfor relevant at interviewe de fem hundesagkyndige om deres erfaring med og holdning til hundelovens forbudsordning.

Indsamling af data

Alle interview blev gennemført af Iben Meyer som en-til-en, semistrukturerede interviews. Fire af de fem hundesagkyndige blev interviewet på deres dyreklinik, mens den hundesagkyndige på Bornholm blev interviewet over telefonen. Interviewene var bygget op om en række hovedspørgsmål. De hundesagkyndige modtog spørgsmålene på forhånd, og blev bedt om ikke at tale sammen om disse spørgsmål inden interviewene. Interviewene blev, med undtagelse af telefoninterviewet, optaget på bånd. Rapporteringen af interviewene er givet som samlede resumeer af de hundesagkyndiges svar på de syv hovedspørgsmål, og rapporteringen er baseret på noter, taget under interviewet, og lydoptagelser, hvor dette var muligt.

Resultater

Spørgsmål 1: Hvad mener du om forbudsordningen og dennes effekt?

Alle fem hundesagkyndige var grundlæggende imod hundelovens raceforbud. Dette blev primært understøttet af den manglende faglige begrundelse for forbuddet, det retsmæssigt problematiske i omvendt bevisbyrde og manglende appelmuligheder, samt det faktum, at det, i de mest problematiske sager omkring aggressive hunde, ofte i lige så høj grad er ejeren som hunden, der er problemet. Én hundesagkyndig pointerede et yderligere problem ved raceforbuddet, nemlig at ejerne af de forbudte hunde holdt op med at tage deres hund til dyrlægen, med nedsat dyrevelfærd til følge. Der var bred enighed om, at hundeloven, som den så ud inden 2010, havde alle muligheder for at fungere optimalt, hvis den blev anvendt.

Det blev flere gange pointeret, at der ikke findes videnskabelig beviser på, at de forbudte hunderacer skulle være mere aggressive eller farlige end andre racer. En sagkyndig nævnte, at hvis der fandtes en sådan videnskabelig undersøgelse, der viste at visse hunderacer er meget mere aggressive eller farlige end andre hunderacer, så kunne man forbyde disse racer, men det blev i samme sætning pointeret at alle hunderacer i så fald skulle evalueres på lige fod. Det blev i den sammenhæng nævnt af flere, at hvis man skal forbyde racer som amerikansk staffordshire terrier og amerikansk bulldog, så må man være konsekvent og forbyde alle racer, der kan have tendens til mere aggression, også dem, der er repræsenteret med store antal, som schæfer, rottweiler og gravhund.

I forhold til de to typer af racer på forbudslisten, var der flere af de hundesagkyndige, der godt kunne se, hvorfor man har valgt at forbyde racer af kamphundetypen: de har en størrelse og et udseende, der kan skabe frygt i samfundet, de er overrepræsenterede i visse samfundsgrupper og flere af dem er oprindeligt avlet til kamp med andre hunde og kan derfor potentielt reagere anderledes på andre hunde end f.eks. en labrador. Det blev dog af flere understreget, at man ikke kan eller bør generalisere. En af de hundesagkyndige syntes kun at vedkommende så de problematiske hunde af kamphundetypen i vurderingssagerne for politiet, og aldrig som privat person eller i det generelle gadebillede. En anden af de hundesagkyndige mente at hunde af kamphundetypen, i modsætning til de andre racer på forbudslisten, racer af hyrde- og vagttypen, kan holdes som familiehunde med en god velfærd for hunden, hvis ejeren kender sin hund og tager sine forholdsregler i forhold til andre hunde. De forbudte racer af hyrde- og vagttypen blev her nævnt som mere problematiske, da de ikke har tillid til andre mennesker end deres ejer og derfor er potentielt farlige for alt, hvad der nærmer sig deres territorium. Den hundesagkyndige mente, at sådanne hunde i mange tilfælde bør holdes isoleret, og at det dermed bliver langt sværere at give hunde af disse racer et godt hundeliv i vores samfund. Men generelt have alle fem hundesagkyndige begrænset erfaring med de forbudte racer af hyrde- og vagttypen, og igen var alle generelt imod at forbyde hunde af visse racer.

Flere af de hundesagkyndige syntes at der er blevet færre af de forbudte kamphundetyper efter hundeforbuddets indførelse, både i klinikken, i gadebilledet og i de sager, de skal vurdere for politiet. I forhold til sidstnævnte, blev det nævnt, at dette kunne skyldes, at politiet vælger at benytte sig § 6, stk. 5 (skambids paragraffen) og at der dermed er færre sager, som de hundesagkyndige bliver involveret i, i forhold til før ændringen af hundeloven i 2010. Én havde en fornemmelse af, at de på vedkommendes klinik behandlede færre bidskader på hund efter hundeforbuddets indførelse, men syntes ikke at forbuddet havde ændret på det generelle gadebillede. Det sidste begrundede vedkommende med, at de forbudte hunde stadig findes (dels som ældre hunde, der eksisterer lovligt i en overgangsfase, dels som forbudte hunde, evt. registreret som blandinger) og at det ikke er disse hunde, der alene skaber utryghed i gadebilledet.

Spørgsmål 2: Hvad mener du om observationslisten og de racer, der findes på denne?

Også her var der bred enighed blandt de hundesagkyndige om det forkerte i at forbyde visse hunderacer. Det blev fremsat, at observationslisten, ligesom forbudslisten, er fremkommet uden faglig begrundelse og at det grundlæggende er ejeren og ikke hundens race, der er problemet i de meget problematiske sager, som ender til vurdering hos de hundesagkyndige. Alle de hundesagkyndige nævnte på mindst ét tidspunkt at de mente at hunde af racen rottweiler, som står på observationslisten, er mindst lige så farlige som

hunde af de forbudte racer, og at de ofte er mere farlige for mennesker end hunde af de forbudte racer af kamphundetyper. Schæfer, som hverken står på forbuds- eller observationslisten, blev også flere gange nævnt som en potentielt farlig hunderace for både mennesker og andre hunde. Det er urimeligt, at mindre udbredte racer kan forbydes, mens lige så potentielt farlige, men langt mere udbredte, racer ikke bliver forbudt, blev nævnt i flere af interviewene.

Spørgsmål 3: Kan du se en forskel i den måde aggression manifesterer sig på hos forskellige racer/racegrupper?

De fleste af de hundesagkyndige var af den overbevisning, at der er forskelle mellem racer i forhold til, hvilke stimuli eller situationer, der udløser aggression. Der var også bred enighed om, at frygt er langt den mest almindelig årsag til aggression. En af de hundesagkyndige gav som eksempel, at nervøst anlagte racer, generelt udviser mere aggression i dyreklinikken, mens racer, der er lavet til at være vagtsomme, reagerer aggressivt, når man trænger ind på deres territorium. Rottweiler blev nævnt som en race med kort lunte, som kan reagere aggressivt, hvis man ikke gør præcis, som den synes man skal gøre. For forbudte racer af kamphundetyper blev det nævnt at de typisk reagerer aggressivt overfor andre hunde, og ofte overfor voksne hunde af samme køn, men det blev også nævnt at denne type aggression ligeledes ofte ses hos andre store hunde som schæfer, rottweiler, alaskan malamute eller hos terriere. Én hundesagkyndig svarede på dette spørgsmål at det mere afhænger af hundens sind eller temperament, end af dens race, hvilke stimuli, der udløser aggression. Igen blev frygt/frygtsomhed nævnt som den hyppigste udløser af aggression.

I forhold til mængden af advarselssignaler udvist af den aggressive hund inden den bider, var der ikke nogen af de hundesagkyndige, der klart kunne udpege racer, som viser færre advarselssignaler end andre. Der var dog enighed om, at det for nogle hunde går meget stærk, og at man derfor ikke altid ser alle signaler. Dette blev nævnt i forbindelse med både de forbudte racer af kamphundetyper, schæfer og rottweiler. Det blev af flere nævnt, at forbudte racer af kamphundetyper viser tydelige pacificerende eller frygtrelaterede signaler, når de bliver undersøgt i klinikken, i modsætning til f.eks. rottweiler, der bare knurrer. Én hundesagkyndig mente, at store og meget stærke hunde, af både forbudte og ikke forbudte racer, går hurtigere til en slagsmålsløsning, når der opstår en uoverensstemmelse, fordi de er bevidste om deres styrke og ikke har noget imod at tage et slagsmål. Deres tålmodighed med modparten er mindre, end hvis de for enhver pris prøver at undgå et slagsmål. Det blev her nævnt, at der også kan være tale om mindre hunde med meget stor selvtillid, som f.eks. visse terrierhunde, der har tendens til at søge slagsmålet hurtigere, og det blev pointeret at denne tendens også vil være individuel og påvirket af faktorer som køn og erfaring.

Der var derimod enighed blandt de fem hundesagkyndige om, at hunderacer af de forbudte kamphundetyper er mere vedholdende i deres aggression. Dette blev i flere tilfælde baseret på anamneserne for de sager, som de hundesagkyndige havde vurderet for politiet, og hvori det var beskrevet, at det var svært for ejeren eller andre personer at få hunden til at slippe sit offer. I forbindelse med dette spørgsmål nævnte en af de hundesagkyndige, at der var meget få sager med disse voldsomme bid og at langt de fleste sager omhandlede enkeltbid. Flere af de hundesagkyndige nævnte at også hunde af forskellige typer terrier kan vise denne form for vedholdende aggression.

De hundesagkyndige var også alle enige om, at de forbudte hunderacer af kamphundetypen typisk bider hunde eller andre dyr og sjældent bider mennesker. Af hunderacer, som typisk bider mennesker eller mennesker og hunde, blev nævnt: rottweiler, schæfer, hyrdehunde og labrador. En af de hundesagkyndige mente, at i de sager, hvor forbudte hunde af kamphundetypen angriber mennesker, er der tale om meget dårligt socialiserede hunde fra socialt belastede eller kriminelle miljøer.

Spørgsmål 4: Når du bedømmer en hund for politiet, hvor sikker føler du dig så på den bedømmelse og hvad baseres din bedømmelse på?

De hundesagkyndige følte sig generelt sikre på deres bedømmelser i vurderingssager for politiet. Alle følger overordnet set den protokol som DSKVE har udarbejdet til vurdering af farlige hunde (se bilag 3), og baserer således deres vurdering af en hunds adfærd og farlighed på følgende elementer: beskrivelsen af den situation, der har ført til at hunden skal vurderes, en almen klinisk sundhedsundersøgelse, observation af hundens adfærd i testmiljøet og reaktioner på forskellige påvirkninger under testen samt et interview med ejeren og en vurdering af samspillet mellem ejeren og hunden, hvis ejeren er til stede. Flere af de hundesagkyndige nævnte, at de også lyttede meget til deres intuition eller mavefornemmelse under og efter selve vurderingssituationen, og flere havde stor gavn af at bruge deres egen hund, eller alternativt en af politiets hunde, som testhund, for at kunne vurdere hundens reaktion på andre hunde. Alle nævnte at ejeren spiller en meget stor rolle for deres vurdering af hundens farlighed og dermed for deres anbefaling til politiet. Og i forlængelse heraf var det også i de situationer, hvor ejeren ikke var til stede, at de hundesagkyndige oftest fandt det sværere at komme med en vurdering og anbefaling til politiet. En anden situation, der kan gøre det vanskeligt at komme med en vurdering og anbefaling, og som blev nævnt af flere af de hundesagkyndige, er, når hunden ikke viser tegn på aggression under vurderingen.

Flere nævnte at det sikreste til alle tider vil være at anbefale aflivning – der er altid en risiko for, at hunden vil angribe eller bide igen. Med proportionalitetsprincippet, der siger, at de hundesagkyndige skal anbefale den mildest mulige sanktion, hvor sikkerheden samtidig er overholdt, skal de hundesagkyndige dog anbefale f.eks. snor og mundkurv, hvis dette skønnes tilstrækkeligt. Hunden kan ikke bide, hvis den føres i

snor og bærer mundkurv, men man kan være i tvivl om, hvorvidt ejeren kan eller vil efterkomme et sådant påbud. I de tilfælde bruger de hundesagkyndige typisk at anbefale f.eks. snor og mundkurv, men samtidigt at anbefale aflivning, hvis et sådant påbud skønnes eller erfares ikke at blive overholdt. Det gælder i alle sager, at det er politiet, der tager den endelige beslutning om hundens fremtid.

Spørgsmål 5: Hvor stor en rolle spiller ejeren i forhold til hundes aggressivitet og farlighed?

De fem hundesagkyndige lagde alle meget stor vægt på ejerens rolle, både for udviklingen af hundens aggressivitet, og for farligheden af aggressive hunde. Det blev påpeget at en ejer kan øge en hunds tendens til aggression gennem håndteringen af hunden, men at en ejer også kan gøre meget for at sænke tendensen til aggression, f.eks. gennem træning. Hvis en hund opfører sig aggressivt overfor mennesker eller andre hunde, var det den gennemgående opfattelse blandt de hundesagkyndige, at ejerens kendskab til sin hund og ansvarsfuldhed i forhold til omgivelserne er meget afgørende for, om hunden er farlig eller ej. De fleste af de hundesagkyndige syntes at ideen med et hundekørekort til hundeejere er fin, men tror ikke på, at det afhjælper problemet med de meget problematiske hunde, som ofte er ejet af personer, der ikke kan eller vil tage ansvar. De pegede også alle på problemer i forhold til administration og håndhævelse af et eventuelt lovkrav om hundekørekort. Alle ønskede generelt mere information og flere oplysningskampagner om hunde, hundeadfærd og adfærdsproblemer, i tråd med dette har DSKVE udarbejdet et holdningspapir vedrørende farlige hunde, som kan ses i bilag 4. Det blev også nævnt, at både hundepdrættere og dyrlæger har et ansvar, og at disse grupper også bør holde sig opdateret på viden om hundes adfærd.

Udover interviewets hovedspørgsmål, berørte de hundesagkyndige, hvad en lov om hunde bør indeholde i forhold til problematikken omkring aggressive eller farlige hunde.

Alle var enige om, at loven, som den så ud inden ændringerne i 2010, fungerede. Alle var generelt imod forbud af visse racer, men enkelte kunne leve med at beholde det raceforbud, som nu engang er blevet indført. Alle var enige om at fjerne observationslisten og ikke forbyde flere racer.

Der var flere, der opfordrede til at befolkningen blev bedre til at anmelde tilfælde af uacceptabel aggression hos hund, og alle understregede vigtigheden af at slå hårdt ned på de sager, hvor der er tale om meget voldsom og uacceptabel aggression, gentagne bidepisoder eller meget uansvarlige hundeejere. Vigtigheden af at politiet kender til loven og håndhæver den blev også nævnt flere gange.

Der blev i forhold til lovgivning også ytret ønsker om ikke at indføre flere lovmæssige restriktioner for hundeejere, men i stedet at holde sig til den lovgivning vi har (fra før 2010) og sørge for at den bliver

håndhævet. Og så blev det påpeget at registreringen af en hund bør påhvile sælger og ikke køber af hunden.

Diskussion

De hundesagkyndige var generelt meget enige i deres svar på vores spørgsmål i interviewene, og der syntes ikke at være en forskel i holdninger afhængigt af, hvor i landet de hundesagkyndige arbejder som dyrlæger og hundesagkyndige. En stor grad af overensstemmelse er forventelig, da de hundesagkyndige alle repræsenterer både den danske dyrlægestand og DSKVE, der begge har formuleret deres holdninger til hundelovens forbudsordning. De hundesagkyndige baserede dog i høj grad deres svar i interviewet på deres erfaringer som hundesagkyndige og det fremgik tydeligt, hvornår de refererede erfaringer fra henholdsvis deres arbejde som dyrlæge, deres funktion som hundesagkyndig og deres øvrige oplevelser.

Delkonklusion

Spørgsmål 1: Bider hunde af de forbudte racer oftere mennesker og hunde end andre hunde gør?

I de sager, som de hundesagkyndige har vurderet for politiet, har de generelt vurderet flere hunde af de forbudte racer, end de har vurderet hunde af racer på observationslisten og hunde af andre store racer. Hunde af de forbudte racer er også overrepræsenteret i de sager, hvor de hundesagkyndige har anbefalet aflivning. Dette kunne tolkes som at hunde af forbudte racer er mere farlige end hunde af andre racer. Sammenholdt med de hundesagkyndiges interview udtalelser om hunderacer og ejerens rolle i relation til hundes grad af aggressivitet og farlighed, kan det dog ikke udelukkes, at de hunde, som de hundesagkyndige har vurderet for politiet ikke er repræsentative for deres race, ligesom ejere ikke nødvendigvis er repræsentative for hundeejere som helhed

Spørgsmål 4: Hvad er holdningen til et raceforbud?

Generelt set var de hundesagkyndige imod et raceforbud.

3.6 Data fra forsikringsselskaber

Formål

At besvare spørgsmål 3: Er der sket en ændring i mængden af bid på hunde?

3b Er der sket en ændring i proportionen af alvorlige bid på andre hunde?

Indsamling af data

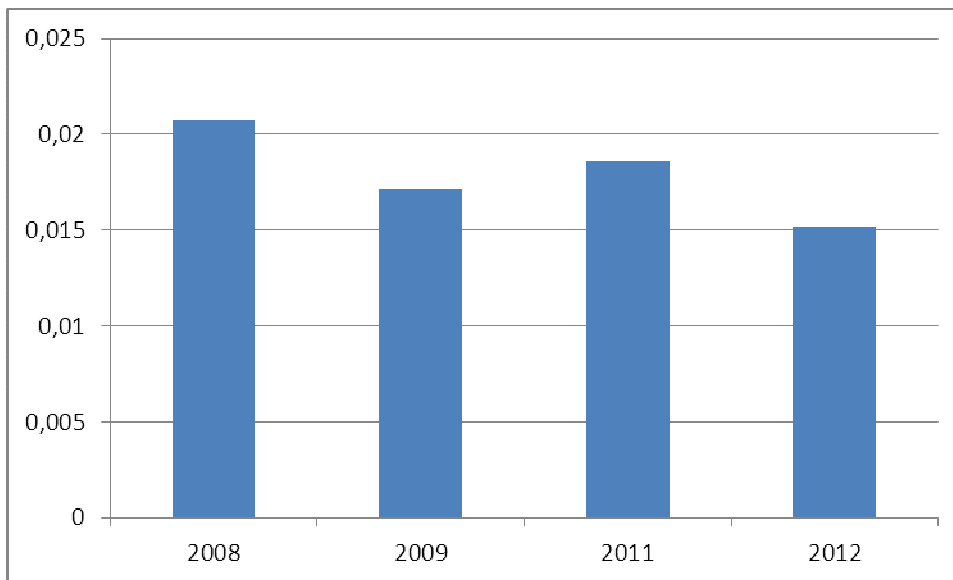
Forsikringssager, hvor den lovpligtige hundeanvarsforsikring skal dække en skade, bliver af forsikringsselskaber registreret som 'personskade' eller 'ting-skade'. Personskade-sager dækker over alt fra bidskader på mennesker til at hunden har forårsaget et færdselsuheld med personskade til følge. Sager med skade på ting, dækker både over skader på genstande som sko eller møbler og skade på andre hunde, da hunde i retsmæssig forstand betragtes som ejendom. Til brug for vurdering af bidskader forårsaget af hund, er opgørelser over sager dækket af den lovpligtige hundeanvarsforsikring, dermed ikke anvendelige. Da det ikke har været muligt at få mere detaljerede oplysninger om skadernes art i forsikringssager, dækket af den lovpligtige hundeanvarsforsikring, har denne type oplysninger ikke kunne anvendes til evaluering af hundelovens forbudsordning (forsikringsselskabet Agria havde mulighed for at udtrække 'fri tekst', der på en linje beskriver skadens art, så det er muligt at skelne mellem bidskader og andre skader i personskade sager, og mellem bidskader på andre hunde og skader på genstande, som møbler eller sko, i ting-skade sager. Agria har kun eksisteret i Danmark siden 2011 og deres data kunne derfor desværre ikke anvendes til en sammenligning af forholdene inden og efter hundeforbuddets indførelse).

Proceduren for skadesdækning ved bidskader på hund er, at hvis den tilskadekomne hund er sygeforsikret, så er det sygeforsikringen, der i første omgang dækker dyrlægeregningen, hvorefter udgiften refunderes fra den angribende hunds ansvarsforsikring. Data fra hunde sygeforsikringer er derfor en kilde til information om antallet af hund-hund bidskader. Dyrekassen Danmark kunne levere data på antallet af hunde sygeforsikringsager, der omhandlede bid, i perioden inden og efter hundeforbuddets indførelse. Disse data er sammenholdt med forsikringsselskabets samlede antal hunde sygeforsikringer i de pågældende år, og denne del af evaluering er baseret på tal fra Dyrekassen Danmark.

Resultater

Fra perioden inden til perioden efter hundeforbuddets indførelse, steg antallet af hunde sygeforsikringsager omhandlede bidskader med 133 sager. I figur 27 ses, for to år inden og to år efter hundeforbuddets indførelse, forholdet mellem hunde sygeforsikringsager omhandlede bidskader og det

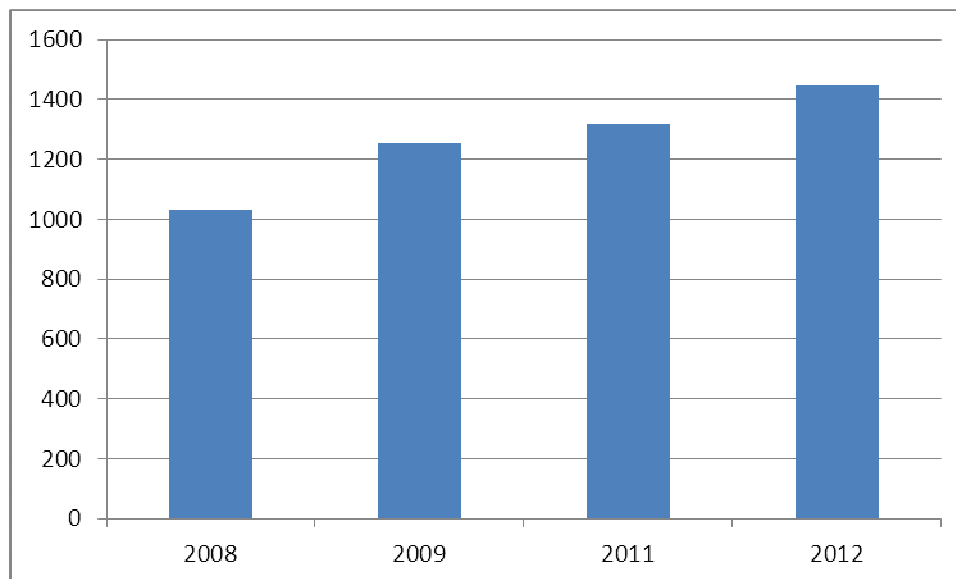
totale antal sygeforsikrede hunde, angivet som en proportion³. I perioden inden hundeforbuddets indførelse var proportionen af bidskader i forhold til antal forsikrede hunde 0,019 og i perioden efter hundeforbuddets indførelse var den tilsvarende proportion 0,017; denne forskel er ikke statistisk signifikant (Fisher's Exact Test: $X^2=2,81$, $df=1$, $p=0,1$).

Figur 27. Forholdet mellem antallet af hunde sygeforsikringsager omhandlende bidskader og totalt antal sygeforsikrede hunde i to år inden og to år efter hundeforbuddets indførelse. Baseret på tal fra Dyrekassen Danmark

³ Da antallet af sygeforsikrede hunde pr år ikke må opgives, kan antallet af sygeforsikringsager omhandlende bidskader pr år heller ikke opgives

Det gennemsnitlige beløb, der blev søgt erstatning for i de fire tidsperioder er angivet i figur 28.

Figur 28. Det gennemsnitlige beløb i kroner, som der er søgt erstatning for i forbindelse med bidskade på sygeforsikrede hunde. Baseret på data fra Dyrekassen Danmark.

Diskussion

Ser man alene på antallet af bidskader på hund, som der er søgt erstatning for gennem hunde sygeforsikringer hos Dyrekassen Danmark, er dette steget med 133 sager fra perioden inden til perioden efter hundeforbuddets indførelse. Det er dog svært at konkludere om denne stigning afspejler en reel stigning i antallet af bidskader på hund i samfundet, eller det er en effekt af stigningen i antallet af sygeforsikrede hunde. Da det inden for de sidste 10 år er blevet mere almindeligt at sygeforsikre sin hund, og da antallet af dyrlægeregninger, dækket af den tilskadekomne hunds sygeforsikring, derfor må forventes at være steget, er det vigtigt at sammenholde antallet af hunde sygeforsikringsager omhandlende bidskader med det totale antal sygeforsikrede hunde pr år. Proportionen mellem antallet af bidskader i forhold til antal sygeforsikrede hunde er for Dyrekassen Danmark faldet (dog ikke signifikant) fra perioden inden til perioden efter hundeforbuddets indførelse. Det kan dog ikke udelukkes at stigningen i antallet af sygeforsikrede hunde fra 2008 til 2012 er større end den tilsvarende forventede stigning i antallet af sygeforsikringsager omhandlende bidskader.

Stigningen fra 2008 til 2012 i det gennemsnitlige beløb, der blev søgt erstatning for, kunne hænge sammen med en stigning i alvorligheden af de bidskader, der dækkes af de tilskadekomne hundes sygeforsikring, men er mere sandsynligt relateret til en tilsvarende stigning i dyrlægenes priser i samme periode.

Baseret på data fra dette ene forsikringsselskab, ser der sammenfattende ikke ud til at være sket drastiske ændringer i antallet eller omfanget af bidskader på hund fra perioden inden til perioden efter hundeforbuddets indførelse.

Delkonklusion

Spørgsmål 3: Er der sket en ændring i mængden af bid på hunde?

Der er en tendens til et fald i proportionen af bidskader i forhold til forsikrede hunde

Spørgsmål 3b: Er der en ændring i proportionen af alvorlige bid på andre hunde?

Måske, der er en stigning i de beløb, der er søgt erstatning for fra inden til efter hundeforbuddets indførelse. Det kan enten bero på mere alvorlige bid (altså ikke et fald), eller på øgede omkostninger fra dyrlægerne, uafhængigt af skadens art.

3.7 Data fra Rigspolitiet

Formål

At besvare spørgsmål 1: Bider hunde af de forbudte racer oftere mennesker og hunde end andre hunde gør? At besvare spørgsmål 4: Hvad er holdningen til et raceforbud?

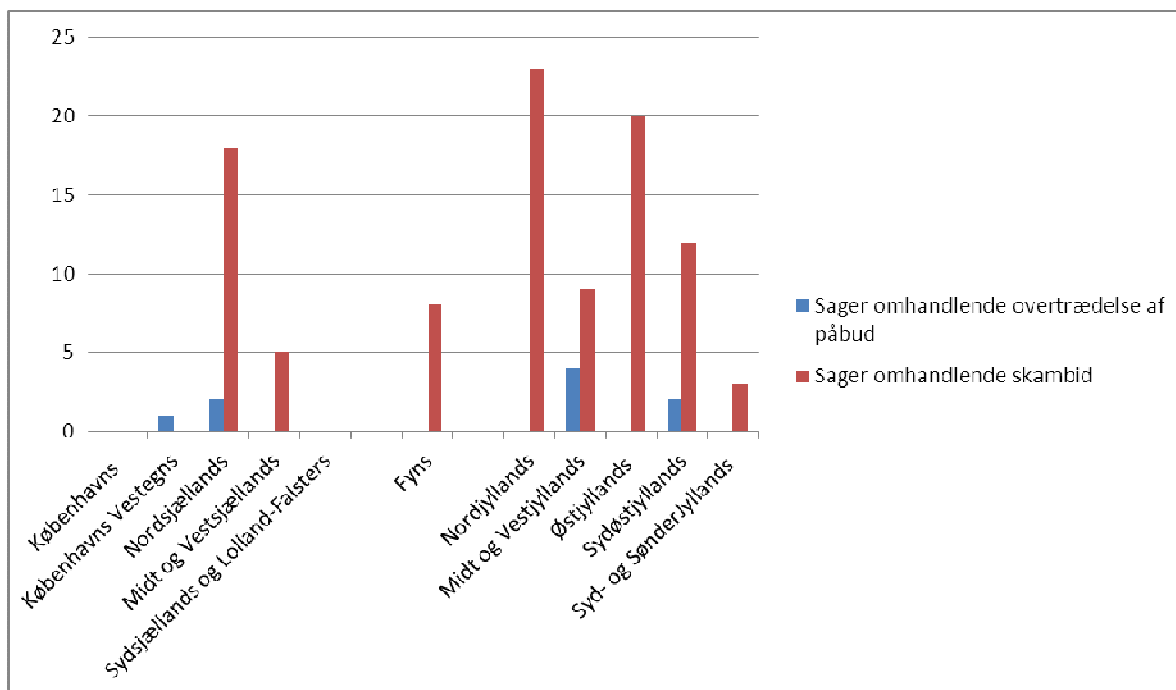
Indsamling af data

Rigsadvokaturen har, på anmodning fra Justitsministeriet, indhentet udtalelser fra Danmarks politikredse vedrørende antallet af to typer straffesager: 1) straffesager, hvor et påbud meddelt i medfør af hundelovens § 12, jf. § 6, stk. 2 og 3, er blevet overtrådt, 2) straffesager vedrørende skambid. For begge typer straffesager gælder, at politikredsene skulle angive, hvor mange sager, de har haft siden hundelovens forbudsordnings trådte i kraft d.1.juli 2010. Politikredsene blev endvidere bedt om eventuelle generelle bemærkninger til behandlingen af straffesager relateret til hundeloven. Rigsadvokaten har d.20.juni 2013 sendt den første opgørelse til Justitsministeriet, og har d.27.juni 2013 sendt en revideret opgørelse til Justitsministeriet.

I modsætning til de andre afsnit i denne evaluering, omhandler dette afsnit kun tiden efter hundeforbuddets indførelse. Vi er desuden blevet gjort opmærksomme på, at tallene fra politikredsene er baseret på manuelle opgørelser, og derfor er forbundet med en vis usikkerhed.

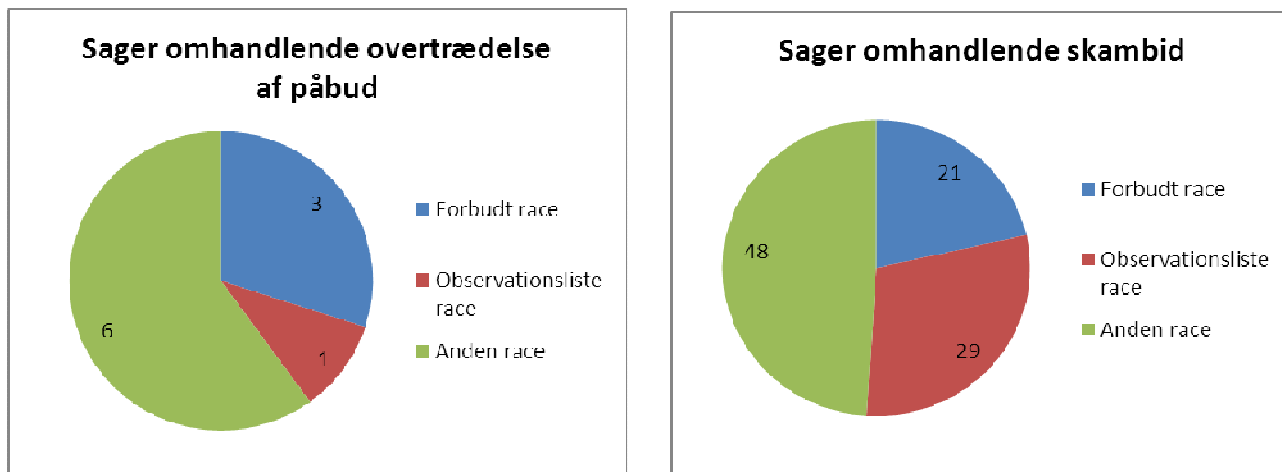
Resultater

Samlet er der fra landets politikredse indhentet oplysninger om 10 sager vedrørende overtrædelse af et påbud og 98 sager vedrørende skambid. Fordelingen af sagerne mellem de 12 politikredse, som der er indhentet oplysninger fra, kan ses i figur 29. Politikredsene Københavns Politi og Sydsjællands og Lolland-Falsters Politi har meddelt at de ikke har haft nogen straffesager af den her beskrevne type i perioden efter 1. juli 2010.

Figur 29. Antallet af straffesager vedrørende hund for 12 politikredse i perioden efter d.1.juli 2010

I figur 30 ses fordelingen af henholdsvis forbudte racer, racer fra observationslisten og andre racer for de to typer straffesager vedrørende hund.

Figur 30. Fordelingen af hunderacegrupper i to typer straffesager vedrørende hund. I cirkeldiagrammerne er angivet det antal hunde, som ifølge 12 politikredse, har været involveret i de to typer straffesager efter d.1.juli 2010

Rigsadvokaten har i den første af de to, her omtalte, opgørelser til Justitsministeriet angivet at det er Rigsadvokatens opfattelse, ”at loven i relation til anklagemyndigheden generelt fungerer hensigtsmæssigt” (citat fra side 3 i opgørelsen af 20.juni 2013, se bilag 5). For yderligere bemærkninger i opgørelserne fra Rigsadvokaten se bilag 5a og bilag 5b.

Diskussion

Som også nævnt i indledningen til dette afsnit om data fra Rigspolitiet, så er tallene, der ligger til grund for dette afsnit, baseret på manuelle opgørelse i de enkelte politikredse. Det er overraskende at en så stor politikreds som Københavns Politi slet ikke har meldt nogle straffesager omhandlende enten skambid eller overtrædelse af påbud givet til ejere af hunde, der har bidt eller optrådt truende. Sammenholdt med andre usikkerhedsmomenter, vurderer vi, at datagrundlaget, behandlet i dette afsnit, er forbundet med en høj grad af usikkerhed.

Endvidere drejer opgørelserne sig udelukkende om straffesager behandlet efter hundeforbuddets indførelse. Det er derfor ikke muligt at sige noget om en eventuel effekt af hundelovens forbudsordning, da der ikke forefindes noget sammenligningsgrundlag.

Hvad data kan give et indblik i, er, hvilke hundetyper, der optræder i straffesager omhandlende enten skambid eller overtrædelse af et påbud givet til ejere af hunde, der har bidt eller optrådt truende. Som nævnt i afsnittet om data fra de hundesagkyndige, er det vigtigt at være opmærksom på, at de hunde, der er involveret i straffesager, ikke nødvendigvis er repræsentative for deres race, ligesom ejerne til disse hunde ikke nødvendigvis er repræsentative for hundeejere som helhed.

Delkonklusion

Spørgsmål 1: Bider hunde af de forbudte racer oftere mennesker og hunde end andre hunde gør?

Datagrundlaget i denne del af evalueringen er ikke tilstrækkeligt til at svare på spørgsmål 1. Det kan dog konkluderes, at det ikke kun er hunde af forbudte racer, der bider mennesker og andre hunde.

Spørgsmål 4: Hvad er holdningen til et raceforbud?

Rigsadvokaten har tilkendegivet at loven i relation til anklagemyndigheden lader til at fungere hensigtsmæssigt.

3.8 Medieinformation

Formål

At besvare:

Spørgsmål 1: Bider hunde af de forbudte racer oftere mennesker og hunde end andre hunde gør?

Spørgsmål 2: Er der sket en ændring i mængden af bid på mennesker?

2a Er der sket en ændring i mængden bid på børn?

2c Er der sket en ændring i antallet af bid på mennesker i det offentlige rum?

Spørgsmål 3: Er der sket en ændring i mængden af bid på hunde?

3c Er der en ændring i antallet af bid på hunde i det offentlige rum?

Spørgsmål 4: Hvad er holdningen til et raceforbud?

Indsamling af data

Medieomtaler af episoder hvor en hund har bidt et menneske eller en anden hund er en mulig informationskilde til at bedømme, hvorvidt forbuddet mod de specifikke racer i hundeloven fra 2010 har haft en positiv effekt. Som informationskilde bør medieomtaler dog behandles med forsigtighed, da der er en klar risiko for en bias, der er forårsaget af, hvad der "er oppe i tiden".

Søgning og screening af data er udført af Operate A/S, der er en virksomhed, der har specialiseret sig i medieanalyse. Artikler blev søgt i Infomedias database (Infomedia leverer artikler digitalt i fuldttekst på langt størstedelen af danske nyhedsmedier, både som print og elektronisk) Søgningen omfatter alle digitale printkilder undtaget fagblade og magasiner: Landsdækkende dagblade (13 kilder), regionale dagblade (30 kilder) lokale ugeaviser (283 kilder) og nyhedsbureauer (10 kilder). Hertil kommer alle webkilder (906 kilder) og alle standard radio- og TV-resumeer (77 kilder).

Søgning er gjort på ordet "hund" i forbindelse med et eller flere af ordene "bid, bed, forbud, aflivet, aflivning" i disse eksakte former ("i forbindelse med" betyder, at ordet hund står højst 10 ord fra et af de andre ord). Søgningen har omfattet fire fulde år: 2008, 2009, 2011 og 2012. Resultatet af den søgning er

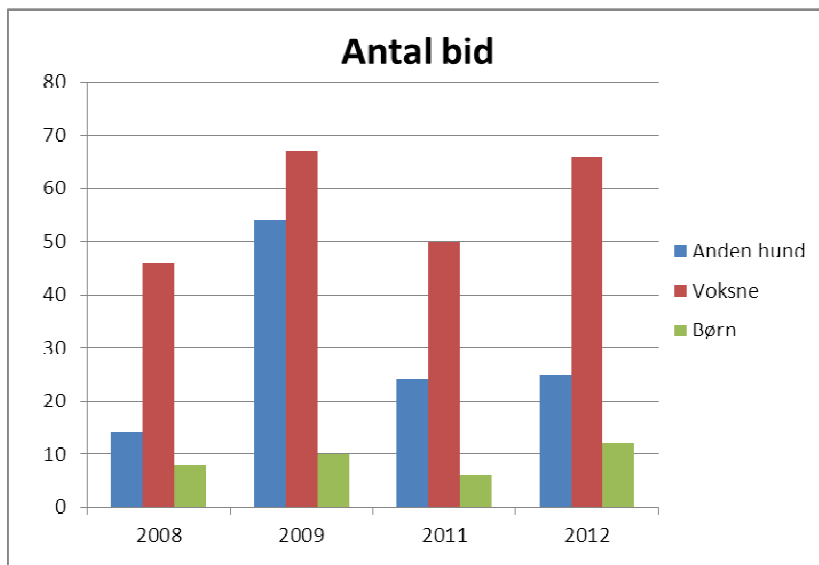
5444 artikler. Ved den første screening vurderedes overskriften, denne blev suppleret med kontrollerende læsning af udvalgte artikler. Følgende typer af artikler blev valgt fra:

- Artikler, der ikke vedrører bid, aflivede hunde (iht. et formål), forbud mod bestemte hunde
- Hvor hunden er 'offeret' og mennesker udøver, f.eks. dyremishandling
- Artikler om andre dyr end hunde
- Artikler om 'hundekørekort', tips og tricks til at købe hund og lign.
- Historier i udlandet
- Sager med rabies
- Sager om naboklager og hvorvidt man må skyde andres hunde

I den anden screening frasorteres de kilder, der ikke dækker hele perioden. Dette resulterede i 2131 artikler til nærmere analyse. Efter finsortering og kodning blev der fundet 1501 artikler knyttet til konkrete, relevante bidepisoder der dækker over bid imod mennesker, andre hunde og andre dyr. Artiklerne er fordelt på 345 sager, hvor 144 sager er omtalt ét enkelt sted, mens 201 sager har mere end én omtale. For hver enkelt sag blev én artikel udtaget til kodning. I tilfælde af uklarhed eller mangelfulde oplysninger blev der udtaget supplerende artikler inden for samme sag.

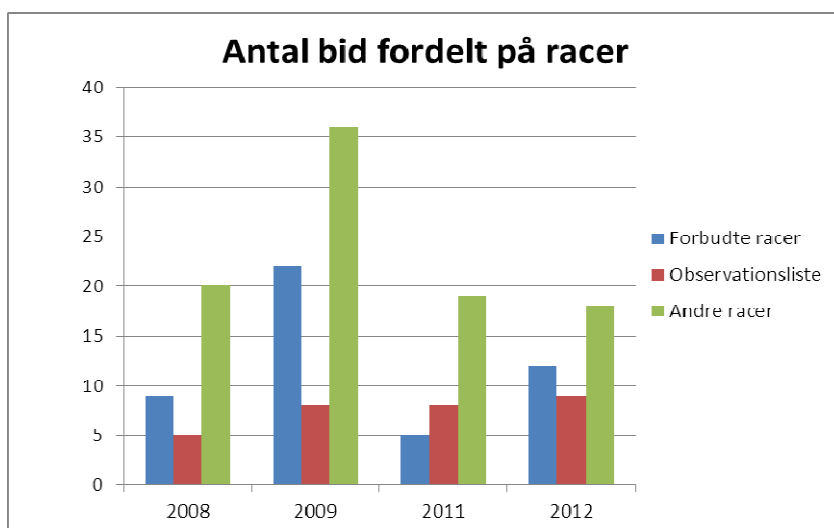
Resultater

Et formål med et forbud imod specifikke racer er, at reducere den overordnede mængde hundebid i samfundet. Som det ses i figur 31, var der en kraftig stigning i antallet af rapporterede bid i 2009. Denne stigning dækker især over rapporter om bid rettet imod andre hunde. Efter 2010 faldt rapportering af hundebid, men ikke til under den mængde, der blev rapporteret i 2008, to år inden hundeloven trådte i kraft. For bid rettet imod andre hunde og voksne mennesker ses endda et lidt højere antal af omtalte sager i 2011 end i 2008.

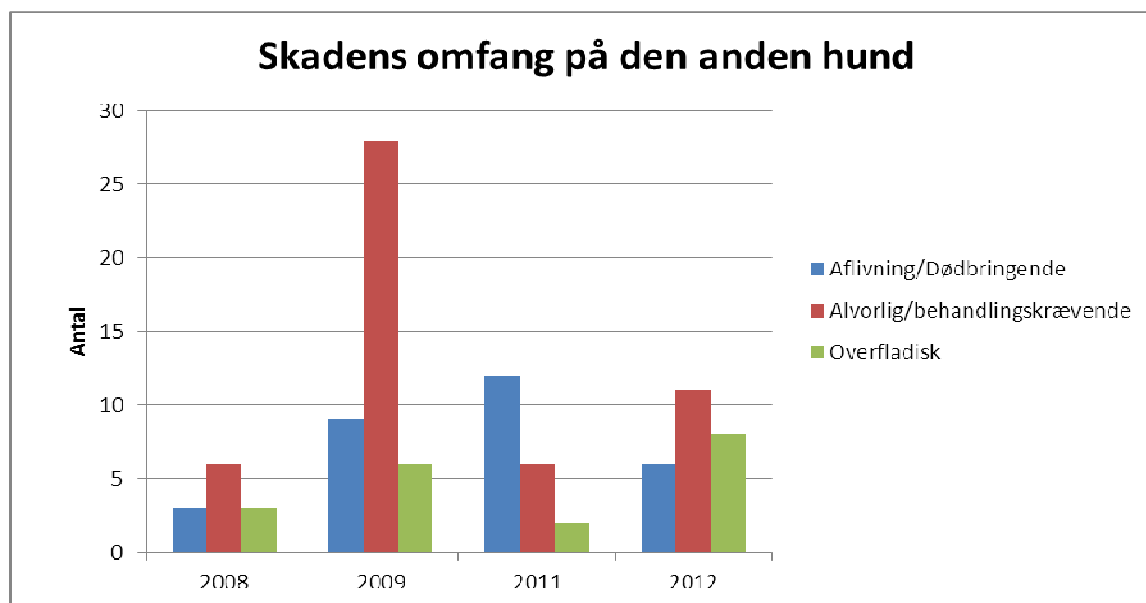
Figur 31. Antal bid per år, omtalt i medierne, fordelt på henholdsvis andre hunde, voksne mennesker og børn.

Da de forbudte racer udgør en mindre del af den totale hundepopulationen i Danmark, ville en mulig forklaring på de uændrede forhold fra 2008 til 2011 være, at mængden af bid fra de forbudte racer er mindsket, men at denne mindskning skjules af den større mængde bid fra hunde af andre racer. Som det ses i figur 32 virker dette imidlertid ikke til at være tilfældet. Antallet af bid omtalt af medier fordelt på henholdsvis forbudte racer, racer på observationslisten samt andre racer viser tydelig, at antallet af omtaler af bid fra forbudte hunde ikke er lavere i 2011 og 2012 end det var i 2008. Som i den forrige figur, afviger 2009 kraftigt fra både 2008 og 2011/2012.

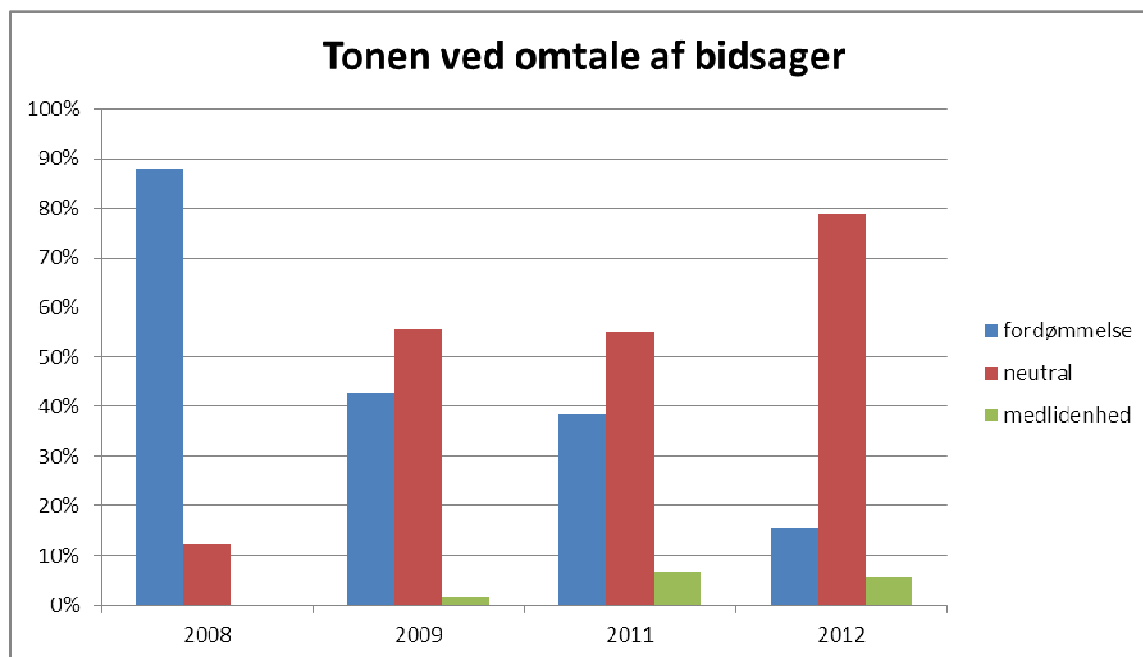
Figur 32. Antal bid på pr år, omtalt i medierne, fordelt på henholdsvis forbudte racer, racer på observationsliste og andre racer. Krydsninger er inkluderet og indgår i den relevante kategori. Kun medieomtaler der vedrør bid på mennesker eller hunde indgår.

En almindelig opfattelse er, at hunde af kamphundetypen viser en predationsrelateret aggression over for andre hunde. Som tidligere diskuteret er dette en type af aggression, for hvilken man kan forvente mere alvorlige skader på den angrebne hund, end hvad man kan forvente ved andre typer af aggression. I figur 33 kan man se fordelingen af de forskellige grader af skader på den angrebne hund, som de er beskrevet i medierne. Antallet af meget alvorlige eller dødelige skader er ikke mindre for 2011 og 2012 end for 2008, men endnu en gang udskiller år 2009 sig.

Figur 33. Det i medierne angivne omfang af skaderne på den angrebne hund fordelt på tre kategorier. Sager, i hvilke omfanget af skaderne ikke er nævnt, er ikke medtaget.

Medierne påvirker, og bliver påvirket, af det omkringliggende samfund. For at undersøge, om det er muligt at se en forandring i diskursen omkring aggression hos hunde, blev artiklerne kategoriseret som henholdsvis fordømmende, neutrale og medlidende. Kategoriseringen blev lavet af Operate A/S. Den er baseret på markante værdiladede ord og den samlede kontekst. Eksempler på fordømmende ord er: 'dramatisk', 'amok', 'blodtørstig'. Eksempler på medlidende ord er: 'ulykke', 'ven', 'elskede hund', 'selvforsvar'. Som det ses i figur 34 er der sket et markant skift fra en fordømmende til en mere neutral, og i nogle tilfælde, medlidende tone.

Figur 34. Proportionen af medieomtaler der bruger henholdsvis en fordømmende, neutral eller medlidende tone (over for den angribende hund). Alle medieomtaler, der vedrør bid på mennesker eller hunde eller andre dyr indgår.

Diskussion

Der er ikke noget i medieanalysen, der tyder på at forbuddet af specifikke racer har ført til en kraftig reduktion af enten antallet af bid eller den skade, de forårsager. Vi vil dog pointere at medieomtaler ikke kan stå alene, der er mange faktorer, der påvirker, hvorvidt en given sag rapporteres.

Medieomtalerne for 2009, umiddelbart inden hundelovens raceforbud blev vedtaget, skiller sig kraftig ud fra de andre år, især med hensyn til angreb på andre hunde, hvilke hunde der var involveret og hvordan skaden på den anden hund blev beskrevet. Det er interessant, at antallet af rapporterede tilfælde, i hvilke hunden skulle aflives, afviger forholdsvis lidt fra 2009 og de andre år. Den primære forandring ser i stedet ud til at være sket i antallet af skader, som er beskrevet som alvorlige/behandlingskrævende. Ordet "alvorlig" er mere subjektivt og bygger mere på en fortolkning fra journalistens side, end hvorvidt hunden er blevet aflivet.

At tonen i artiklerne skifter fra en fordømmende til en mere neutral og beskrivende tone kan eventuelt tyde på at den uro, som var en af årsagerne til at forbuddet for specifikke racer blev vedtaget, er blevet mindre, muligvis på grund af forbuddet.

Delkonklusion

Spørgsmål 1: Bider hunde af de forbudte racer oftere mennesker og hunde end andre hunde gør?

Medierne rapporterer ikke færre bid af de forbudte racer i perioden efter end perioden inden hundeforbuddets indførelse(undtaget for 2009)

Spørgsmål 2: Er der sket en ændring i mængden af bid på mennesker?

Nej, der ses ikke en ændring i antallet af medieomtaler af bid på mennesker

Spørgsmål 2a: Er der sket en ændring i mængden bid på børn?

Nej, der ses ikke en ændring i antallet af medieomtaler af bid på børn (undtaget år 2009)

Spørgsmål 3: Er der sket en ændring i mængden af bid på hunde?

Nej, der ses ikke en ændring i antallet af medieomtaler af bid på andre hunde (undtaget for 2009)

Spørgsmål 3b: Er der sket en ændring i proportionen af alvorlige bid på andre hunde?

Nej, der ses ikke en ændring i antallet af medieomtaler eller proportionen af medieomtaler af alvorlige bid på andre hunde

Spørgsmål 4: Hvad er holdningen til et raceforbud?

Der sker et gradvis skift fra meget kritiske til mere neutrale eller medfølelse artikler. Hvorvidt dette beror på forbuddet af specifikke hunderacer, skambidsparagrafen eller noget tredje, er umuligt at sige. Det kan muligvis tages som en indikation på et forandret syn på raceforbuddet.

4 Overordnet diskussion

Overordnet ser hundelovens forbudsordning ud til at have haft en effekt på antallet af forbudte hunde. Der er sket et markant fald i antallet af registreringer af de forbudte racer fra inden til efter forbuddets indførelse. Selvom hunde af de forbudte racer må formodes forsat at blive erhvervet ulovligt, er det sandsynligt at så stort et fald i registreringer i en eller anden grad afspejler et fald i antallet af hunde af især kamphundetypen. Dette understøttes af de hundesagkyndiges fornemmelse af et fald i antallet af hunde af kamphundetypen.

4.1 Hundelovens forbudsordning

Bidskader på mennesker

Tabel 4. Sammenfatning af resultaterne vedrørende bidskader på mennesker

	Data fra Odense Universitets Hospital	Panelundersøgelse	Medieomtaler
Er der sket en ændring i mængden af bid på mennesker?	Nej	Nej	Nej (undtaget 2009)
Er der sket en ændring i mængden af bid på børn?			Nej (undtaget 2009)
Er der sket en ændring i proportionen af alvorlige bid	Nej	Nej	
Er der sket en ændring i antallet af bid på mennesker i det offentlige rum?	Nej	Nej	

I forhold til bid på mennesker er der ikke noget i vores undersøgelse, der tyder på, at hundelovens forbudsordning har haft en reducerende effekt. Vi fandt ingen signifikante ændringer i antal eller omfang af bidskader fra inden til efter forbuddets indførelse, hverken i data fra Skadestuen OUH, i data fra panelundersøgelsen, eller i sager rapporterede i medierne. Internationale erfaringer med effekten af raceforbudsordninger på antallet af bidskader på mennesker forårsaget af hund er blandede, nogle har fundet en reduktion i antallet af især unge, der bliver alvorligt skadet af hunde, mens andre har fundet at et raceforbud ikke har effekt på antallet eller omfanget af bidskader på mennesker. Lovens forbudsordning er baseret på et ønske om primært at reducere den type bidskader, der opstår i det offentlige rum og som kan karakteriseres som overfald. Baseret på data fra Skadestuen OUH og panelundersøgelsen fandt vi ingen tegn på ændringer i antal bidskader på mennesker, som kunne karakteriseres som overfald eller som var opstået i det offentlige rum, fra inden til efter hundeforbuddets indførelse.

Hvis der er tale om en forandring af forholdene i Danmark fra inden til efter hundeforbuddets indførelse, er der snarere sket en stigning i antallet og omfanget af bidskader på mennesker forårsaget af hund. Ifølge

panelundersøgelsen er der sket en stigning i antallet af både det totale antal bidskader og i antallet af behandlingskrævende bidskader. En stigning i antallet af rapporterede ikke-alvorlige bidskader må forventes i en retrospektiv undersøgelse, da folk har en tendens til at glemme de hændelser, der ligger tilbage i tiden. En alvorlig bidskade er imidlertid en så stor hændelse, at må forventes at kunne huskes, selv hvis den har fundet sted 4-5 år tilbage. Stigningen, eller i hvert fald udeblivelsen af et fald, i antallet af behandlingskrævende bidskader på mennesker fra inden til efter hundeforbuddets indførelse, må derfor formodes at afspejle virkeligheden. I data fra Skadestuen OUH sås en tendens til stigning i andelen af mere alvorlige bidskader opstået i det offentlige rum, samt en tendens til stigning i andelen af bidskader på ansigt, krop og flere steder på patienten. I analysen af mediedækningen af bidskader, fandt vi ingen ændring i antallet af sager inden og efter hundeforbuddets indførelse

Bidskader på hunde

Tabel 5. Sammenfatning af resultaterne vedrørende bidskader på hunde

	Dyrehospitaler	Panelundersøgelse	Forsikringsselskab	Medieomtaler
Er der sket en ændring i mængden af bid på hunde?	Ja	Nej	Ja	Nej (undtaget 2009)
Er der sket en ændring i mængden af bid på små hunde?	Nej	Nej		
Er der sket en ændring i proportionen af alvorlige bid på andre hunde?	Ja	Nej	Nej	Nej (undtaget 2009)
Er der sket en ændring i antallet af bid på hunde i det offentlige rum?		Nej		

I forhold til antallet og omfanget af bidskader på hund, er resultaterne af denne undersøgelse mere blandede. For data fra Københavns Dyrehospital fandt vi et signifikant fald i antal bidskader på hund, men ikke en signifikant forskel i forholdet mellem simple og komplicerede bidskader fra inden til efter hundeforbuddets indførelse. Dette fund er støttet af udsagnet fra en af de hundesagkyndige i Københavnsområdet om fornemmelsen af et fald i antallet af behandlede bidskader på vedkommendes klinik. Vi kan ikke konkludere at faldet skyldes et reduceret antal af forbudte hunde, eller en øget opmærksomhed og forsigtighed blandt hundeejere generelt. At andelen af komplicerede bidskader er den samme inden og efter hundeforbuddets indførelse, taler umiddelbart imod at faldet skyldes et fald i antallet af bidskader sket i forbindelse med predationsrelateret aggression. Vi fandt ikke en signifikant ændring i antallet af behandlede bidskader på hund efter hundeforbuddets indførelse for Svendborg og Århus Dyrehospital. Datamaterialet fra Københavns Dyrehospital var langt det største og mest detaljerede i forhold til journaloplysninger, og det synes rimeligt at antage, at der er sket et fald i antallet af bidskader på hund i Københavnsområdet. Om manglen på et tilsvarende fund i de andre landsdele skyldes at

datamaterialet her var mindre i størrelse og kvalitet (f.eks. at Århus Dyrehospital ikke havde egen døgnvagt i den periode, hvorfra der blev samlet oplysninger), eller at der ikke er sket et fald i antallet af behandlede bidskader her, kan ikke afgøres.

I modsætning til det fundne fald i antal behandlede bidskader på hund på Københavns Dyrehospital, fandt vi ikke noget fald i antallet og omfanget af bidskader på hund i data fra forsikringsselskabet Dyrekassen Danmark. Heller ikke hundeejere, der deltog i panelundersøgelsen rapporterede et fald i antallet af bidskader på hund. Her fandt vi tværtimod en stigning i antallet af bidskader på hund, både behandlingskrævende og ikke behandlingskrævende, fra inden til efter hundeforbuddets indførelse. Som tidligere nævnt, virker det sandsynligt, at man husker det sidst skete bedst og at der derfor er en bias i forhold til rapporteringen af bidskader i en retrospektiv undersøgelse, men igen ville vi forvente at en sådan bias ikke i samme grad gælder, når hundeejere skal rapportere mere alvorlige bidskader. Heller ikke i medieomtalerne fandt vi en reduktion i antallet af alvorlige bidskader, men snarere en mindre stigning.

I forhold bidskader sket i forbindelse med et overfald og i det offentlige rum, fandt vi ingen ændringer i data fra panelundersøgelsen: der var ikke et fald i alvorlige bidskader, der var ikke et fald i hvor mange små hunde, der bliver bidt, der var en stigning i antallet af rapporterede bidskader med karakter af overfald og der var ingen ændring i andelen af bidskader sket i det offentlige rum fra inden til efter hundeforbuddets indførelse. Data fra de tre dyrehospitals journaler viste et fald efter hundeforbuddets indførelse i antallet af journaler over bidskade på hund, der beskrev situationen for bidskaden som overfald. Det skal dog påpeges at kun en lille del af dyrehospitalernes journaler havde denne type oplysning, og at sådanne oplysninger typisk er baseret på beretninger givet af ejeren til hunden, der er blevet bidt. Hvis der i perioden inden hundeforbuddets indførelse var et øget fokus på problematikken omkring kamphunde, der overfalder uskyldige hunde, hvilket data fra medieanalysen tyder på, kan det sandsynligvis have givet en øget tendens til at rapportere situationen for en bidskade som overfald.

Holdninger til forbudsordningen

Tabel 6. Sammenfatning af resultater vedrørende holdninger til raceforbuddet

	Panelundersøgelse	Hundesagkyndige	Rigspolitiet	Medier
Hvad er holdningen til et raceforbud, ønsket forbuddet bibeholdt?	Ja	Nej	Ja	?

Også i forhold til spørgsmålet om holdninger til hundelovens forbudsordning var resultaterne af vores undersøgelse blandede. Blandt deltagerne i panelundersøgelsen var der generelt en positiv holdning til et forbud af visse racer, både blandt hundeejer og i et nationalt repræsentativt udsnit af panelister, idet

mellem 55 og 64 % var enige eller meget enige med et forbud af visse racer. Det skal påpeges, at paneldeltagerne ikke blev bedt om at tage stilling til forbuddet af bestemte racer, men blot til det, at forbyde visse hunderacer i Danmark. Rigsadvokaten har tilkendegivet at loven i relation til anklagemyndigheden lader til at fungere hensigtsmæssigt. I modsætning hertil er de hundesagkyndige generelt imod forbud af visse hunderacer, hvilket de begrundes med manglende faglig understøttelse af et forbud mod de racer, som i 2010 blev forbudt, og en vurdering af, at det meget ofte er ejeren i lige så høj grad som hunden, der er problemet i de sager, hvor hunde påfører andre voldsom skade. I medierne er der sket en ændring i holdningen til aggression hos hund, sådan at færre sager beskrives fordømmende efter i forhold til inden hundeloven trådte i kraft. Dette kan muligvis have påvirket og være påvirket af nogle meget omtalte aflivningssager i perioden efter forbuddets indførelse.

Effekt af et raceforbud

Hvor hundelovens forbudsordning havde til hensigt at øge trygheden for samfundets borgere og deres hunde ved at nedbringe mængden af overfald og bidskader i det offentlige rum må vi ud fra resultaterne i denne undersøgelse sige, at loven ikke ser ud til at have haft den ønskede effekt. En mulig årsag til at tallene fra perioden inden og perioden efter hundeforbuddets indførelse ikke er markant forskellige i vores undersøgelse, er, at bidskader forårsaget af hunde af de forbudte racer, udgør en meget lille del af det samlede problem med bidskader forårsaget af hund. Der er flere faktorer i vores undersøgelse og i undersøgelser fra udlandet der understøtte dette.

Næsten 2/3 af patienterne behandlet for bidskader forårsaget af hund på Skadestuen OUH i den periode, vi har undersøgt, beskrev, at bidet skete i forbindelse med en eller anden form for interaktion med hunden: håndtering af hunden, forsøg på at tage noget fra hunden, leg eller træning med hunden eller i forsøget på at skille to hunde, der sloges. I de situationer, hvor patienten rapporterede at bidet var sket i leg/træning, i et forsøg på at skille hunde, der sloges, eller hvor hunden havde smerter/var konfus, hvilket mere end 1/3 af patienterne gjorde, kunne man argumentere, at bidet var sket uforsætligt, altså at hunden ikke bed som følge af aggression rettet mod mennesket. I et udenlandsk studie var andelen af uforsætlige skader i forbindelse med bidskader på mennesker forårsaget af hund tilsvarende høj (Cornellisen & Hopster 2010)

Internationale undersøgelser viser at en stor del af bidskader på mennesker er forårsaget af patientens egen hund (Rosado et al 2009). I gruppen af nationalt repræsentative paneldeltagere fandt vi at kun omkring 18 % af de deltagere, der var blevet bidt var blevet bidt af deres egen hund. For paneldeltagernes egne hunde rapporterede ejerne dog, at 44 % af de hunde, der havde bidt, havde bidt et familiemedlem.

Dette understøttes af data fra Skadestuen OUH, hvor antallet af bidskader sket i bolig eller have var mere end dobbelt så stort som antallet af skader sket i det offentlige rum.

Både ifølge data fra dyrehospitalerne og data fra panelundersøgelsen bliver store hunde bidt lige så ofte som, hvis ikke hyppigere end små hunde. Overordnet set, er det altså ikke de meget voldsomme bidepisoder, hvor en stor hund skambider en lille hund, der præger billedet.

4.2 Raceforskelle

Tabel 7. Sammenfatning af resultater vedrørende forskelle i aggression mellem racer

	Internationale undersøgelser	Hundesagkyndige	Medieomtale
Bider hunde af de forbudte racer oftere mennesker og hunde end andre hunde gør?	Ja/Nej	?	Nej (undtaget 2009)

Udover at vurdere effekten af hundelovens forbudsordning på antallet af bidskader på mennesker og hunde, har der også for denne evaluering været et ønske om at vurdere eventuelle forskelle i aggression hos forskellige hunderacer. Som nævnt i indledningen gælder det for de fleste datakilder, at det ikke har været muligt at få oplysninger om racen på den hund, der har forårsaget bidskaden. Denne del af diskussionen er derfor primært baseret på internationale undersøgelser og på de hundesagkyndiges udtalelser.

Hunde af racer som beagle, chihuahua, jack russelterrier og gravhund, menes generelt at være aggressive hunde, der er tilbøjelige til at bide mennesker. At forbudte hunde af kamphundetypen, skulle tendere til at bide mennesker stemmer dårligt overens med de hundesagkyndiges udtalelser om, at disse hunde ofte er venlige overfor mennesker. Ifølge litteraturen er disse racer ikke særligt aggressive over for mennesker, men når de bider, bliver konsekvenserne ofte meget alvorlige. Så hunde af de forbudte racer af kamphundetypen forekommer ofte i statistikken over hunde, der har dræbt mennesker, men de bliver meget mere sjældent vurderet som aggressive hunde i spørgeskemaer rettet til hundeejere.

De hundesagkyndige synes at kunne se en tendens til aggression overfor andre hunde, især samme-køn aggression, blandt hunde af de forbudte kamptyper, og af de hundesagkyndiges rapporter, der viser en overrepræsentation af sager vedrørende hund-hund aggression for sager på forbudte hunderacer sammenlignet med sager på andre racer. Der er meget få videnskabelige studier på hund-hund aggression.

Selvom de hundesagkyndige også vurderer andre racer for politiet end hunde af de forbudte racer af kamphundetypen, udgør disse hunde en stor del af de hundesagkyndiges materiale fra perioderne undersøgt i denne evaluering, når man tager antallet af registrerede hunde indenfor de forskellige racer/racegrupper i betragtning. Tilsvarende udgør de forbudte hunde også en stor del af de straffesager, som politikredsene har meldt at have haft siden 2010. Som påpeget tidligere, er hundene, der af politiet sendes videre til vurdering hos en hundesagkyndig, dog ikke nødvendigvis repræsentative for deres race, ligesom ejerne af sådanne hunde ikke nødvendigvis er repræsentative for hundeejere som helhed. De hundesagkyndige lagde meget stor vægt på ejerens rolle i sager om aggressive hunde, og påpegede at

ejeren ofte havde kriminelle eller sociale problemer i de sager, hvor hunden, der skulle vurderes, var meget aggressiv og farlig. I den sammenhæng kan det fremhæves at hunde af forbudte racer af kamphundetype var højere repræsenteret i de sager, hvor de hundesagkyndige anbefalede aflivning, end i de sager, hvor de anbefalede et påbud, eller et påbud med aflivning, hvis påbuddet ikke blev efterkommet.

Samlet set, peger resultaterne af vores undersøgelse på, at de forbudte racer af kamphundetypen, muligvis er overrepræsenteret i forhold til bid på hunde, og mere usikkert endnu, i forhold til bid på mennesker. De er i hvert fald overrepræsenteret i de sager, der behandles af politiet og de sager, der vurderes af de hundesagkyndige. Det skal dog kraftigt understreges, at racemæssige forskelle i aggression er baseret på yderst usikre oplysninger fra hundenes ejere og meget få antal rapporterede bidskader. I forhold til litteraturen vedrørende racemæssige forskelle i aggression er det vigtigt at skelne mellem, hvordan aggression defineres og undersøges i de forskellige studier, om aggressionen er rettet imod hunde eller mennesker og ikke mindst om det er tale om frekvensen af aggressiv adfærd eller typen af skader den giver.

5 Konklusion

I forhold til hensigten med hundelovens forbudsordning kan vi ud fra resultaterne af denne undersøgelse konkludere, at vi i det indsamlede materiale ikke kan finde stærke indikationer på at forbudsordningen har haft den ønskede reducerende effekt på antallet og omfanget af bidskader på mennesker og hunde.

Det kan ikke ud fra undersøgelsens resultater udelukkes, at racer, der er store, muskuløse og avlet til at kæmpe eller forsvare, udviser en anden type af aggression end mange andre hunderacer og at de derfor kan være potentielt mere farlige for både mennesker og hunde, når de angriber. Det findes dog ikke entydige beviser på, at racerne på forbudslisten er mere aggressive eller farlige end andre ikke forbudte racer. For de forbudte racer af hyrde- og vagttype kan vi ikke sige noget konkluderende om hverken deres farlighed eller tendens til aggression i forhold til andre tilsvarende store racer, da disse hunde er stadig er forholdsvist ukendte både i Danmark og internationalt.

Meget tyder på, at bidskader forårsaget af de forbudte racer, i Danmark udgør en lille del af bidskader på især mennesker. Hvorvidt de forbudte racer af kamphundetypen forårsager flere bidskader på hunde end andre racer, er mere uklart, men forbuddet af disse racer har ikke ført til et markant fald i antallet af bidskader på hund. Det skal dog pointeres at i følge panelundersøgelsen er mellem 55 og 64% af både hundeejere og ikke hundeejere enige eller meget enige i at visse racer burde være forbudt.

Vi finder det berettiget at anbefale at lovens § 6, stk. 2 bliver anvendt og håndhævet overfor ejere af hunde, der har udvist voldsom og uacceptabel aggression, især hvor der er tale om gentagne tilfælde og/eller meget uansvarlige ejere. Vi anbefaler ligeledes et øget fokus på oplysning om hundens adfærd og problemadfærd, om håndtering og træning af hunde og om ansvarsfuldt hundeejerskab.

6. Tak

Vi vil gerne takke Ulykkes Analyse Gruppen ved Odense Universitets Hospital, forsikringsselskabet Dyrekassen Danmark, København, Svendborg og Århus Dyrehospital, de fem hundesagkyndige, og deltagerne i panelundersøgelsen.

7 Referencer

- Avis, S. (1999). Dog pack attack hunting humans. *The American journal of forensic medicine and pathology*, 20(3), 243–246.
- Bamberger, M., & Houpt, K. A. (2001). Signalment factors, comorbidity, and trends in behavior diagnoses in dogs : 1 , 644 cases (1991 – 2001). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 229(10), 1591–1601.
- Beaver, B. V. (1983). Clinical classification of canine aggression. *Applied Animal Ethology*, 10, 35–43.
- Borchelt, P. L. (1983). Aggressive behaviour of dogs kept as companion animals: Classification and influence of sex, reproductive status and breed. *Applied animal behaviour science*, 10, 45–61.
- Bradshaw, J. W. S., Blackwell, E. J., & Casey, R. a. (2009). Dominance in domestic dogs—useful construct or bad habit? *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*, 4(3), 135–144. doi:10.1016/j.jveb.2008.08.004
- Brooks, A., Moxon, R., & England, G. C. W. (2010). Incidence and impact of dog attacks on guide dogs in the UK. *The Veterinary record*, 166(25), 778–81. doi:10.1136/vr.b4855
- Christensen, E., Scarlett, J., Campagna, M., & Houpt, K. (2007). Aggressive behavior in adopted dogs that passed a temperament test. *Applied Animal Behaviour Science*, 106(1-3), 85–95. doi:10.1016/j.applanim.2006.07.002
- Cornelissen, J. M. R., & Hopster, H. (2010). Dog bites in The Netherlands: a study of victims, injuries, circumstances and aggressors to support evaluation of breed specific legislation. *Veterinary journal (London, England : 1997)*, 186(3), 292–8. doi:10.1016/j.tvjl.2009.10.001
- Daniels, D. M., Ritzi, R. B. S., O’Neil, J., & Scherer, L. R. T. (2009). Analysis of nonfatal dog bites in children. *The Journal of trauma*, 66(3 Suppl), S17–22. doi:10.1097/TA.0b013e3181937925
- Danmarks Statistik (2000). Familiernes kæledyr. Nyt fra Danmarks Statistik nr. 499, 13.december 2000. Danmarks Statistik Sejrøgade 11, 2100 København Ø. Downloaded 23.juli 2013. Tilgængelig på internettet, <http://www.dst.dk/pukora/epub/Nyt/2000/NR499.pdf>
- Demeester, R., Debacquer, D., Peremans, K., Vermeire, S., Planta, D., Coopman, F., & Audenaert, K. (2008). A preliminary study on the use of the Socially Acceptable Behavior test as a test for shyness/confidence in the temperament of dogs. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*, 3(4), 161–170. doi:10.1016/j.jveb.2007.10.005
- Duffy, D. L., Hsu, Y., & Serpell, J. a. (2008). Breed differences in canine aggression. *Applied Animal Behaviour Science*, 114(3-4), 441–460. doi:10.1016/j.applanim.2008.04.006
- Fatjo, J., Amat, M., Mariotti, V., Delatorre, J., & Manteca, X. (2007). Analysis of 1040 cases of canine aggression in a referral practice in Spain. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*, 2(5), 158–165. doi:10.1016/j.jveb.2007.07.008
- Gershman, K., Sacks, J., & Wright, J. (1994). Which Dogs Bite ? A Case-Control Study of Risk Factors. *Pediatrics*, 93, 913–917.
- Hsu, Y., & Serpell, J. a. (2003). Development and validation of a questionnaire for measuring behavior and temperament traits in pet dogs. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 223(9), 1293–300. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/14621216>
- Jones, A. C., & Gosling, S. D. (2005). Temperament and personality in dogs (Canis familiaris): A review and evaluation of past research. *Applied Animal Behaviour Science*, 95(1-2), 1–53. doi:10.1016/j.applanim.2005.04.008
- Klaassen, B., Buckley, J. R., & Esmail, A. (1996). Does the dangerous dogs act protect against animal attacks: a prospective study of mammalian bites in the accident and emergency department. *Injury*, 27(2), 89–91. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/8730379>
- Manning A., & Dawkins M.S. (1998). An introduction to animal behaviour. 5th Ed. Cambridge University Press: Cambridge

- Mikkelsen, J., & Lund, J. D. (1999). Aflivning af hunde på grund af adfærdsproblemer. *Dansk Veterinærtidsskrift*, 82(11), 474–479.
- Mittmann, A. (2002). *Untersuchung des Verhaltens von 5 Hunderassen und einem Hundetypus im Wesenstest nach den Richtlinien der Niedersächsischen Gefahrtierverordnung vom 05.07.2000.*
- Náhlík, J., Baranyiová, E., & Tyrlik, M. (2010). Dog Bites to Children in the Czech Republic: the Risk Situations. *Acta Veterinaria Brno*, 79(4), 627–636. doi:10.2754/avb201079040627
- Netto, W. J., & Planta, D. J. U. (1997). Behavioural testing for aggression in the domestic dog. *Applied animal behaviour science*, 52, 243–263.
- O’Sullivan, E. N., Jones, B. R., O’Sullivan, K., & Hanlon, A. J. (2008). The management and behavioural history of 100 dogs reported for biting a person. *Applied Animal Behaviour Science*, 114(1-2), 149–158.
- Ott, S. a., Schalke, E., von Gaertner, A. M., & Hackbarth, H. (2008). Is there a difference? Comparison of golden retrievers and dogs affected by breed-specific legislation regarding aggressive behavior. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*, 3(3), 134–140. doi:10.1016/j.jveb.2007.09.009
- Overall, K. L., & Love, M. (2001). Special Report Dog bites to humans — demography , epidemiology , injury , and risk. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 218(12), 1923–1934.
- Pérez-Guisado, J., & Muñoz-Serrano, A. (2009). Factors linked to Dominance Aggression in Dogs. *Journal of Animal and Veterinary Advances*, 8(2), 336–342.
- Rosado, B., Garcabelenguer, S., Leon, M., & Palacio, J. (2007). Spanish dangerous animals act: Effect on the epidemiology of dog bites. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*, 2(5), 166–174. doi:10.1016/j.jveb.2007.07.010
- Sacks, J. J., Sinclair, L., Gilchrist, J., Golab, G. C., & Lockwood, R. (2000). Special Report Breeds of dogs involved in fatal human attacks in the United States between 1979 and 1998. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 217(6), 836–840.
- Schalke, E., Ott, S. a., von Gaertner, A. M., Hackbarth, H., & Mittmann, A. (2008). Is breed-specific legislation justified? Study of the results of the temperament test of Lower Saxony. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*, 3(3), 97–103. doi:10.1016/j.jveb.2007.10.004
- Schenk, A. M., Ragatz, L. L., & Fremouw, W. J. (2012). Vicious dogs part 2: criminal thinking, callousness, and personality styles of their owners. *Journal of forensic sciences*, 57(1), 152–9. doi:10.1111/j.1556-4029.2011.01961.x
- Serpell, J. a., & Hsu, Y. (2001). Development and validation of a novel method for evaluating behavior and temperament in guide dogs. *Applied animal behaviour science*, 72(4), 347–364.
- Sherman, C. S. K., Reisner, I. R., Taliaferro, L. A., & Houpt, K. A. (1996). Characteristics treatment and outcome of 99 cases of aggression between dogs. *Applied animal behaviour science*, 47, 91–108.
- Shuler, C. M., DeBess, E. E., Lapidus, J. a, & Hedberg, K. (2008). Canine and human factors related to dog bite injuries. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 232(4), 542–6. doi:10.2460/javma.232.4.542
- Svartberg, K. (2005). A comparison of behaviour in test and in everyday life: evidence of three consistent boldness-related personality traits in dogs. *Applied Animal Behaviour Science*, 91(1-2), 103–128. doi:10.1016/j.applanim.2004.08.030
- Wake, F. A. A., Minot, E. O., Stafford, K. J., & Perry, P. E. (2009). A survey of adult victims of dog bites in New Zealand. *New Zealand veterinary journal*, 57(6), 364–9.

8 Bilagsoversigt

Bilag 1: Internationale rapporter fra Justitsministeriet

Bilag 2: Spørgeskemaet til panelundersøgelsen

Bilag 3: Arbejdsrapport til brug ved vurderingen af en hunds farlighed

Bilag 4: Dansk Selskab for Klinisk Veterinær Etologi (DSKVE)s holdning til problematikken om farlige hunde

Bilag 5: Opgørelse fra Rigsadvokaten